

WILLIAM SHAKESPEARE
ŽIVOT A SMRT KRÁLE RICHARDA III.
Přeložil František Doucha
1855

[V textu je u Clarence použita střídavě varianta Clarenc a Clarence; stejně tak na začátku královna Alžběta, dále jako králová Alžběta. Biskup Elyský v celém textu vystupuje jako Ely. Korekturu dělala Markéta Polochová.]

Osoby.

Král Edward IV.

Edward, králevic Walesský, >

Richard, vévoda York, > královi synové

George, vévoda Clarence, >

Richard, vévoda Gloster, > královi bratrové

Clarencův synek

Jindřich, hrabě Richmond

Kardinál Bouchier, arcibiskup Canterburský

Tomáš Rotherham, arcibiskup Yorský

Jan Morton, biskup Elyský

Vévoda Buckingham

Vévoda Norfolk

Hrabě Surrey, jeho syn

Hrabě Rivers, bratr choti krále Edwarda

Markýs Dorset, >

Lord Grey, > její synové

Hrabě Oxford

Lord Hastings

Lord Stanley

Lord Lovel

Sir Thomas Vaughan

Sir Richard Ratcliff

Sir William Catesby

Sir James Tyrrel

Sir James Blunt

Sir Walter Herbert

Sir Robert Brakenbury, dozorce v Tow'ru.

Christof Urswick, duchovní

Jiný duchovní

Starosta města Londýna

Soudce Wiltského hrabství

Alžběta, královská choť Edwarda IV.

Marketa, vdova po králi Jindřichu VI.

Vévodkyně z Yorku, matka krále Edwarda IV., Clarence a Glostra

Anna, vdova po Edwardovi, králevici Walesském (synu Jindřicha VI.)

Clarencova dceruška

Lordové a jiná družina; dva šlechticové; Hlasatelský sluha; Písař; měšťané; vrahové; poslové; duchové; vojáci atd.

Dějiště: Anglicko.

Jednání první.
Výjev první.
Londýn. Ulice.
Vystoupí Gloster.

Gloster. Ze zimy rozbrojů se stalo nám
tím sluncem z Yorku¹ <trn> léto slavené;
a mrak nad naším domem šklebivý
ve hlubné lůno moře pochován.
Vítězným věncem se nám čelo stkví;
zbraň na památku visí zlomená;
hluk války v libé změněn besedy,
a strašný pochod v tanec plesavý.
Boj šklebný zjasnil čelo vrásčité,
a místo jízdy ořem zbrojeným
ku zděšení nepřátel bázlivých,
v paninské hopká bystře komnatě
při laškování loutny zvučivé.
Leč já, k těm hravým žertům nestvořen,
aniž, bych se zrcadlem mlkval,
já drsný, vnadou lásky nenadán,
bych před rusalkou stkvěl se vábivou,
já ladem směrným takto zkrácený,
o půvab zloupen zrádnou přírodou,
já nedotvor, před časem poslaný
v ten živný svět, jsa téměř půlkou jen,
tak chromý, škaredý ku pohledu,
že, kudy kráčím, feny štěkají, –
já v době té hravého pokoje
nemám nic v zábavu, bych krátil čas,
než v lesku slunce hledět na svůj stín,
a tu rozbírat vlastní nestvoru.
Aj, že mně nelze milovníkem být,
bych trávil slavené ty krásné dny:
zločincem býti jsem si předevezal,
a bídnou slastí dnův těch pohrdám.
Pletich nebezpečných jsem nastražil,
proroctví klamných, hanopisů, snů,
by zde můj bratr Clarenc, onde král
úhlavně k sobě záští pojali.
A tak-li spravedliv král Eduard,
jak chytrý, potměšilý, zrádný já:
má Clarenc dnes být tajně odstraněn,
to dle proroctví, že G z dědiců
Edwardových též jeho bude vrah. –
Myšlénko, skrej se v duši; Clarenc jde.
Vystoupí Clarence, stráží veden, a Brakenbury.
Aj, bratře, dobrý den! Nač tato stráž,
co vás provází?

Clarence. Jeho Majestát,
jsa pečliv o mou jistotu, mne dal
do Tow'ru tou odvésti družinou.

Gloster. A proč?

Clarence. Že Georg jesti jmeno mé.

Gloster. Aj, pane, tím přec nejste vinen vy:
toť vaše kmotry by zatknouti měl.
Snad Jeho Majestát má úmysl,
abyste v Tow'ru nově pokřtěn byl.
Nuž, Clarence, smím vědět příčinu?

Clarence. Ba, Richarde, kdybych ji znal! – aj, sám
ji posud nevím: leč, jak slyšet jest,
poslouchá na proroctví on a sny,
ze slabikáře trhá písmě G;
neb černoknižník prý mu řek', že G
dědictví jednou zbaví jeho rod.
A že jest první G v mém názvu Georg,
má v mysli domnění, že já to jsem.
Toť, jako zvidám, a těch bájek víc
jej pohnulo, že mě teď zatknout dal.

Gloster. Tak jest, když mužem ženy panují!
Není to král, jenž vás posílá v Tower,
Clarence; lády Grey, choť jeho, jest,
která ho pudí v tento příkrý čin.
Není-li ona, a ten vážný muž,
ten Anton Woodewille, její bratr, jež
ho bádali, by Hastings poslán byl
do Tow'ru, z něhož puštěn teprv dnes?
Nejsme, Clarence, jisti, nejsme jisti.

Clarence. Není zde věru nikdo bezpečen,
leč příbuzenstvo královny, pak posli,
co v noci mezi králem plouhají
a Shorovou. Slyšel jste, jak pokorně
lord Hastings prosil ji za svobodu?

Gloster. Božností její žalně pokořen
nabyl pan komoří své svobody.
Povím vám něco: myslím, na nás jest,
chcemeť-li přízně krále získati,
jí sloužíc nosit její liberaj:
ona s vyprahlou vdovou žárlivou,² <trn>
co v šlechtu jich povýšil bratr náš,
v mocnářství našem mocné kmotry jsou.

Brakenbury. Žádám Vašnosti, vlídně prominout:
přikázal přísně Jeho Majestát,
by nikdo nerozmlouval v soukromí
tu s jeho bratrem v žádném případě.

Gloster. I ba, a když vám libo, Brakenbury,
aj, máte vědět naši rozmluvu:
o zradě nebyl hlas, leč jen, že král
jest moudrý, ctnostný, a že královna

již letná, krásná, nikdy žárlivá;
pak že choť Shorova má hezkou nohu,
co třešně ústa, jasný zrak, řeč libou,
a z přátel králové že šlechta jest.
Co díte k tomu? Zda to upřete?

Brakenbury. Zle jest, se plést do věcí takových.

Gloster. „Zle plést“ se Shorovou? Aj, brachu, věř,
kdo zlé by pletl s ní,³ <trn> krom jednoho,
měl by to činit sám a ve skrytu.

Brakenbury. A kdož ten jeden, Vašnost-pane, jest?

Gloster. Muž její, chlape! chceš mě podskočit?

Brakenbury. Promiňte, Milost-pane; prosím pak,
byste ukončil hovor s knížetem.

Clarence. Poslechneme, znajíce úřad tvůj.

Gloster. Královně zadaným poslouchat jest.

Zdráv buďte, bratře; jdu ke královi,
a čeho chcete, bychť i vdovu měl
Edwarda krále nazvat sestrou svou:⁴ <trn>
vše učiním, bych vazby sprostil vás.

Tak velká mezi bratry neshoda
mne jímá víc, než myslit možno vám.

Clarence. Víím, žádnému to není milé z nás.

Gloster. Však vazba vaše nemá dlouhá být;
musím vás vybavit, neb klesnu sám:
leč prozatím jen buďte trpěliv.

Clarence. Jsem nucen z mušení; i buďte zdrav!

Odejdou Clarence, Brakenbury a stráž.

Gloster. Jdi cestou jen, kterou nepůjdeš zpět,
upřímný, zpozdilý! Tak rád tě mám,
že brzo sprovodím tě do nebe,
z našich-li rukou vezme nebe dar. –
Leč kdo tu jde? Hastings teď puštěný.

Vystoupí Hastings.

Hastings. Aj, dobrý den, mylorde laskavý!

Gloster. Vám též, můj dobrý lorde komoří!

Vítán mi buďte v čerstvém povzduchu!

Kterak jste, lorde, trávil vazbu svou?

Hastings. Jen s trpením, jak musí vězňové;

dočkám to však, že těm se odměním,

kteríž mé vazby byly příčinou.

Gloster. Ba jistě tak; dočká se Clarenc též;

odpůrci vaši rovněž jeho jsou,

a stejně zmohli jej, tak jako vás.

Hastings. Dost bídně, orly uzavírat v klec,

kde sup a káně volně loupit smí.

Gloster. Nu, a jaké jsou venku noviny?

Hastings. Tak zlé ne venku, jako v domovu:

král churav chřadne, těžké myslí jest,

že již se bojí o něj lékaři.

Gloster. Aj, svatý Pavle, smutná novina!

Již dávno málo šetří zdraví své,
přemáhav královskou svou osobu.
žalostno věru na to mysliti.
Kde jest? či leží snad?

Hastings. Ba tomu tak.

Gloster. Jen jděte napřed; jdu za vámi hned.

Odejde Hastings.

Doufám, nemůže žít; nemá však skonat,
než rychlou poštou sklizen k nebi Georg.
Jdu tam, na Clarence ho popudit,
sehnat i mocně lživých důvodů;
a nezklame-li hlubný záměr můj,
Clarenci víc nevzejde druhý den.
Pak si Edwarda Pán Bůh povolej
a nech mi svět, bych v něm si pohrabal.
Nejmladší Warwickovnu vezmu si:⁵ <trn> –
že jsem jí otce, chotě usmrtil?
Nejlepší cesta, bych to napravil,
jest, když jí otcem budu, manželem.
Tím býti chci, to ne pro lásku k ní,
než jen pro tajně skrytý úmysl,
jehož dosáhnu jejím snoubením. –
Leč kvapím na trh, než můj kuň je tam:
Clarenc je živ, též Edward ještě vládne;
až zhynou ti, pak budou oučty řádné.
Odejde.

Výjev druhý.

Tamže. Jiná ulice.

S mrtvolou Krále Jindřicha Šestého, nešeného v otevřené rakvi, vystoupí šlechticové nesoucí halapartny jakožto strážcové, a Kněžna Anna jakož truchlitelka.

Anna. Ctihodné již postavte břímě své,
možná-li jest, by máry kryly čest;
zatím na chvíli slušně oplakán
ctný buď Lancaster, záhy skonalý.
Chladná, posvátná krále mrtvolo!
Ty Lancastrovců bledý popeli!
Bezkrvný zbytku krve královy!
Ó dej, ať ducha tvého přivolám,
by nářek slyšel Anny, bídné choti
Edwarda, jenž, tvůj syn, byl usmrčen
touž rukou, jež ti ran těch zavedla;
ať v okna ta, z kterých se život bral,
mdlý pouštím balšám očí ubohých! –
Buď kleta ruka, jež tak vraždila!
Buď kleta srdce, k tomu srdnaté!
Buď kleta krev, jež krev tu cedila!
Strast horší onen podlý bídník měj,
jenž učinil nás bídné smrtí tvou,

než možno hadům a pavoukům přát
a ropuchám i hmyzu, v němžto jed.
Ať, kdyby dítko měl, to změtek jest
ohyzný, na svět příšlý před časem,
jehožto hnusná a nestvůrná tvář
nadějnou matku zděsí zhlídnutím;
buď ono nehod jeho dědicem!
A kdyby kdy manželku měl, ať pak
ji víc nešťastnou činí jeho smrt,
než mne smrt mého manžela i tvá. –
Již pojd'te v Chertsey s drahým nákladem,
ježž jste v Pavelském chrámu ujali,
by tam v posvátnou zem byl pochován;
a tíží mdlí vždy odpočiňte si,
bych zatím plakala nad mrtvolou.

Nosiči zvednuvše mrtvolu ubírají se dále.

Vystoupí Gloster.

Gloster. Postůjте, nosiči, postavte tělo!

Anna. Ký čaroděj tu d'ábla předvolal,
by rušil nám pobožné lásky čin?

Gloster. Postavte tělo, lotři! Přisám Bůh,
kdo se mi zpouzí, mrtev bude sám.

1. šlechtic. Nazpátky, pane; nechte rakev jít!

Gloster. Nestoudný! Zpátky ty, když poroučím!

Vejš halapartnu, než jdou prsa má!
Sic, přísám Bůh, tě skopnuv ostruhou
tě zbodám, chlape, za tvou odvahu.

Nosiči postaví rakev na zem.

Anna. Jak? Vy se všichni strachem chvějete?

Však nechci vinit vás; smrtelní jste,
a zrak smrtelný d'ábla nesnese. – –
Pryč tíhni, pekla sluho strašlivý!
Nad tělem tím smrtelným měl jsi moc;
však duši nemáš mít; a proto pryč!

Gloster. Světičko! Slituj se, nebuď tak zlá!

Anna. Pro Bůh! Pryč, hnusný d'áble, nebraň nám!

Zem šťastnou peklem svým jsi učinil,
ji kletím, žalem, nářkem naplniv.
Těší-li tebe hled na skutky tvé,
pohled' na pravzor svého vraždění. –
Hle, pánové, jak rány Jindřicha
mrtvého ústa zde otvírají
svá ledová, znovu krvácejíc! ⁶ <trn>–
Nestvůry hnusné schránko, zardi se,
přítomnost tvá to, krev že dechem plá
z chladných a prázdných žil, v nichž není krev.
Tvůj čin, nelidský a nepřiroden,
vábí ten proud odporný přírodě. –
Ó Bože, který stvořils tuto krev,
ó pomsti jeho smrt! Ty země, jež

tu krev zde piješ, pomsti jeho smrt:
bud', nebe, bleskem vraha usmrtiž,
bud', země, širým jícnem pohlt' jej,
jak lokáš krev dobrého krále zde,
jejž pekelná ta ruka vraždila!

Gloster. Křesťanské lásky znak vám neznám jest:

ta za zlé dobrou dává odměnu,
na proklínání jen žehnání má.

Anna. Bídniče, neznáš božích zákonů
ni lidských; dravec takto nezuří,
neb ten přec druhdy slitování zná.

Gloster. To neznám, proto dravec nejsem též.

Anna. Ó div, když pravdu mluví ďáblové.

Gloster. Víc div, když andělé tak zlostní jsou. –

Račiž, ó paní božské podstaty,
mně dovolit, bych zlého domnění
se směl očistit dáním důvodů.

Anna. Račiž, ty muži jedem sápvý,
mně dovolit, bych pro tvé zločiny,
všem známé a ode všech prokleté,
ti zlořečila dáním důvodů.

Gloster. Krásnější ty, než popsat může řeč,
přej volnou chvíli, bych se omluvil.

Anna. Hnusnější ty, než srdci mysliti,
ty sebe omluvíš nejlépe tím,
když sám oprátkou sebe oběsíš.

Gloster. Tak zoufaje bych sám se obvinil.

Anna. Jen zoufaje bysi se bezvinil,
zaslouženou si čině pomstu sám
za vraždu jiných nezaslouženou.

Gloster. Přisvědč mi jen, že jsem jich nezabil.

Anna. Přisvědč mi pak, že nejsou zabiti;
však mrtvi jsou, to, ďáble, mocí tvou.

Gloster. Já nezavraždil tvého manžela.

Anna. Tot' ještě žije?

Gloster. Ne, již mrtev jest,
zavražděn rukou Eduardovou.

Anna. To v hrdlo lžeš; královna Marketa,
tať viděla, jak jeho krví meč
tvůj vraždný kouřil se, jejž jedenkrát
jsi proti jejím prsoum naměřil –
jen že tví bratři ránu srazili.

Gloster. Pudil mne k tomu jazyk její zlý,
jenž její vlastní vinu valiti
obmýšlel v má bezvinná ramena.

Anna. Byls puzen k tomu myslí krvavou,
kterážto nezná jiný závazek,
leč vraždu. Nezabil jsi krále toho?

Gloster. Připouštím.

Anna. Že připouštíš? Ježatý!
Tedyť připuť mi Bůh, bys pro ten čin
svůj zlotřilý byl věčně zavržen! –
Ó jak byl mírný, ctnostný, spanilý!

Gloster. Tím spíš se hodil Králi v nebesích,
kterýž ho nyní tam u sebe má.

Anna. Je v nebi, kde ty nikdy nebudeš.

Gloster. Ať děkuje, že jsem mu pomoh' tam;
hodil se lépe tam, než v tento svět.

Anna. Ty jinam se, než v peklo, nehodíš.

Gloster. I jinam, chcete-li, bych vám to řek'.

Anna. Jen v žalář.

Gloster. Ba do vaší komnaty.

Anna. Ať komnatu, kde odpočívati
bys měl, otravný stíhá nepokoj.

Gloster. To bude, až vám klesnu po boku.

Anna. Ba doufám.

Gloster. Já to vím. – Však, paní ctná,
bychom od pŭtky vtipův pustili
a vzali věc v rozvážném spůsobu:
zda ten – kdo příčinou, že před časem
tito Plantag'netovci, Jindřich, Edward
se světa sešli – nemá škvřnu též,
jak ten, kdo vůli jeho učinil?

Anna. Tys příčina i bídný činitel.

Gloster. Jen vaše krása činu příčinou;
ta vaše krása sny mé bouřila,
že bych byl vraždil svět pro hodinu
na vašich libých prsou strávenou.

Anna. Kdybych to, vrahu, mohla mysliti,
pravím ti, že by tyto nehty zde
tu krásu s tváří strhat musely.

Gloster. Ty oči by nesnesly krásy zmar:
však byste zrušiti ji nesměla,
kdybych byl přítomen; – jak všechen svět
se v slunci raduje, tak já též v ní:
onať mým dnem jest i mým životem.

Anna. Noc černá zastiniž tvůj den, a smrt
Tvůj život!

Gloster. Sobě, krásná, nezlořeč;
neb sama's obojí.

Anna. Však chtěla bych
tím býti, bych se tobě pomstila.

Gloster. Aj, toť by spor byl proti přírodě,
se pomstit na tom, kdo tě miluje.

Anna. Spor pravý jest a podle rozumu,
se pomstit vrahu mého manžela.

Gloster. Kdo, paní, manžela tě pozbavil,
k lepšímu manželu ti pomohl.

Anna. Nad něj lepšího není na zemi.

Gloster. Je živ ten, jenž vás lépe miluje,
než mohl on.

Anna. Toť mi ho pojmenuj.

Gloster. Plantagenet.

Anna. Však název ten měl on.

Gloster. Ten samý název – s lepší povahou.

Anna. A kde ten jest?

Gloster. Je zde!

Ona plivne na něj.

Co na mne pliješ?

Anna. Kéž to smrtící jest pro tebe jed!

Gloster. Z tak sladkých míst jed posud nevyšel.

Anna. Na horší ropuše jed neseseděl.

Jdi z očí mých! Kazíš mi pohled můj.

Gloster. Tvé oči, drahá, nakazily můj.

Anna. Kéž bazilišky byly, aby tě
zastihly smrtí!

Gloster. Kéž by byly! pak
by zabily mne rázem, kdežto teď
živoucí smrtí mne zabíjejí.

Ty oči tvoje z mých vyloudily
sůl vřelých slzí tak, že, stydlivé
svým hledem, cedí dětské krůpěje –
tyť oči mé, jež neprolévaly
kdy slzu žalnou: ani tenkrát, když
můj otec York a Edward slzeli,
slyšíc Rutlanda nárek svíravý,
an černý Clifford meč v něj zarazil;⁷ <trn>
ni tenkrát, když bojovný otec tvůj
jak dítě vypravoval truchlý děj
o smrti otce mého, dvacetkrát
přestávku učiniv pro štkavý pláč,
že přítomným všem tváře mokřely
jak strom po dešti; – v onen truchlý čas
mé mužné oko slzou sníženou
pohrdlo: co nemohla tehdy strast,
tvá krása zmohla, slepým slzami
je činíc. Já jsem nikdy neprosil
ni přátel ni nepřátel; jazyk můj
hladkým se slovům nemoh' příučit:
leč teď, když krása tvá mi odměnou
mně vytknutou, mé srdce zpyšnělé
prosíc jazyk nabízí k mluvení.

Ona s opovržením na něj pohlíží.

Neuč tak pohrdati ústa svá,
k líbání stvořená, ne k výsměchu.
Nemůž-li srdce tvé, msty žádajíc,
mně prominout: zde měj můj ostrý meč,
bys, volně vrhnouc jej v mou věrnou hrud',
vyvedla duši tobě kořivou;

pro smrtnou ránu prsa rozhaliv
o smrt svou žádám zde na kolenou.

On rozhaluje svá prsa; ona míří na ně jeho mečem.

Nemeškej: jsem vrah krále Jindřicha; –
leč krása tvá mne k tomu dohnala.

Udeř: pad' mladý Edward rukou mou; –
leč tvá nebeská tvář můj vedla čin.

Ona upustí meč.

Bud' zvedni meč, anebo zvedni mne.

Anna. Pokrytče, vstaň! ač tobě přeju smrt,
nechciť ji tobě dáti rukou svou.

Gloster. Tedyť mi poruč, bych se zabil sám,
i učiním.

Anna. Již jsem to řekla dřív.

Gloster. To bylo v zuření; než opakuji
to znovu, a v tvé slovo ruka ta,
kterážto z lásky k tobě vraždila
tvou lásku, z lásky k tobě zabije
věrnější mnohem lásku: budeš pak
té smrti obojí ty příčinou.

Anna. Chtělat' bych znáti srdce tvé.

Gloster. Jest kresleno mým jazykem.

Anna. Bojím se, oba liché jsou.

Gloster. Pak nikdy nebyl věrný muž.

Anna. Nu dobře; tedy zandej meč.

Gloster. Pověz, že mír můj učiněn.

Anna. To zvědětí máš později.

Gloster. Však smím-li žítí v naději?

Anna. V té, doufám, všichni živi jsou.

Gloster. Rač ten zde nosit prsten můj.

Anna. Kdo brává, nedal ještě nic.

Ona si nastrkuje prsten.

Gloster. Hle! jak můj prsten jímá ten tvůj prst:

tak prsa tvá mé chudé srdce jmou;
nos obojí, neb obojí je tvé.

A smí-li bědný, vroucí prosič tvůj
o jednu ještě přízeň žádati
milostnou ruku tvou, pak blaženost
upevníš jeho tím na věčný čas.

Anna. A co to jest?

Gloster. By se vám líbilo
ten smutný průvod tomu ponechat,
jenž truchličem je z celé příčiny,
a vrátiti se nyní v Crosby-place⁸ <trn>
Tam (krále ctného dříve pochovav
se slavením v Chertseyském klášteře
a želnou slzou obmyv jeho hrob)
navštívím vás při slušném uctění;
prosím pro mnohé tajné příčiny,
abyste splnila tu prosbu mou.

Anna. To od srdce, a velkou radost mám,
že vás litostí vidím dojatým. –
Tressle a Berkleyi, proved'te mne.

Gloster. Dejtež mi „s Bohem“.

Anna. Tot' by bylo víc,
než hoden jste. Však že jste učil mne,
jak vám též lichotit, pomyslete,
že jsem vám „s Bohem“ dala dříve již.

Odejdou Kněžna Anna, Tressel a Berkley.

Šlechtic. Zda půjdem v Chertsey, pane vážený?

Gloster. Ne, ve White-Friars⁹ <trn>; tam čekejte mne.

Odejdou ostatní s mrtvolou.

Zdali kdo tak měl s ženskou námluvy?

Zdali kdo takto ženskou ulovil?

Nu, vezmu ji; však ne na dlouhý čas.

Já, jenž jí vraždil otce, manžela,

jí shledat v divém srdce zuření,

kdež, kletbu v ústech, slzy v očích svých,

u krvavého svědka zloby mé

při sobě měla Boha, svědomí,

tak hojné proti mně to důvody –

a já bez přítele, by hájil mne,

jen d'ábla, pokrytství na straně své – –

a přec ji dostat! Aj, to celý svět

jest proti ničemu! Tak brzo již

zapomněla statného knížete,

Edwarda manžela, jež před třemi

měsíci v jízlivosti zuřivé

se světa sprovodil jsem v Tewksbury?

Sladšího, krásnějšího šlechtice –

jenž, tvořen štědrú přírodou, byl mladý,

statný a moudrý, v pravdě královec –

nemůže znovu dáti dálný svět:

a ona oko ke mně skloňuje,

který jsem strhal zlatý jara květ

něžnému knížeti, a vdovu ji

žalostné ložnice jsem učinil?

Ke mně, jenž celý nejsem jeho půl?

Ke mně, jenž, kulhav, tak jsem znetvořen?

Vévoství své vsadím v žebrácký groš,

že jsem se potud málo ocenil;

tož ona vidí (co já nemohl)

ve mně zde muže, jenž se k světu má.

Zrcadlo musím já si zjednatí,

a deset, dvacet krejčů v práci mít,

by pro mne pěkný kroj vymýšleli.

Když sám jsem nabył přízně u sebe,

chci na to vésti trochu nákladu.

Však toho musím dřív dát do hrobu,

a pak se vrátím teskliv k milce své. –

Svět, slunce, zrcadlo než budu mít,
bych před sebou moh' stín svůj chodě zřít.

Odejde.

Výjev třetí.

Tamže. Světnice v paláci.

Vystoupí Královna Alžběta, Lord Rivers a Lord Grey.

Rivers. Utište se jen, paní; není pochyby,
že brzo uzdraví se král náš pán.

Grey. Váš nepokoj mu horší jeho stav;
i proto račte dobré mysli být,
a krále těšit slovem veselým.

Královna Alžběta. Ach, kdyby umřel, jaká strast můj díl?!

Grey. Ne jiná, než takého pána ztráta.

Královna Alžběta. Však v jeho ztrátě všechna pro mne strast.

Grey. Dobrým vás nebe synem žehnalo,
vám v útěchu, kdyby on skonat měl.

Královna Alžběta. Mladýť on jest; nad jeho bezletím
povládne pak dle vůle Richard Gloster,
jenž lásky nemá ke mně ani k vám.

Rivers. Zda jisto, že má poručníkem být?

Královna Alžběta. Ne jisto ještě, a však určeno:
a tak se stane, král-li dokoná.

Vystoupí Buckingham a Stanley.

Grey. Hle, tady jdou lord Buckingham a Stanley.

Buckingham. Dobrého zdaru, Milost-králová!

Stanley. Bůh bývalou vám uděl veselost.

Královna Alžběta. Hraběnka Richmondka¹⁰ <trn>, ó lorde Stanley,
na vaše přání sotva prisvědčí.

Však, ač mne nemiluje vaše choť,
buďtež, vy dobrý lorde, přesvědčen,
za hrdost její nemám v záští vás.

Stanley. Neračte věřit zlobným pomluvám

žalobců křivých, aneb zpráva-li
jest pravdivá, ó mějte strpení
s její křehkostí, jejíž příčinou
spíš choroba než zloba zarytá.

Královna Alžběta. Viděl jste, lorde Stanley, krále dnes?

Stanley. Teď právě se mnou kníže Buckingham
byl u Milosti jeho návštěvou.

Královna Alžběta. Jaká je čaka k jeho zlepšení?

Buckingham. Doufání dobré; mluví vesele.

Královna Alžběta. Uzdrav ho Bůh! Zda s ním jste mluvili?

Buckingham. Tak jest, Milosti, touží smířiti

s vašimi bratry Glostra vévodu,
a je na vzájem s lordem komořím,
i dalť je všechny k sobě povolal.

Královna Alžběta. Kéž by se smířili! – toť nebude;
strach mám, že štěstí nám na vrcholu.

Vystoupí Gloster, Hastings a Dorset.

Gloster. Křivdu mi dělají, nechci to trpět. –

Kdo jsou, kteří si králi stěžují,
že já jsem vzdorný a je v záští mám?
Ba špatnou lásku králi vzdávají,
kteříž mu v uších leží sočením.
Že lichotit v řeč krásnou neumím,
na lidi smát se hladkým podvodem,
francouzsky dvořit sklonem opičím,
mám slouti soptivým nepřitelem!
Zda žítí nemůž člověk poctivý
zlé věci nikdy v mysli nemaje,
by přímost jeho za zlé nebrali
hedvábní, chytří, podlí hejskové?

Grey. Na koho míří řeč ta, vzácný pane?

Gloster. Na tebe, u něhož je vzácná čest.

Kdy jsem tě něčím zlým byl urazil? –
Kdy tebe? – tebe? – Kdy vás, tlupo zlá?
Mor na vás všechny! Milost-král, ježž Bůh
líp zachovej, než vy si přejete,
nemá mít ani chvíli oddechu,
by nebyl trýzněn vaší žalobou.

Královna Alžběta. Věc, bratře Glostře, jinak bērete.

Král z vlastní vůle a ne popuzen
něčího prosbou, jen prohlédaje
k tajnému asi záští vašemu
(které se jeví v činech patrných
k mým dítkám, bratřím, ano ke mně též)
pro vás tu poslal, aby nevole
té poznal původ a jej odstranil.

Gloster. Nevím o původu; – tak zlý je svět,

že tam střízlíci lupu hledají,
kam orli vsednout si netroufají:
co každý hejssek stal se šlechticem,
šlechtný muž tu ovšem hejskem jest.

Královna Alžběta. Ó známe, bratře Glostře, smysl váš:

to závist blahu mému, přátel mých.
Dej Bůh, ať vás nemáme potřebí!

Gloster. Bůh dává, že vás já mám potřebí:

náš bratr je uvězněn skrze vás;
je v nemilosti; šlechta zlehčena;
skvělá se místa denně dávají,
by čestné šlechty lidé nabyli,
co včera sotva měli čestný groš.¹¹ <trn>

Královna Alžběta. Ten – co mne k trapné výši pozvedl

z tichého blaha, kde jsem trvala –
mně svědkem buď, že krále nikdy jsem
na Clarence nedráždila, ba vždy
jej vroucně hájíc brala v přímluvu.
Číníte, pane, mně urážku zlou
tím zcela křivým, podlým nařknutím.

Gloster. Aj, zapřít můžete, že skrze vás lord Hastings byl tu dán do vězení!

Rivers. To může, pane, neb...

Gloster. Toť může, lorde, není pochyby; ba může víc, než tuto upřít věc: vám přispět může k místům vznešeným, pak zapřít, že vám v tom pomáhala, a vzdávat čest jen vašim zásluhám. Co vše nemůže! Ovšem, věru může –

Rivers. Co věru může?

Gloster. Jak? co věru může? Za muže sobě krále vzít neb též chasníka hezké postavy: vím, že babička vaše hůř se provdala.

Královna Alžběta. Mylorde Glostře, dlouho snáším já váš hrubý posměch, trpké hanění; Bůh svědek, sdělím králi potupu od vás mně těžko, často činěnou. Bylať bych raděj' služka z vesnice, než velká královna s tím výjmutím, bych trpěla ty příkré útoky: – Z královstva svého malou rozkoš mám.

Vystoupí Královna Marketa, v pozadí.

Královna Marketa. Ta ještě menší bud'; tak Bůh to dej! Neb čestné sídlo tvé mně náleží.

Gloster. Hrozíte mně u krále žalobou? Nešetřte, sdělte; co jsem tady řek', před králem všechno znova potvrdím, bych třeba měl do Tow'ru vsazen být: je čas, bych mluvil; neb vycházejí mé těžké služby lidem z paměti.

Královna Marketa. Jdi, d'áble! dobře je na mysli mám: tys ten, od něhož Jindřich, manžel můj, byl zabit v Tow'ru, a též Eduard, můj syn ten ubohý, ve Tewksbury.

Gloster. Než byla královnou jste a on král, tuť mezkem byl jsem jemu v přispění: odpůrce hrdé jsem mu vyplnil, stoupencům jeho dával odměnu; – by královskou se stala jeho krev, já svou jsem zhubením si promařil.

Královna Marketa. Zmařils krev lepší, než je tvá i jeho.

Gloster. V ten všecken čas vy a váš manžel Grey s domem jste drželi Lancastrovým – též Rivers; zda váš manžel u svatého Albána nepad' v bitvě Markety? Ať vám to povím, když nevíte již, co předtím byli jste, a co jste teď, co já též dříve byl, a co jsem teď.

Královna Marketa. Hanebný vrah, jak jsi až posavád.

Gloster. V tu dobu sám i Clarenc ubohý
zapomněl otce svého, Warwicka,¹² <trn>
a křivě přísahal – odpusť to Pánbůh...

Královna Marketa. Bůh na to pomstu dej!

Gloster. ... By zápasil

pro Eduarda i pro korunu;
a držev stranu tu – teď odstraněn!
Kéž mám, jak Edward, srdce z křemene,
neb Edward citné, měkké srdce mé!
Pro svět ten dítěta jsem bláhový.

Královna Marketa. Stoudně tě peklo skrej, a se světa
odklid' se, d'áble, tam, kde říše tvá!

Rivers. Milorde Glostře, v čas ten pohnutý,
pro nějžto nás viníte z odporu,
šli jsme za králem svým, jak bychme též
teď činili, kdybyste byl vy král.

Gloster. Kdybych to byl? ba kramář raději;
myšlénky té se srdce uchovejž!

Královna Alžběta. Tu malou radost, již dle myšlení
požíval byste co té země král,
věřte, že já též za svůj podíl mám,
že „země-královna“ mně říkají.

Královna Marketa. Ba královna malou zde radost má;
neb já to – též radosti zbavená.
nemožno mi řeč déle zadržet.

Předstupujíc:

Poslyšte mne, zlolajní lupiči,
kteří se rvete o to, oč jste mne
oloupili! Kdo z vás se nechvěje
pohlédna na mne? Když se přede mnou
zde nekoříte co před královou,
jak možno vám, kteří jste svrhli mne,
netřásti se co bídni buřiči? –

Ty, krásný lotře, nic se nevzdaluj.

Gloster. Proč, draku scvrklý, jdeš mi na oči?

Královna Marketa. Abych ti vyčtla vše, cos promařil;
to učiním, než tebe pustím dál.

Gloster. Zda nejsi vyhnaná, pod trestem smrti?

Královna Marketa. To jsem; vyhnanství však mi horší strast,
než sama smrt na zdejší přebyt můj.

Dlužen jsi ty mně syna, manžela –
ty království – vy všichni pokoru;
strast má dle práva vám tu náleží,
a plesy od vás urvané jsou mé.

Gloster. Ta kletba – kterou vážný otec můj
na tebe vložil, když jsi korunu
z papíru kladla mu na čelo statné,
a vyloudivši jemu tupením
proud z očí, knížeti jsi podala
na usušení šátek smáčený

nevinnou krví Rutlanda něžného; –
ty kletby, které z trpké duše své
na tebe vyřknul, stihly hlavu tvou;
ne my, Bůh ztrestal krvavý tvůj čin.

Královna Alžběta. Bůh spravedliv tak hájí bezvinu.

Hastings. Bylť bídný čin, to dítko vražditi,
čin přeukrutný a neslýchaný.

Rivers. Při zprávě ukrutníci slzeli.

Dorset. A každý pomstu z toho zvěstoval.

Buckingham. Northumberland plakal při pohledu.

Královna Marketa. Aj! rvali jste se před mým příchodem,

berouce téměř se za hrdla svá:

a sápete se na mne všichni teď?

Zda měla strašná kletba Yorkova

tu v nebi převahu, že Jindřicha

i mně milého Eduarda smrt,

ztráta jich království a strastné mé

vyhnanství být by mělo náhradou

za dítko svěhlavé? Zda prokletí

skrz oblaka až v nebe proniká?

Pak, černý mraku, propust' kletbu mou

když válkou ne, ať zhyne přesycen

váš král, jak vraždou můj, by on byl králem.

Edward tvůj syn, princ Wal'sský místo mého

Edwarda syna, jenž princ Wal'sský byl,

zahyň též v mládí stejně před časem.

Ty královno, cos teď na místě mém,

přečkej svou slávu, jako bídná já.

Žij dlouho, dítek svých smrt plakajíc;

jak já, též ty se dívej na jinou,

v tvá práva vešlou, jak ty nyní v má.

Tvé štěstí zvolna pracuj ke smrti;

po mnohých dlouhých strastech skonej pak,

nejsouc víc matkou, ženou, královnou!

Vy, Riverse a Dorsete, kteří

jste při tom byli – Hastingse, ty též –

když syn můj vražděn dýkou krvavou:

kéž Bůh vám nedá v tichu skonati,

však zhynout strastí nepředvídanou!

Gloster. Již doklej, zlostná, scvrklá dračice.

Královna Marketa. A tebe vynechat? Stůj, bídný, slyš!

Schováno-li má nebe strašných muk

větších, než mohu svolat na tebe:

ať šetří jich, než hřích tvůj dozraje,

a pak je hněvem řítí na tebe,

jenž ubohému světu loupíš mír.

Červ svědomí tvou duši ohryzuj;

co živ, své přátele za zrádce měj,

a tajným zrádcům budiž přítelem!

Neusniž nikdy zrak tvůj vraždivý,

leč jen, by hrozný sen tě rozděsil
přestrašným peklem ďáblův škaredých!
Ty dračí plode, změtku rýpavý,¹³ <trn>
ty, hned od narození znamenán
co škvřna přírody a pekla škvár;
ty hanbo mateřského života;
ty hnusný plode beder otcových;
cti onuce; ty kletbami živoucí...

Gloster. ... Marketo!

Královna Marketa. Richarde!

Gloster. Nu což?

Královna Marketa. Já tebe nevolám.

Gloster. Tuť odpust mi;

neb měl jsem za to, že jsi všechna ta
přetrpká jména na mne svolala.

Královna Marketa. Ba svolala, nechťic tvou odpověď.

Mou kletbu nech mne dále dokonat.

Gloster. Já dokonal ji slovem: „Marketo“!

Královna Alžběta. To jste svou kletbu svezla na sebe.

Královna Marketa. Královno, marným bídně líčená

pableskem štěstí mého, proč jsi cukr
v plného zde pavouka sypala,
jenž tě opráda sítí vraždivou?

Ty, bláhová, nůž broušíš na sebe.

Den přijde, kde požádáš pomoc mou
v kletbu té jedem spouhlé ropuchy.

Hastings. Zlověstná ženo, kletbu skonči již

svou běsnou, ať pak sobě na škodu
nedráždíš naše dlouhé strpení.

Královna Marketa. Zlořečná hana na vás všechny zde;

neb strpení jste mé rozdráždili.

Rivers. Váš kdyby rozum slušně sloužil vám,

co dlužno vám, bychom vás učili.

Královna Marketa. Kdybyste vy mně slušně sloužili:

co vám je dlužno, byste konali;

mne učte, že jsem vaše králová,

a sebe, že jste moji poddaní: – –

sloužíc mně tak, čiňte, co dlužno vám!

Dorset. Nehádejte se s ní, je šílená.

Královna Marketa. Ticho, markýse! tuze smělý jste:

důstojnost vaše nově pečená

je sotva v oběhu. Ať přemladé

šlechtictví soudí, co to jest

je ztratit a být v žalu postaven.

Kdo výše stojí, vichru v ráně jest,

a pádem se na kusy rozkotá.

Gloster. Markýse, dobrá rada; učte se jí.

Dorset. Týká se, lorde, vás tak jako mne.

Gloster. Ba víc; však zrozen jsem tak vysoko,

že naše hnízdo orlí stavěno

na svršku cedru jest, kde s vichřicí
pohrává si a slunci vzdoruje.

Královna Marketa. I slunce klesá v stín; ba přeběda!

Syn můj je svědek – v stínu smrti teď,
jehožto skvělý lesk jest od mraku
tvé zloby v temno věčné zahalen.
To vaše hnízdo v našem houští jest; –
ó Bože, jenž to vidíš, netrp to,
a krví vzato, takž buď ztraceno!

Buckingham. Když hanbou ne, láskou umlkněte.

Královna Marketa. O hanbě, lásce nebud' mluveno:

bez lásky jste vy se mnou jednali,
hanebně vraždili mé naděje.
Mně láska hanbou, život potupou;
v té potupě má běsná žije strast.

Buckingham. Již dost, již dost!

Královna Marketa. Šlechetný Buckinghame,

políbím ruku tvou na znamení,
že přátelský já s tebou spolek mám.
Žehnán buď ty i dům tvůj spanilý!
Krev naše nelpí na tvém oděvu,
a ty v mé kletbě nejsi obsažen.

Buckingham. I nikdo z těch; neb kletby nejdou dál,
než ústa, z nichžto byly vydchnuty.

Královna Marketa. Nemám já pochyby, že k nebi jdou,
kde budí Boží klidnost dřímavou.

Ó Buckinghame, toho hafana
se chraň; když hladí, kouše; a když kous',
zub jeho jedový tě usmrtí.
Nic ty nemívej s ním a vzdal se ho;
je hříchem, smrtí, peklem znamenán,
jich všechny sluhy maje v družině.

Gloster. Co, lorde Buckinghame, říkáš?

Buckingham. Nic, lorde vzácný, nač bych dbáti měl.

Královna Marketa. Jak? ty mou přímou radou pohrdáš,

a hladíš d'ábla, před nímž výstrahu
ti dávám? Jednou na to zpomeneš,
až on tvé srdce strastmi rozdrtí:
pak řekneš, Marketa že věstkyně. –
Hněv jeho vás tu stíhej životem,
a jej zas váš, a všechny boží hněv.

Odejde.

Hastings. Mně vlasy kletbou její vzhůru jdou.

Rivers. Mně též; divím se její svobodě.

Gloster. Nemám jí za zlé; – boží Rodičko!

Byloť jí tuze křivděno, a sám
teď lituju, co jsem jí učinil.

Královna Alžběta. Nevím, čím bych jí byla křivdila.

Gloster. Však máte z křivdy její užitek.

Já příliš vroucí byl, že dobrotu

jsem tomu činil, jenž je chladný teď
přes příliš, by to choval v paměti.
Nu Clarenc též má krásnou odměnu,
zavřen na zabiják za snahu svou;
Bůh odpusť těm, kteří tím vinni jsou.

Rivers. Křesťanské, ctnostné jesti skončení,
za ty se modlit, co nám křivdili.

Gloster. Tak činím vždy, jsa dobře uraděn.
(*Pro sebe*) Kdybych klel teď, klel bych jen na sebe.

Vystoupí Catesby.

Catesby. Přejasná paní, král pán volá vás,
i vás, Milosti, vás též, lordové!

Královna Alžběta. Již, Cat'sby, jdu. – Zda se mnou půjdete,
mylordové?

Rivers. My k službám sledujem.
Všickni odejdou krom Glostra.

Gloster. Já křivdu čině, reptám první sám.
Zlé činy, jež jsem tajně zosnoval,
na jiné svezu těžkým břemenem.
Clarence, jehož já do chládku dal,
sprostými před hlupáky oplakám,
jakož jsou Stanley, Hastings, Buckingham,
i dím, že králová se spolkem svým
na bratra mého pořád krále štve.
To oni věřic, mě pobádají,
by v pomstu padli Rivers, Vaughan, Grey:
já však tu vzdychám a jim z písma dím,
že za zlé dobře činit žádá Bůh;
a tak své nahé skryju zločiny
v obstarlé láty z písma kradené:
buduť tak mít svatého podobu,
když si na čerta nejlíp zahraju.

Dva vrahové vystoupí.

Však ticho! Pomocníci mí tu jsou. –
Jak, statní hoši? k ráně hotoví?
Jdete to nyní spolu vykonat?

1. vrah. Tak, pane, jest, jdem pro list průvodčí,
bychom tam k němu byli puštěni.

Gloster. Dobře jste zpomněli; však mám ho zde.
Dává jim plnomocný list.

Když dokonáte, přijďte v Crosby-place.
Však rychle k činu a též zarytě,
nic neposlouchejte na jeho řeč;
neb Clarenc výmluvnýť, a moh' by vás,
kdybyste na něj dbali, změkčiti.

1. vrah. Nebojte se, my nejdeme klábosit;
kdo mnoho mluví, málo dovede;
jdem jednat rukou a ne jazykem.

Gloster. Vám z očí kapej tvrdé kamení
kdež blázni z očí roní krupěje.

Aj, hoši, mám vás rád; jen rychle v čin!
Jen honem!

1. vrah. Vzácný pane, stane se.
Odejdou.

Výjev čtvrtý.

Londýn. Světnice v Tow'ru.

Vystoupí Clarence a Brakenbury.

Brakenbury. Což Milost vaše dnes tak truchlivá?

Clarence. Ó měl jsem noc na nejvyšš traplivou
s děsnými sny a strašným viděním,
že, jak jsem křesťan vírou horlivý,
bych nechtěl přestát jednu stejnou noc,
třebať bych tím svět koupil šťastných dob:
tak plný strastné hrůzy byl ten čas.

Brakenbury. Jaký jste sen měl, pane? Sdělte ho!

Clarence. Sen byl, že jsem se z Tow'ru prolomil
a na loď šel, v Burgund se přeplavit,¹⁴ <trn>
se mnou pak též můj bratr Gloster byl,
jenž mne nabízel jíti z budky mé
na palubu: k Anglicku shlížejíc
mnohý zpomínali jsme těžký čas,
jenž potkal nás, když spolu válčili
York a Lancaster. Jak na podlaze
kráčíme zvrátké, aj tu zdá se mi,
že zaklopejtnuv Gloster v pádu mne
(jenž jsem ho stavil) strhl přes okraj
do mořské tůně, hlubně proudivé.
Ta, Bože, ve snu strast, se topiti!
Ten strašný vody pohluk v sluchu mém!
Ty zjevy hrozné smrti v očích mých!
Mněl jsem, že tisíc děsných trosek zřím,
bez počtu lidí, od ryb žírané;
i kusy zlata, velké kotvice,
bezčetné perle, drahé kameny,
a skvostný šperk – vše na dnu smíšené:
z nich mnohé v lebkách mrtvých ležely;
a do hlubin, kde oči dlely dřív,
se (jako v příkoř očím) vedraly
skvělé kaménky, které laškaly
s bahnem té tůně, a tím tupily
ty mrtvé hnáty různě házené.

Brakenbury. Jak měl jste v smrti čas – ku obdivu
všech těch tajemství mořské hlubiny?

Clarence. Tušil jsem, že ho mám, a hleděl jsem
vydechnout ducha; závistný však proud
vždy hradil duši mou, ji nechtěje
propustit v dálný, volně běžný vzduch;
a cpal ji v tělo mé usoptěné,

jež div nepuklo, by ji do moře
vyvrhlo.

Brakenbury. Že jste bojem neprocit'?

Clarence. Ne, ne, sen můj šel dále nad život:

zde teprv bouře duši nastala!

Přešel jsem ve snu onen truchlý proud
s převozným, o němž básník zprávu dal,
do říše, v které věčná vládne noc.

První, jenž vítal cizí duši mou,
byl můj pra-thán, to Warwick proslulý,
jenž hlasně zvolal: „Jaký může trest
mít klamný Clarenc v temné říši té
za křivou přísahu?“ I zmizel v tom.

Pak šel tu stín, podobný k andělu¹⁵ <trn>,
jenž vlasy světlé maje krvavé
vykřiknul nahlas: „Clarenc přišel k nám,
nevěrný Clarenc, křivě přísahav,
jenž v poli zabil mne u Tewksbury;
choptež ho, vzteklice, na mučení!“

Tu zástup d'áblů hnusně šklebivých
obklíčil mne, hučel mi do uší
tak strašný skřek, že hlukem probuzen
jsem chvěl se, a po dlouhý na to čas
jsem věřil, že jsem v skutku v pekle byl;
tak strašně sen můj ve mne působil.

Brakenbury. Což, pane, div, že vás tak poděsil!?

Hrozím se sám při pouhém sdělení.

Clarence. Ó strážce ty! činil jsem všechno to,

co svědčí nyní proti duši mé,
pro Eduarda; – a má odplata!!

Ó Bože! nelze-li, by smířily
tě vroucí prosby mé, když před tebou
mé činy zlé na pomstu volají:

svým hněvem tresci mne, však choti mou
šetř nevinnou i dítky ubohé! –

Prosím tě, strážce, zůstaň u mne zde;
ach, těžké srdce mám, a rád bych spal.

Brakenbury. Ja, pane, zůstanu; i račiž Bůh
milosti vaší dobrý spánek dát!

Clarence dá se na odpočinutí v sedadle.

Strast ruší časy, doby oddechu,
noc měníc v ráno, poledne pak v noc.

Jen lesklá jmena mají knížata,
za slávu zevní – vnitřní klopotu;

i často za radosti domnělé
cítí starostí trapných celý svět:

a proto vznešená a sprostá jmena
jen zevní lesklostí jsou oddělena.

Vystoupí dva vrahové.

1. vrah. Ha, kdo tu?

Brakenbury. Co, chlape, chceš, a jak jsi přišel sem?

1. vrah. Chci mluvit s Clarencem a přišel jsem nohama.

Brakenbury. Jakže? tak krátkou odpověď?

2. vrah. To lépe, pane, nežli civění. –

Ukaž mu rozkaz a nech mluvení.

Brakenbury obdržev list, jej čte.

Brakenbury. Zde rozkaz jest, by vám byl ode mne

šlechtný kníže Clarenc odevzdán: –

rozmýšlet nechci, jaký smysl v tom;

neb nechci vinu míti v takém smyslu.

Zde v spánku kníže, a zde klíče jsou.

Ke králi půjdu, bych mu zprávu dal,

že jsem vám úřad svůj teď přenechal.

1. vrah. To čiňte, pane! máte filipa: zdrav buďte!

Brakenbury odejde.

2. vrah. Jak? máme ho tu zabit ve spaní?

1. vrah. Ne, řeklo by se, že je to babsky: – až se probudí.

2. vrah. Až se probudí! blázně, onť neprobudí se až v soudný den.

1. vrah. Nu, a pak by nám řek', že jsme ho ve spaní zabili.

2. vrah. To slovo „soudný den“ mě trochu v svědomí zašimralo.

1. vrah. Jak? ty se lekáš?

2. vrah. Že bych ho zabil, to ne; vždyť máme ochranný list: ale že si za to utřím peklo, a od toho mne žádný ochranný list neochrání.

1. vrah. Myslí jsem, že jsi odhodlán.

2. vrah. To jsem, abychme ho na živě nechali.

1. vrah. Toť se vrátím ke knížeti Glostrovi a povím mu to.

2. vrah. Nic tak; jen trochu posečkej: tuším že mne ta outrpná měkkost zas přejde; ona mne obyčejně drží, jen co by počítal dvacet.

1. vrah. A jak je ti teď?

2. vrah. Věřu, mám tu v sobě ještě tak trochu droždí toho svědomí.

1. vrah. Pamatuj, co za to dostanem, až to vykonáme.

2. vrah. I u všech! ať zahyne! Zpomněl jsem, co za to dostanu.

1. vrah. Kam se podělo teď tvoje svědomí?

2. vrah. Skrčilo se do měšce Glostrova.

1. vrah. A když on otevře měšec, aby nám zaplatil, vid', tu vylítne to tvoje svědomí?

2. vrah. Co škodí!? nech je vyletět; však mu málo kdo chleba dá.

1. vrah. Což jestli se ti vrátí?

2. vrah. Nebudu se s ním meškat; není tomu co věřit; ono hned udělá z člověka babu: člověk nesmí krást, aby hned na něj nežalovalo; člověk nesmí přísahat, aby se jím nezajíkal; člověk nesmí být u ženy souseda, aby ho neprozradilo: je to upejpavá, stydlivá dušička, která dělá člověku mutaci v plicích; a co nadělá člověku překážek: jednou mne dohnalo, že jsem vrátil pytlíček s dukáty, který jsem našel – tak náhodou; ono zrovna ožebračí člověka, který si ho schovává; už ho bez toho vyhnali ze všech zámků a měst, protože mu není co věřit; a chce-li kdo dobře živ být, jistě že se spolehne sám na sebe a hledí být bez něho.

1. vrah. U všech! ono mi tu právě zajíždí do lokte a št'ouchá mě, bych vojvodu nezabíjel.

2. vrah. Vezmi si čerta do duše; ale nevěř mu: sic ti toho napíská, že vzdychat budeš.

1. vrah. Já mám pevné složení, mne on nepodrazí.

2. vrah. Tak mluví chlapík, co jde na čest; pojď! dáme se do díla?

1. vrah. Dej mu do kotrby držadlem svého meče, a hod' ho pak do kádě malvazu v pokoji vedle.

2. vrah. Roztomilý nápad! udělat z něho topinku!

1. vrah. Ticho! on nespí!

2. vrah. Udeř!

1. vrah. Ne, ještě s ním promluvíme.

Clarence (*procitnuv*). Kde, strážce, jsi? pohár mi vína dej!

1. vrah. Hned se vám nazbyt vína dostane.

Clarence. Pro Bůh! kdo jsi?

1. vrah. Jsem člověk, jako vy.

Clarence. Nejsi, jak já, královský rozenec.

1. vrah. Vy ne, jak my, královský stoupenec.¹⁶ <trn>

Clarence. Tvůj hlas je hrom, tvůj zrak poníženy.

1. vrah. Můj hlas je nyní králův, zrak je můj.

Clarence. Jak mračný, vraždivý jest pohled tvůj! –

Zrak váš mi hrozí; co tak bledí jste?

Kdo vás sem poslal? nač jste přišli sem?

Oba vrahové. Bychom... bychom...

Clarence. Mně vraždili?

Oba vrahové. Tak, tak.

Clarence. Majíce sotva srdce, říci to,
nemůžete mít srdce k činění.

Čím jsem vás urazil kdy, přátelé?

1. vrah. Ne nás, leč krále jste vy urazil.

Clarence. Však učiním s ním zase smíření.

2. vrah. To nikdy; k smrti buďte připraven.

Clarence. Jste vy z lidského světa vybrání
ku vraždě bez viny? Čím vinen jsem?

I kde jsou důkazy na žalobu?

A která porota dle zákona

svůj výrok vzdala soudcům škaredým?

Aneb kdo vyslovil ten trpký soud,

by Clarenc ubohý byl usmrčen?

Než během zákonu jsem překonán,

hrozit mi smrtí libovůle jest.

Pravím, doufáte-li vykoupení

drahou tou krví, která cezena

za těžké hříchy naše: jděte pryč,

nevložte ruky na mne; neb váš čin

věčného potrestání hoden jest.

1. vrah. Co učiníme, to je z rozkazu.

2. vrah. A kdo nám rozkaz dal, ten král je náš.

Clarence. Ó služi zbloudilí! ten králův Král
převelký zákonem přikázal nám:

“Ať nezabiješ!“ Chcete příkaz ten
znevážit, a lidský zachovat?

Ó chraňte se; on pomstu v ruce má,

a kácí ji na hříšné hlavy těch,

co jeho zákonům se rouhají.

2. vrah. Tu pomstu kácí také na tebe,

žes' křivě přísahal a vraždil též.

Svátost jsi na to přijal, že chceš být

ve válce s domem vždy Lancastrovým.

- 1. vrah.** A, jako zrádce Boha, zrušil jsi tu přísahu, a mečem buřivým rozsápals královského syna hrud'.
- 2. vrah.** Ježž laskav chránit měls dle přísahy.
- 1. vrah.** Na nás ty zákon boží strašlivý svoláváš, kdes ho sám tak porušil?
- Clarence.** Nuž, pro koho jsem vše to učinil? Pro Eduarda, bratra, pro něj jen; nemoh' on proto poslat k vraždě vás: neb v hříchu tom tak vězí jako já. Žádá-li Bůh být pomstěn za ten čin, ó vězte, že to zjevně vykoná. Neberte šíp mu z ruky strašlivé; zvolných a křivých cest mu netřeba, by, kdož ho urazili, porazil.
- 1. vrah.** Kdo z tebe krevný nástroj učinil, když statný, mladistvý Plantagenet, nadějný princ, byl vražděn od tebe?
- Clarence.** Ku bratru láska, běs a zuřivost.
- 1. vrah.** Ku bratru tvému láska, hříchy tvé a náš i závazek nás vedou sem, bychom tě sprovodili se světa.
- Clarence.** Když máte lásku k mému bratrovi, nemějte záští ke mně; nebo jsem též jemu bratr a jej v lásce mám. Za mzdu však najati, navraťte se; pošluť vás k bratru svému Glostrovi, jenž líp vám zaplatí za život můj, než Eduard za zprávu smrti mé.
- 2. vrah.** Jste v omylu, vás Gloster v záští má.
- Clarence.** Ó ne! on si mne váží laskavý; jen k němu jděte.
- Oba vrahové.** Však my půjdeme.
- Clarence.** Povězte mu: když York, ctný otec náš, své statnou žehnal rukou syny tři, nás vroucně žádaje, se v lásce mít: tenkrát nemyslil na náš truchlý spor; zpomeňte Glostru to, a spláče on.
- 1. vrah.** Ba kamení, jak učil plakat nás.
- Clarence.** Nečňte jemu křivdu, měkký jest.
- 1. vrah.** Jak ve žních bývá sníh: – jste v omylu: jest on to, jenž nás poslal zabit vás.
- Clarence.** To ne; onť nad mým plakal osudem, tisknul mně v náruč, s pláčem přísahal, že přičiní se o mou svobodu.
- 1. vrah.** To ovšem činí, když vás vybaví z otroctva země k nebes rozkošem.
- 2. vrah.** S Bohem se smiřte, smrt již podíl váš.
- Clarence.** Je v duších vašich tak posvátný cit, že mně radíte s Bohem smíření,

a sami v duších svých tak slepý jste,
že máte s Bohem zpouřou vraždou mou? –
Považte jen, že, kdo vás k tomu měl,
za tento čin vás bude v záští mít.

2. vrah. Co učinit?

Clarence. Želet pro spásu svou.

Kdo z vás – kdybyste syn byl knížecí
a zbaven svobody tak jako já,
a kdyby k vám dva přišli vrahové –
by o svůj život snažně neprosil?
Jak byste prosili na místě mém,
tak mějte slitování nade mnou.

1. vrah. Žel mít, to ne – to chablé, babské jest.

Clarence. Nemíti žel, divé, d'ábelské jest. –

Litosti částku v očích, brachu, máš.
Nezná-li zrak tvůj lichou klamavost,
přidej se k straně mé a za mne pros.
Zda neslitovný by sám žebrák byl,
kde žebrá kníže?

2. vrah. Hled'te, lorde, pryč!

1. vrah. Tu máš – a ještě tu;

Bodá ho.

není-li dost,
hodím tě tam do kádě malvazu.

Odejde s mrtvolou.

2. vrah. Čin krvavý, přestrašně konaný!

Ó rád bych, jako Pilát, ruce myl
z té těžké viny vraždy spáchané.

První vrah se vrátí.

1. vrah. Nu jak? Co to, že jsi mně nepomoh'?

Má vědět vévoda, jaks babský byl.

2. vrah. Ó kéž by věděl, že jsem bratra mu
uchránil! Nech si mzdu a pověz mu
mou řeč; neb žel mi vraždy knížete.

Odejde.

1. vrah. To u mne není tak; jdi, zbabělý!

Však tělo někam v jámu zahrabu,
než kníže Gloster dá ho pochovat;
mzdu dostav svou, musím se ubrati;
neb zví-li kdo, nejisto zůstati.

Odejde.

Jednání druhé.

Výjev první.

Londýn. Pokoj v palácu.

*Vystoupí Král Edward, choravý veden, Králová Alžběta, Dorset, Rivers, Hastings, Buckingham, Grey
a jiní.*

Král Edward. Čin dobrý jsem dnes tedy spůsobil.

Trvejte, peerové, v tom smiření.
Čekám poselství již po každý den

od Boha svého, by mne odtud vzal;
a mírem pílí k nebi duše má,
že přátele jsem vezde spojil v mír.
Podejte, Hastingse a Reverse,
si rukou, a složivše ukryté
vše záští, lásku slibte přísahou.

Rivers. Bůh svědek můj, že čista duše má
od skuhravého záští: rukou zde
upřímnou srdce lásku pečetím.

Hastings. Při spáse své, to samé přísahám.

Král Edward. Přetvářky před svým králem chraňte se,
by svrchovaný onen králův Král
na vás netrestal tajnou lichotu,
a soudem jednoho z vás nezvolil,
by druhý skrze něj svůj konec vzal.

Hastings. Pomoz mně Bůh, jak pravdu přísahám.

Rivers. Tak má i Hastings vroucí lásku mou.

Král Edward. I vy, má choti, nejste vyjmuta;
vy též ne, synu Dorsete – a vy
zde, Buckinghame: v záští byli jste;
lord Hastings, choti, vaši přízeň měj:
dejtež mu ruku svou k políbení,
a činíc tak, čiňtež to od srdce.

Králová Alžběta. Zde, Hastingse; – již má z mé paměti
vyjítí naše záští bývalé,
jak doufám spásu svou i všechněch svých.

Král Edward. Obejmětež ho, Dorsete; a vám,
Hastingse, lord markýs též v lásce buď.

Dorset. Zde svědčím, že té lásky záměna
nemá kdy ode mne být rušena.

Hastings. Tak já též přísahám.

Král Edward. Ted', vážený
vy Buckinghame, spojte svazek ten
obejmutím všech přátel choti mé,
a šťastným čiňte mne tím sloučením.

Buckingham. Pakliž by Buckingham kdy záští měl
k Milosti vaší (*ke Králové*), a jak povinen
k vám lásku nechoval i k vašim všem:
ať Bůh mne tresce trapným záštím těch,
v jichž lásku jsem nejvíce čáku měl; –
když přítele jsa nejvýš potřeben
na jeho přátelství se bezpečím:
buď ke mně skrytý, zrádný, klamavý,
pln podskoku! Ta k nebi prosba má,
zradím-li lásku k vám i k vašim všem.

Král Edward. Statečný Buckinghame, milý lék
je v slibu tom pro choré srdce mé.
Neschází teď než Gloster, bratr náš,
by dovršil to blahé smíření.

Buckingham. Zde vévoda přichází v pravý čas.

Vystoupí Gloster.

Gloster. Zdař Bůh, můj králi, i vám, králová;
vám, statní peerové, též blahý den!

Král Edward. Opravdu blahý tím, co činěno. –
My, Glostře, skutky lásky konali:
od záští v přízeň, a od sporu v mír
přivedli jsme ty peery hněvivé.

Gloster. Blahý to čin, královský pane můj. –
má-li mne kdo v tom statném zástupu,
buď mylně zpraven buď zlým domněním,
snad za nepřítel; –
bez vědomí-li nebo v překvapu
jsem učinil urážku někomu
zde přítomných: jsem touživ smířiti
se s ním v přátelství klidně laskavé.
Jest má to smrt, ve sporu s někým být;
to těžko mi: rád s každým lásku mám.
Nejdříve žádám, paní, vás o mír,
který chci zjednat slušnou službou svou;
pak, strýče Buckingham, také vás,
jaký-li kdy byl mezi námi spor;
vás, lorde Reverse a Dorsete,
jenž mně nepřáli jste bez viny mé;
vás, lorde Woodvile, i Scalse vás;
vás všechny, vévody a hrabata,
i lordy, pány, věru všechny vás.
Nevím, kdo v celé zemi by to byl,
s nímž bych já v sporu byl jen o vlas víc,
než dítko dnešní noci zrozené:
ó, díky Bohu za mou pokoru!

Králová Alžběta. Buď slavným svátkem navždy tento den.
Dejž Bůh, by z mysli zmizel všecken spor:
Královský pane, prosím věhlas váš,
Clarenci bratru byste milost dal.

Gloster. Jakž, paní? mám já to za lásku svou,
že mně před králem zde ta potupa?
Kdo neví, mrtev že jest vévoda?
Všickni se zděsí.

Zlé, ještě tupit jeho mrtvolu.

Král Edward. Kdo neví, že jest mrtev? kdo to ví?

Králová Alžběta. Co se to, nebe, děje na světě?

Buckingham. Jsem, lorde Dorsete, tak bledý též,
jak všichni zde?

Dorset. Ba, dobrý lorde můj;
není zde koho, jehož ruměnc
by nebyl zděšenou opustil tvář.

Král Edward. On mrtev? Já svůj rozkaz odvolal.

Gloster. Skonal však, chudák, prvním rozkazem,
ježž nesl rychlý posel křídlatý,
kdež odvolání nesl schromělec,

jenž pozdě přišel, zrovna k pohřbu.
Dejž Bůh, by jiní – méně poctiví
i méně věrní, a však krvaví
v myšlénkách víc než krevní přátelé –
horšího cosi nezasloužili,
než Clarenc chudák! a přec kráčejí
bez podezření v plném bezpečí.

Vystoupí Stanley.

Stanley. Ó, králi, milost mně za služby mé!

Král Edward. Ó nemluv mně; truchlá jest duše má.

Stanley. Dřív nevstanu, až budu vyslyšen.

Král Edward. Aj, zkrátka pověz, co je žádost tvá!

Stanley. Prosím za život svého posluhy;

on hejřivého zabil šlechtice,
co v službách byl Norfolkka vévody.

Král Edward. Odsoudil bratra k smrti jazyk můj,

a jazyk ten má sluhu milost dát!?

Nevraždil bratr můj; on myšlením

jen pochybil, a trestán v trpkou smrt!

Kdo za něj prosil? kdož v hněvu mém

k mým nohous kleknul, bych věc rozložil?

Kdo představil mi lásku k bratrovi?

Kdo řek' mně, že mocného Warwicka
on pustiv, ubohý, můj vedl boj?

Kdo řek' mně, v bitvě že u Tewksbury,
když Oxfordem jsem sražen byl, mne on
zachránil, řka: „Žij, bratře, a buď král!“

Kdo řek' mně, – když jsme polem leželi
na smrt umrzlí oba, jak mne on
halil v svůj šat, a téměř neoděn
sám odevzdal se noci sychravé?

To vše mně z mysli hněv můj zuřivý

vydrásal hříšně, a tu nikdo z vás

neměl té lásky, mně to zpomenout!

Když ale vozka nebo sluha váš

v opilství vraždí a tím předrahý

a vzácný obraz Páně poruší,

padáte v kolena, bych milost dal,

a proti právu musím povolit.

Však v prospěch bratra nikdo nemluvil,

a sám já tvrdý jsem nehájil též

tu duši ubohou! – Nejhrdší z vás

jsou díky jemu vinni v životě:

za život jeho nikdo neprosil! –

Bojím se, Bože, že tvůj padne hněv

na mne i vás, na můj i na váš rod. –

Ó pojd'te, Hastings! i žádám vás,

byste mi pomohl v mou komnatu.

Odejdou Král, Králová, Hastings, Rivers, Dorset a Grey.

Gloster. Tam vede prudkost! – Zda jste neviděl,
jak zrádní královny ti přátelé
zbledli, slyšíc že Clarenc usmrcen?
Ó pořád králi v uších leželi;
však Bůh to pomstí. Chcete, lordové,
jít se mnou Eduarda potěšit?

Buckingham. My k službám sledujem.
Odejdou.

Výjev druhý.

Londýn. V paláci.

Vystoupí Vévodkyně z Yorku se Synkem a Dceruškou Clarence.

Synek. Babičko, pověz, umřel otec náš?

Vévodkyně. Ne, synku.

Dceruška. Proč tak často pláčeš? proč
se v prsa biješ a tu běduješ:

„Ó Clarence můj! ó můj nešťastný syn!“

Synek. Proč na nás hledíš, hlavu skloňuješ,
nás ubohé sirotky jmenuješ,
když ještě živ šlechtný otec náš?

Vévodkyně. Ó milí vnúčkové, jste v omylu,
nad krále nemocí já běduju,
jehož se ztráty bojím, nikoliv
nad smrtí otce; marný, ztracený
jest žal nad tím, jehož jsme ztratili.

Synek. Ty soudíš tedy, že již mrtev jest?
Král, strýček náš, nedobře učinil:
pomstí to Bůh, kteréhož horlivým
já za to prosit budu modlením.

Dceruška. A také já to učiním.

Vévodkyně. Ó ticho, dítky! Král vás miluje,
vy v nevinnosti své nemůžete
uhodnout, kdo vrah otce vašeho.

Synek. Babičko, můžem; Gloster, dobrý strýc,
mně pravil, král že drážděn královou
dal rozkaz, by náš otec zavřen byl,
a při těch slovech strýček zaplakal,
mne litoval a líbal tváře mé,
abych já jeho teď za otce měl,
že rád mne bude mít co dítě své.

Vévodkyně. Ach, že pokrytství krade krásnou tvář,
a hledem ctnosti kryje zarytost!
On syn můj jest, a žel i hanba má;
pokrytství to však nemá z prsou mých.

Synek. Myslíš, babičko, že v tom strýček náš
jen tak se dělal?

Vévodkyně. Ba, synáčku můj.

Synek. To myslit nemohu. – Jaký to křik?

Vystoupí Králová Alžběta, vyděšená; Rivers a Dorset hned za ní.

Králová Alžběta. Ach, kdo mi zbrání nárek, trpký pláč,
bych úpěla pro trapný osud svůj?
S černým zoufalstvím proti duši své
se spojíc, budu svým nepřítelem.

Vévodkyně. Co výjev ten tak prudký znamená?

Králová Alžběta. Jest on z jednání moci truchlivé: –

Král Edward, pán můj, syn tvůj, mrtev jest! –
Proč rostou větve, když kmen zahynul,
nevadne listí mízy zbavené? –
Chetež-li žítí, kvělte; chcete-li
umřítí, rychle! by okřídlené
duše dostihly duši královu,
neb za ním šly co věrní poddaní
do nové říše záře trvalé.

Vévodkyně. Tak velmi jímá mne tvůj zármutek,
jak právem blízký jest mně manžel tvůj.

Smrt svého chotě ctného plakajíc
jsem žila hledem v jeho obrazy;
teď jeho podoby zrcadla dvě
roztříštěná jsou smrtí zlobivou,
a v útěchu nemám než jedno sklo,
jímž trnu však, vidouc v něm hanbu svou.

Tys vdova; ale spolu matka jsi,
kteráž má ve svých dítkách úlevu:
však mně smrt z rukou vzala manžela,
a strhla z dlaní mých dvě podpory,
jakž byli Clarenc, Edward. Ó jakž mám
já právo (kde tvá strast je půlkou mé),
tvůj hlučný žal v svém nářku unořit!

Synek. Vy neplakala jste, když otec náš
nám umřel: jak vám nyní můžeme
něžnými slzami být k pomoci?

Dceruška. Sirotkův osud nebyl oželen:
váš vdovský žal též nebud' oplakán.

Králová Alžběta. Mně v nářku není třeba pomoci;
nejsemť neúrodná na bědný žal.

K mým očím tekou všechny prameny,
že já, měsícem vodným řízená,
svět mohu proudem slzí potopit.

Ach, manžel můj, ach, drahý Eduard!

Dítky. Ach, otec náš! ach drahý Clarenc náš!

Vévodkyně. Ach, oba moji! Clarenc, Eduard!

Králová Alžběta. Bylť Edward pomoc má, teď skácená!

Dítky. Bylť Clarenc pomoc nám, teď skácená!

Vévodkyně. Bylť mou pomocí, teď skácenou.

Králová Alžběta. Tu strast, ach, vdova nikdy neměla.

Dítky. Tu strast sirotci nikdy neměli.

Vévodkyně. Tu strast, ach, matka nikdy neměla.

Já matkou toho všeho nářku jsem:
jich žal jen částkou, můj však celý jest.

Edwarda želí ona, tak i já;
Clarence želím já, však ona ne:
Clarence želí dívky, tak i já;
Edwarda želím já, však oni ne:
vy tedy tři, třikráte sklíčení,
ced'těž nade mnou všechny slzy své,
která jsem kojná vašich strastí všech,
a nářkem vás pak z toho napojím.

Dorset (*ke Králové*). Ó matko, ztište se; to nechce Bůh,
čin jeho byste brala s nevděkem.
Ve světských věcech již nevděčné jest
dluh splácet s nevolností mrzutou,
jejž dobrá ruka vlídně půjčila:
tím větší nevděk nebi vzdorovat,
že béře královský dluh půjčený!

Rivers. Co matka mějte v mysli pečlivě
mladého prince, který syn váš jest;
pro něj hned pošlete a korunu
vsadit mu dejte, sobě v útěchu:
žal zoufalý noříc teď do hrobu
mrtvého Eduarda, štěpte ples
v nový živého Eduarda trůn.

Vystoupí Gloster, Buckingham, Stanley, Hastings, Ratcliff a jiní.

Gloster. Sestro, utěšte se! nám kvíliti
jest všem nad lesklé hvězdy zhasnutím;
leč kvílením se strast neodstraní. — —
Ach, kněžno, matko má, odpusťte mi,
že jsem vás neviděl: na kolenou
o požehnání vaše prosím vás.

Vévodkyně. Žehnej tě Bůh; dej měkkost v srdce tvé,
útrpnou lásku, slušnou oddanost.

Gloster. Amen! (*stranou*) „bych též měl šťastný, dlouhý věk,“
žehnáni matky vždy ten konec má;
že je vypustila, mně divno jest.

Buckingham. Truchlíci princové i peerové,
co vesměs břímě strasti nesete,
vzájemnou mějte k sobě lásku teď.
Ač toho krále žeň jsme ztratili,
žní nových v jeho synu dojdeme.
Váš příkrý hněv, zlým záštím háravý,
z různosti veden k svorné jednotě,
musí být láskou zdržen bedlivou;
za dobré soudím, aby s průvodem
jen malým princ mladý byl z Ludlowa
sem do Londýna rychle přiveden,
by jako král náš přijal korunu.

Rivers. Jak, Buckinghame? s malým průvodem?

Buckingham. Ba ovšem, aby valným zástupem
zášť nepropukla právě zhojená;
což nebezpečné být by muselo,

že je bez vládce posud mladý stát:
kde každý oř sám vládne uzdou svou
a běh si řídí podle oblibu;
mám za to, že i bázeň nehody
se vzdálit má, jak sama nehoda.

Gloster. Já doufám, že nás všechny smířil král;
a mně ta smlouva pevná, svatá jest.

Rivers. Mně též, a tak i myslím, že nám všem;
že mír však mladý, třeba vzdáliti
vše zdání i možného zrušení,
jež by snad vzniklo velkým průvodem.
A proto dím, jak statný Buckingham,
že lépe, s málem jen pro prince jít.

Hastings. Tak pravím též.

Gloster. Nu, tedy buď; a hned
vyvolme ty, jež máme poslati
pro něj bez odkladu do Ludlowa.
zda, kněžno matko – i vy sestro má,
nám chcete v této věci poradit?

Odejdou všichni krom Buckingham a Glostra.

Buckingham. Byť, lorde, šel pro prince kdokoliv,
pro Bůh, my doma zde nezůstanem;
neboť na cestě najdu příhodu
k té věci, o které jsme mluvili;
by hrdé příbuzenstvo královny
od prince bylo v čas odloučeno.

Gloster. Jste hlas mé duše, celá rada má,
můj věštec, prorok. – Ó bratrátku můj,
jak dítě půjdu všude za tebou.
Na Ludlow tedy! zde nezůstanem.

Odejdou.

Výjev třetí.

Londýn. Ulice.

Vystoupí dva měšťané, na potkanou.

1. **měšťan.** Dobrýtro, sousede; kam rychle tak?

2. **měšťan.** Ba sám to sotva vím. Slyšel jste již
tu hlučnou novinu?

1. **měšťan.** Že umřel král!

2. **měšťan.** Zlá věru novina; to málo kdy,
že bývá líp: mám na mou pravdu strach,
že teď to půjde hodně zvráceně.

Vystoupí jiný Měšťan.

3. **měšťan.** Aj, sousedé, zdař Bůh!

1. **měšťan.** Dobrýtro vám!

3. **měšťan.** Je pravda, že král Edward dokonal?

2. **měšťan.** Ba příliš pravda; pomoz nyní Bůh!

3. **měšťan.** Chystejme se na časy bouřlivé!

1. **měšťan.** To ne: dá Bůh, král bude jeho syn.

3. **měšťan.** Ó běda zemi, kde je dítě král!¹⁷ <trn>

2. **měšťan.** Nu, co do vlády, jestli naděje,
že v bezletí své rady podporou,
a v plných letech dospělých pak sám
tak asi dobře žezlo povede.
1. **měšťan.** Tak bylo též, když Jindřich šestý, jenž
devět měsíců věku teprv měl,
co král v Paříži dostal korunu.
3. **měšťan.** Že bylo tak? ne, přátelé; chraň Bůh!
Neb tehda byla zem ta bohata
na rady vlády znalé; tehda král
za poručníky statné ujce měl.
1. **měšťan.** Ty má též náš, se strany otcovy
i matčiny.
3. **měšťan.** Ó lépe, kdyby jen
buď všichni z jeho otce bývali,
buď nikdo z nich se strany otcovy.
Neb spor, kdo bližší, blízkou ranou nás
dostihne, Bůh-li nedá ochrany.
Jest nebezpečný Gloster vévoda,
a hrdí syni, bratři králové.
Kdybyť se, vládnout nechtíc, poddali,
pro chorou zem by bylo útěchou.
1. **měšťan.** I jděte; nač se bát? vše dobře bude.
3. **měšťan.** Kde hrozí oblak, dobrý oblek plášt',¹⁸ <trn>
když velké listí padá, zima zde;
při slunce západu čeká se noc;
nevčasné bouře činí drahotu.
Snad dobře bude; dá-li však to Bůh,
víc to', než hodni jsme – než čekám já.
2. **měšťan.** Ba věru, všichni lidé v strachu jsou;
nemožno mluvit s kým, jenž truchlivě
by nehleděl a hrůzy nekojil.
3. **měšťan.** Když doby změna, bývá vždycky tak:
leká se lidský duch, předvídaje
nebezpečí, tak jako viděti,
že vlny vrou před bouří zmítavou;
na Boha všechno dejte! – A kam teď?
2. **měšťan.** Nás předvolati dali soudcové.
3. **měšťan.** Mne též; to půjdu s vámi zároveň.
Odejdou.

Výjev čtvrtý.

Londýn. Pokoj v paláci.

Vystoupí Arcibiskup Yorský, mladý Vévoda York, Králová Alžběta a Vévodkyně z Yorku.

Arcibiskup. Slyším, že stánek jejich noclehu
byl včera Stony-Stratford, a že jest
Northampton pro noc dnešní vyvolen;
zejtra neb pozejtří již budou zde.

Vévodkyně. Mé srdce touží prince viděti;
on asi vyrost' již od doby té,
co jsem ho naposledy viděla.

Králová Alžběta. Slyším, že ne, – že zde můj synek York
jej rychlým zrůstem skoro předhonal.

York. Aj máti, to' bych věru nerad byl.

Vévodkyně. Proč, milý vnuku? dobřet' hodně růst.

York. Když jednou byli jsme u večere,
strýc Rivers pravil, že já rostu víc
než bratr. „Aj,“ strýc Gloster prohodil,
„malé bylinky – hezké; koukol jen
do výšky žene.“ Od té doby již
nerostu rád tak rychle, protože
květ outlý zdlouha, koukol rychle jde.

Vévodkyně. To' nesplnila se ta průpověď
na tom, který ji k tobě pronesl:
byl on tak zakrnělý v dětství svém
a zrůst mu šel tak zdlouha ku předu,
že by pravidlem tím byl rozmilý.

Arcibiskup. To', Milost-kněžno, on i vskutku jest.

Vévodkyně. Doufám; však nechte matce pochybu.

York. Aj věru, kdybych byl jen zpomenul,
moh' jsem já tehda žertem porazit
zrůst svého strýce spíše, než on můj.

Vévodkyně. A jak to? pověz, Yorku rozmilý.

York. Strýc prý tak rost', že když dvě hodiny
byl mladý, dobře kůrku chroustal již;
já byl dvě léta, než jsem dostal zub.
Vid'te, babičko, to by šňupec byl!

Vévodkyně. Pověz mi, hochu můj, odkud to máš?

York. Od jeho chůvy to, babičko, mám.

Vévodkyně. Od jeho chůvy? ta dřív zemřela,
než jsi se narodil.

York. Když chůva ne,
to' nevím již, kdo mi to pověděl.

Králová Alžběta. Hoch mnoho mluví. – Jdi, ty škádlivý!

Arcibiskup. Neračte se na hochu horšiti.

Králová Alžběta. Říká se: „Také žbánek ucho má.“

Vystoupí Posel.

Arcibiskup. Přichází posel; – jaké noviny?

Posel. Jsou takové, že zprávou ouzko jest.

Králová Alžběta. Co dělá princ můj?

Posel. Jest, Milosti, zdráv.

Vévodkyně. Jakou máš věst?

Posel. Lord Rivers a lord Grey,
sir Thomas Vaughan též, posláni jsou
do Pomfretu co spoluvězňové.

Vévodkyně. Kdo dal je zatknout?

Posel. Mocní vévodi
Gloster a Buckingham.

Arcibiskup. Pro jaký čin?

Posel. Co všeho vím, o tom jsem zprávu dal;
proč ti stateční muži zatknuti,
milostná kněžno, mně neznámo jest.

Králová Alžběta. Ó běda! vidím svého domu pád.

Již tigr outlou srnku polapil;
tupné tyranstvo stoupá na trůn teď
bezvinný a však již nevážený: –
ó vítěj, zpousto, bitvo krvavá!
Vidím, co v nákresu, to skončení.

Vévodkyně. Dnů bouřných sporem, kletbou stíhaných
jak mnoho spatřily již oči mé!

Můj manžel zahynul pro korunu,
a hnání vzhůru v důl mí synové,
mně v ples a žal – jim v zisk a ztrátu zas;
a v mír, kdy skloněn jest domácí broj,
tuť sami proti sobě vítězi
boj strojí, bratr proti bratrovi,
krev proti krvi, proti druhu druh.
Ó zpozdilé a běsné násilí,
buď skonej zlobný vztek, neb smrt mi dej,
bych nemusela vidět vraždění.

Králová Alžběta. Pojd', hochu, se v posvátné místo skrýt!

Ó, s Bohem, kněžno!

Vévodkyně. Půjdu s vámi též.

Králová Alžběta. Vám není potřebí té ochrany.

Arcibiskup (*ke Králově*). Jdětež, Milosti, a své poklady
sem vezměte i všecken statek svůj.

Co mne se týče, já vám svěřuji
svou pečeť; ať pak nejsem blaženým,
nedám-li vám i vašim ochranu.
V posvátné místo vás již uvedu.

Odejdou.

Jednání třetí.

Výjev první.

Londýn. Ulice.

Hlahol trub. Vystoupí Králevic Walesský, Gloster, Buckingham, Kardinál Bouchier a jiní.

Buckingham. Vítejte, králevici rozmilý,
v Londýně zde, co vaší komoře.¹⁹ <trn>

Gloster. Vítejte, drahý strýčku, žádaný
můj panovníku! obtíž cesty té
vám působila mysl nevrlou.

Králevic. To, ujče, ne; jen věci nemilé
nám cestu těžkou, trapnou činily:
přál bych, by mne zde bylo vítalo
víc příbuzných.

Gloster. Ó, princi rozmilý,
ctnost vašich mladých let bez poškvrný
nevníkla posud k světa podvodům:

zrak váš nerozeznává v člověku
než pohled zevní, jenž, jak Bůh to ví,
zřídka či nikdy nejde se srdcem.

Ti ujcové, co tu jste pohřešil,
byliť nebezpeční; a Vaše Milost
jen sladká slova jich poslouchala,
jed v srdci netušíc. Ó, chraň vás Bůh
od nich a lichých přátel takových!

Králevic. Od lichých přátel Bůh mne ochraňuj:
to oni nebyli.

Gloster. Mylorde, tu
jde též vás pozdravit Londýnský mayor.

Vystoupí Starosta městský a jeho družina.

Starosta. Dejž Bůh Milostem zdraví, šťastný věk!

Králevic. Mylorde, díky vám i druhým všem! –
Odejdou Starosta i družina.

Já myslil, že s mou matkou bratr York
mně již na cestě přijdou naproti:
ten Hastings lenivý, že nejde pak
nám aspoň říci, přijdou-li či ne.

Vystoupí Hastings.

Buckingham. Tu v pravý čas jde lord upachtěný.

Králevic. Vítejte, lorde! přijde matka má?

Hastings. Proč nejde, Pánbůh ví, já nikoliv:
královna matka i váš bratr York
své útočiště vzal[i] v svatyni;
mladistvý princ by rád byl se mnou šel
sem naproti; královna matka však
jej mermomocí zpátky držela.

Buckingham. Jednání její divné, zvrácené. –
Neráčil byste, lorde kardinále,
mít k tomu královnu, by poslala
sem prince Yorka k princovi bratrovi?
A, lorde Hastingsse, vy jděte s ním,
a kdyby odpor kladla, vemte ho
i mocí z jejích rukou žehravých.

Kardinál. Mylorde Buckinghame, jestli má
řeč vetchá matkou hne, by vydala
mladého prince, jej čekejte hned.
Mírným-li však se prosbám nepodá,
chraň Bůh, abychom právo rušili
velebné v požehnané svatyni:
hřích ten bych nechtěl mít pro celý svět.

Buckingham. Držíte, lorde, příliš zarytě
se takových posloupných obřadů:
věk outlý jeho vážíc, nebude
řád svatý rušen, když ho vezmete.
Účastni bývají té dobroty,
kdož pro své skutky místa hodni jsou,
a rozum mají, by ho hledali.

Princ ho ni hoden, ni ho nehledal,
a proto myslím, že ho nemá mít.
I béřete-li mu, co nemá mít,
tuť právná výsada se neruší:
o mužích vím, ve chrámu chráněných;
o dítkách jsem však posud neslyšel.

Kardinál. Pro tentokrát vám, lorde, povolím. –
Zda, lorde Hastingse, též půjdete?

Hastings. Mylorde, půjdu.

Králevic. Dobří lordové,
ó spěšte již, co vám jen možno jest.

Odejdou Kardinál a Hastings.

Až, ujče Glostře, přijde bratr sem,
povězte, kde tu budem prozatím,
než bude dána mně má koruna?

Gloster. Kde vaše královská chce osoba.

Kdybych směl radit, jeden den či dva
mohlať by Vaše Výsost v Tow'ru dlít,
a potom, kde by se vám líbilo
a zdrávo bylo též i veselo.

Králevic. Nade vše nemilý jest pro mne Tower. –
Zda Julius Caesar tvrz tu vystavěl?

Buckingham. On ji, Milosti, pouze započal,
načež ji zveleboval další věk.

Králevic. Zda psáno tak, či jen věk od věku
jde pověst, že on tvrz tu postavil?

Buckingham. To vše, Milosti, v knihách psáno jest.

Králevic. Však, lorde, kdyby psáno nebylo?

Mělať by pravda žiti přes věky,
potomstvu všemu drahou částkou být
až do dne, co všech věcí koncem jest.

Gloster (*stranou*). Praví se: „Mladý div nedlouho živ.“

Králevic. Co tu říkáte, ujče?

Gloster. Pravil jsem,

že může pověst, byť i neměla
slavného písma ráz, přec dlouho žít.

(*Stranou*) Tak, jako Nepravost přikuklená,²⁰ <trn>
zde mravně mluvím smyslem dvojitým.

Králevic. Ó, Julius Caesar byl přeslavný muž:

čím statnost oslavila jeho vtip,
to sepsal vtip, by statnost oslavil.

Smrt nad tím vítězem nesvítězí;
neb slávou žije ač ne životem. –

Rád bych vám, Buckinghame, něco řek'.

Buckingham. Nu což, Milosti Vaši? co to jest?

Králevic. Budu-li živ, až bude ze mne muž,
své právo k Francii zas pohledám,
aneb co vojín padnu, jako živ
jsem byl co král.

Gloster (*stranou*). Jen krátké léto prý
bývá po jaře příliš kvapivém.

Vystoupí York, Hastings a Kardinál.

Buckingham. Aj, tu přichází právě kníže York.

Králevic. Richarde z Yorku! nu jakž, bratře, jest?

York. Aj dobře, pane vznešený; neb tak
již musím říkat.

Králevic. Ano, bratře, tak,
i k mému jako k tvému sklíčení;
umřel' nám záhy, jenž to jméno měl,
které tou smrtí v lesku ztenčeno.

Gloster. Jak vznešený se má můj strýček York?

York. Aj díky, milý ujče! Vy jste řek',
mylorde, „koukol že má rychlý zrust“,
můj bratr princ vyrostl víc, než já.

Gloster. Tak, lorde, jest.

York. Je proto koukolem?

Gloster. To, milý strýčku, nesmím povědít.

York. Tuť má on víc, než já, vám děkovat.

Gloster. On mi poroučet může, co můj pán;
vy ke mně máte moc co příbuzen.

York. Dejtež mně, ujče, tuto dýku zde.

Gloster. Čtveráčku, tobě dýku? milerád.

Králevic. Ty škemráš, bratře?

York. Aj, na ujci jen
přelaskavém; neb vím, že mi ji dá.

Gloster. Víc, než-li to, ti, milý strýčku, dám.

York. Víc, než-li to? snad asi tento meč?

Gloster. Tak, strýčku, jest; by jen dost lehký byl!

York. Aj, dáváte vy lehké dary jen;
při těžších díte hned: „Žebráku jdi!“

Gloster. Je příliš těžký pro vás k nošení.

York. Lehko potěžkám ho, byť byl i těžší.

Gloster. Vy, malý, chcete mít mou všechnu zbroj?

York. Já bych vám dík dal za to takový,
jak vy mně název.

Gloster. Jaký?

York. Malý jen.

Králevic. Princ York, ten rád má v řeči odmluvu.

Však, ujče, víte, jak ho snášeti.

York. Myslíte, nosit mne, ne snášeti:

hle, ujče, bratr tupí vás i mne:

že malý prý jako opička jsem,

myslí, byste mne vy na záda vzal.

Buckingham. Jak ostře umí vtípem šermovat!

By zmírnil špičku danou ujcovi,

sám sobě chytře malou šňupku dal;

ta v mládí vtípnost věru divná jest.

Gloster. Neráčí vám se, pane, dále jít?

Já a můj dobrý strýček Buckingham

jdem prosit matku vaši, aby k vám
do Tow'ru přišla na uvítanou.

York. Jak, bratře? ty do Tow'ru jít chceš?

Králevic. Mylord protektor tak to právě chce.

York. Já v Tow'ru ticho spát nebudu.

Gloster. A což by mohlo vás tam postrašit?

York. Aj, strýc můj Clarenc, jeho děsný duch;
babička řekla, že tam zabít byl.

Králevic. Já strýčků mrtvých nic se nebojím.

Gloster. Doufám, i živých ne.

Králevic. Já za to mám,

že živých se mně báti netřeba. –

Již, bratře, pojď; ač, na vše zpomenuv,
do Tow'ru jdu se srdcem sklíčeným.

Hlahol trub. Odejdou Králevic, York, Hastings, Kardinál a družina.

Buckingham. Myslíte, že ten štěbetavý York

od chytré matky není naveden,
by vás tak ostrou řečí špičkoval?

Gloster. Ba jistě tak. Nebezpečný to hoch;
smělý, všetečný, bystrý vtípem svým,
jak matka on od hlavy do paty.

Buckingham. Jenom je nechte. – Catesby, pojdiž sem!

Tys přísahal vyvést náš úmysl,
i tajně skrýti naše sdělení.

Znáš příčinu na cestě sdělenou: –
co myslíš? není-li to snadná věc,
by William Hastings k nám se připojil,
bychom zde ctihodného vévodu
na králův trůn pozvedli říše té?

Catesby. On prince, k vůli otci, má tak rád,
že od něho jej těžko odklonit.

Buckingham. A kterak Stanley? jaké zdání máš?

Catesby. Ten vše, co Hastings, také učiní.

Buckingham. Nu, více nic, než to: jdi, milý Catesby,

a skoumej zdaleka, jak smýšlí as
lord Hastings o tom našem záměru;
by pak se zejtra v Tower dostavil
za příčinou podání koruny.
Shledáš-li, že by nám byl nakloněn,
jej povzbuzuj dodáním důvodů;
těžký-li, chladný, k tomu neskloněn,
buď také tak, přetrhni další řeč
a přijď nám sdělit jeho smýšlení;
neb máme zejtra radu pro sebe,
kde nám je třeba tvé též pomoci.

Gloster. Hastingsa pozdrav, sděl mu ode mne,

že tlupě jeho spůrců zarytých
se zejtra žilou pustí v Pomfretu,
a řekni, by tou zprávou potěšen
dal sladké Shorové hubičku víc.

Buckingham. Jdi, milý Catesby, a vše moudře sprav.

Catesby. Nejvýš pozorně, vážní lordové.

Gloster. Dáte nám zprávu ještě před spaním?

Catesby. To, pane, učiním.

Gloster. Nu, v Crosby-place
nás dozajista oba najdete.

Odejde Catesby.

Buckingham. Což, lorde, činit pak, poznáme-li,
že Hastings nechce naše spiknutí?

Gloster. Nu, ztratí hlavu; – něco stát se má: –
a jsem-li král, ode mne požaduj
Her'fordské hrabství, k tomu veškereň
i nábytek, ježž král, můj bratr, měl.

Buckingham. Požádám z rukou vašich tento slib.

Gloster. Poznáš pak mou k těm darům ochotu.

Nu, pojďme brzo k večeři, ať pak
svůj záměr dáme v pevnou podobu.

Odejdou.

Výjev druhý.

Před domem Lorda Hastingsa.

Vystoupí Posel.

Posel (*klepaje*). Mylorde! hej mylorde!

Hastings (*uvnitř*). Kdo to jest?

Posel. Lord Stanley to, který mě poslal k vám.

Hastings (*uvnitř*). Kolik je hodin?

Posel. Zrovna čtyry teď.

Vystoupí Hastings.

Hastings. Co Stanley nespí v trapných nocích těch?

Posel. Tak zdá se tím, co vám vyřídít mám.

Však přede vším vám pozdrav zkazuje.

Hastings. Co dále jest?

Posel. On dává vědět vám,

kterak se jemu zdálo dnešní noc,

že strh' mu divý kanec přilbici:

pak dí o dvojí rady držení,

v jichž jedné možná že se usnese,

co v druhé jemu zpřičí se i vám.

Protož posílá, zda vám libo jest,

hned teď se s ním na koně posadit,

a k severu se kvapně v útěk dát,

by tím se předešlo nebezpečí,

kteréž mu duše jeho zvěstuje.

Hastings. Jdi, hochu, jdi, a jen se k pánu vrať.

Ať před tou zvláštní radou nemá strach:

on bude v jedné z nich a s ním i já,

a v druhé Catesby, dobrý přítel můj;

tak, což by koliv nás se týkalo,

bezpečné zprávy o všem nabudu.

Vyřid', že bázeň jeho lichá jest;

a co se týče snu, že divno mi,
jak věří v matné spánku škádlení.
Před kancem běžet, než se do nás dal,
bylot' by jej vybízet k rozběhu,
i hnal by nás, kde nechtěl honiti.
Jdi, aby pán tvůj vstal a přišel sem,
a oba spolu v Tower půjdeme,
kdež uvidí, jakž kanec divoký
mít k nám se bude vlídným způsobem.

Posel. Tak půjdu, pane, mu tu zprávu dát.

Odejde.

Vystoupí Catesby.

Catesby. Aj, dobré jitro, vzácný lorde můj!

Hastings. Vám, Catesby, též; to jste přechasně vstal.

Co v říši vrtkavé nového jest?

Catesby. Jest, pane, svět to věru zmotaný;

a stav se, tuším, dřív nenapraví,

až Richard vínek říše bude mít.

Hastings. Jak? vínek mít? myslíte korunu?

Catesby. Tak, lorde, myslím.

Hastings. Dříve hlava má,

co těla koruna, má s ramen mých

být sražena, než bych měl viděti,

že koruna tak špatné místo má.

Což myslíš asi, že by on ji chtěl?

Catesby. Ó milerád; a doufá vás i mít

ke straně své, aby ji obdržel:

posílá proto dobrou zprávu vám,

že vaši zahynou nepřátelé,

příbuzní královny, dnes v Pomfretu.

Hastings. Na zprávu tu se věru nehněvám,

neb stále byli mně na protivy;

bych ale Richardovi dal svůj hlas,

a právným pána mého dědicům

posloupný nástup snad měl zamezit,

tot', Bůh ví, nestane se do smrti.

Catesby. Bůh vás v tom krásném směru zachovej.

Hastings. Teď po roce se tomu zasměju,

že jsem se dočkal, vidět smutný pád

těch, co u krále na mne sočili.

Ó Catesby, čtrnáct dní než uplyne,

sklidím jich víc, kteří to netuší.

Catesby. Zlá věc, umřítí, lorde laskavý,

když člověk na to není připraven.

Hastings. Ba hrozná! tak to nyní budou mít

i Rivers, Vaughan, Grey a jiní též,

kteří si jistě kladou bezpečí

jak ty a já; neb víš, že obou nás

si váží Richard i též Buckingham.

Catesby. Vzácná jest vaše hlava knížatům,
(*stranou*) že rádi by ho měli – bez hlavy.

Hastings. Toť vím, – však dobrým též zasloužením.

Vystoupí Stanley.

Jen pojd'te, pojd'te; kde je oštěp váš?
Strach mít před kancem a jít bez hrotu!

Stanley. Aj, dobré jitro, lorde; vám též, Catesby! –

Děláte žert; však, přísám svatý kříž,
ta dvojí rada nejde k chuti mé.

Hastings. Můj život jest mi drahý jako váš,

a, přísám Bůh, po celý život můj
nebyl mně vzácný tak, jak nyní jest.

Myslíte, že bych se tak bezpečil,
kdybych v tom plnou neměl jistotu?

Stanley. Ti v Pomfretu, když se ubírali

z Londýna, byli rovněž veselí,
majíce sebe v dobrém bezpečí,

a věru proč se báti neměli;

a hle, jak rychle sklesnul jejich den!

Tak kvapné zloby ráně nevěřím.

Dej Bůh, by strach můj byl bez příčiny!

Nu, půjdem v Tower? bude pozdě již.

Hastings. Toť půjdem spolu. – Avšak víte-li,

že pánům, o kterých jsme mluvili,

na dnešní den jsou hlavy sraženy?

Stanely. Hodnější oni, nosit hlavy své,

než mnozí z těch, kteříž je vinili,

klobouky na hlavách. Však pojd'me již!

Vystoupí Hlasatelský sluha.

Hastings. Jen jděte napřed, bych s tím promluvil.

Odejdou Stanley a Catesby.

Nu, milý brachu, jak ti svědčí svět?

Hlasatel. Teď líp, když mám otázky vaší čest.

Hastings. Též mně jest lépe, nežli onenkrát,

když jsme se spolu posléz viděli;

tehda co vězeň jsem do Tow'ru šel,

na sočení příbuzných králové:

teď zvěstuju (dobře si pamatuj),

že dnes jdou k smrti mí nepřátelé;

jak blahá v stavu mém ta proměna!

Hlasatel. Kéž nebe vás v tom blahu zachová!

Hastings. Měj díky, brachu! – Pij na zdraví mé!

Hodí mu měšec.

Hlasatel. Poslušné díky, pane vznešený!

Hlasatelský sluha odejde.

Vystoupí Duchovní.

Duchovní. Zdař Bůh, mylorde, jak jsem potěšen,

že Vašnost vidím!

Hastings. Za to díky své,

ctihodný pane, vzdávám od srdce.

Za obřad poslední vám dlužen jsem:
jen přijďte v sobotu; vše zapravím.

Duchovní. Přijdu k vašnostem slušně s poklonou.

Vystoupí Buckingham.

Buckingham. S duchovním spolu, pane komoří?!

Tohoť je třeba vašim přátelům
dnes v Pomfretu; Hodnosti vaší však
zpovídati se není potřebí.

Hastings. Jak jsem se potkal s vážným mužem tím,
zpomněl jsem na ty, o kterých jste teď
se zmínil. Zda do Tow'ru půjdete?

Buckingham. Tak jest; však dlouho tam nezůstanu;
půjdu od tamtud dříve nežli vy.

Hastings. To možná; přes oběd tam zůstanu.

Buckingham (*pro sebe*). Ba též přes večeři, to netušíš. –
Nu půjdeme?

Hastings. Jsem, pane, připraven.
Odejdou.

Výjev třetí.

Pomfret. Před hradem.

Vystoupí Ratcliff se stráží, kterouž provázení jsou Rivers, Grey a Vaughan na popravu.

Rivers. Richarde Ratcliffe! tať slova má:
dnes uvidíš, jak věrný poddaný
umírá pro svou stálou oddanost.

Grey. Bůh prince chraň od vás, vy vrahové,
kteří jste spolek bídných pijavek.

Vaughan. Však vzejde za ten skutek běda vám.

Ratcliff. Dělejte již! na mále život váš.

Rivers. Ó Pomfrete! žaláři krvavý,
osudný, strastný peerům vznešeným!
Ve hříšném obvodu tvých příkopův
též Richard druhý stětím odpraven,
a k rozmnožení divé hanby tvé
teď bezvinnou zas piješ naši krev.

Grey. Na nás teď padla kletba Markety,
jejíž byl předmět Hastings, vy a já,
že přítomni jsme byli svědkové,
když Richard syna jí byl usmrtil.

Rivers. Bylť Richard též v té kletbě jmenován
i Buckingham i Hastings. – Bože, rač
též na nich prosbu její vyslyšet,
jak na nás nyní! Ó pro sestru mou
i syny její královské rač krev
tu naši věrnou přijmout k smíření,
která, jak víš, bezprávně poteče.

Ratcliff. Dělejte! padla smrti hodina.

Rivers. Můj Grey, – můj Vaughan; – – sem na srdce mé!
Již s Bohem, než se tamto sejdem zas!

Odejdou.

Výjev čtvrtý.

Londýn. Světnice v Tow'ru.

Buckingham, Stanley, Hastings, Biskup Elyský, Catesby, Lovel a jiní u stolu sedíce; za nimi úřední sluhové.

Hastings. Proč, peerové, tu jsme, jest: určití,
kdy korunace se odbývat má;
ve jménu Páně, mluvte! v který den?

Buckingham. Je všechno k slavnosti té hotovo?

Stanley. Tak jest; nic nechybí, než určit den.

Ely. Nu zejtra; myslím, že den šťastný jest.

Buckingham. Kdo zná, jakou protektor vůli má?
kdo nejvíc důvěren jest knížeti?

Ely. Myslím, že Vašnost ho nejspíše zná.

Buckingham. Od vidění se známe; mysl však
nezná on více mou, než vaši já;
nic líp já jeho, než vy, pane, mou.
Lord Hastings více s ním za dobré jest.

Hastings. Budiž mu dík; vím, že mně přízniv jest:
jak s korunací to však žádá mít,
posud jsem se ho neptal, aniž on
milostnou vůli svou mi vyjevil.
Vy sami, pánové, jmenujte čas,
a dám tu hlas já místo vévody,
jenž, tuším, dobře mi to vyloží.

Vystoupí Gloster.

Ely. Zde vévoda přichází právě včas.

Gloster. Šlechtní lordové i strýčkové,
dobrýtro všem! Já tuze dlouho spal;
však víru mám, že mé zde nebytí
velkého nic as nepromeškalo,
co na mou přítomnost by čekalo.

Buckingham. Kdybyste, lorde, nebyl přišel v čas,
lord Hastings byl by za vás hlasoval,
kdy dána být má králi koruna.

Gloster. Lord Hastings může již v tom smělý být;
neb zná mne lord a velmi rád mne má.
Mylorde Ely, když jsem v posledu
v Holbornu byl, viděl jsem jahody
překrásné růst ve vaší zahradě:
prosím, pro některé mi pošlete.

Ely. Ó račte, lorde, jen; od srdce rád.

Ely odejde.

Gloster. Aj, strýčku Buckinghame, na slovo!

Vežme ho stranou.

Catesby Hastingsův smysl vyzvěděl
i shledal, že tak soptí zpouzením,
že hlavu ztratit chce, než přivolit,
by, jak to nazval, jeho pána syn
o královský měl trůn být připraven.

Buckingham. Vytraťte se na chvíli, půjdu též.

Odejdou Gloster a Buckingham.

Stanley. Posud neurčen onen slavný den.

Myslím, že zejtra příliš brzo jest;
nejsem já sám tak ještě připraven,
jak bych to byl jen dne prodloužením.

Biskup Elyský se vrátí.

Ely. Aj, kdež pak mylord kníže Gloster jest?

Já jemu poslal pro ty jahody.

Hastings. On zrána dnes tak vlídný, laskavý;

musí mít blahé jakés myšlení,
že tak lahodně dobré jitro dal.

Tuším, že není v světě člověka,
jenž mihn by tajil lásku nebo zášť;
neb srdce jeho jeví přímá tvář.

Stanley. Jakou vidíte srdce částku dnes
na dnešním tváře jeho způsobu?

Hastings. Že nikým tady není uražen;
sic by to jevil ve svém pohledu.

Gloster a Buckingham se vrátí.

Gloster. Žádám vás všechny, co zaslouží ti,

kteří se ďábelskými čárami
na smrt mou spiknuli, a tělo mé
převládli pekelným svým kouzlením!

Hastings. Srdečná láska, již k vám, lorde, mám,

dává mně zde před vámi srdnatost,
těm zrádcům soudit smrt: – ať kdokoliv,
pravím, že smrti trest zasloužili.

Gloster. Pak svědkem zlého buď mi zrak tu váš:

hle, jak jsem zmořen čárami; hle, jak
vyprahla ruka má, co zvadlá souš;
Edwardova to žena, strašlivá
ta čarodějnice a spolčená
s ní kuběna, nestoudná Shorová,
mne znamenaly tak svým kouzlením.

Hastings. Jen zdali to, mylorde, činily? ...

Gloster. Jak, zdali? ty ochránce proklaté

té svůdnice! o „zdali“ mluvíš mi?
Ty zrádce sám! – Ať padne hlava ta!!
Aj, přísám Bůh, že nechci k obědu,
pokud ji neuhlídám sraženou.
Ratcliff a Lovel ať to učiní! –
Kdo z druhých k straně mé, ať povstane
a za mnou jde!

Odejdou Gloster, Buckingham, za nimi celá rada.

Hastings. Ó běda říši té, ...

mně nikoliv! neb moh' jsem zpozdilý
to všechno předejít! Měl Stanley sen,
že strh' mu lýtý kanec přílbici,
a nedbav neměl jsem se k útěku.

Třikrát klopejt' mi kůň dnes kovaný,
a vzpínal se, když Tower uviděl,
jakot' by mne k porážce nerád nes'. –
Teď duchovního toho třeba mám;
i želím, že jsem s oním hlasáčem
mluvil, tak plesaje nad zkázou mých
nepřátel v Pomfretu dnes vražděných,
pokládaje, že jistý v přízni jsem.
Ó Markéto! teď tízná kletba tvá
zastihla žalem bídnou hlavu mou!

Ratcliff. Dělejte! kníže by rád k obědu;
připravte se! čeká již na hlavu.

Hastings. Ó smrtelníkův přízeň vrtkavá,
po níž toužíme víc než po Bohu!
Kdo v povětrí vašeho úsměchu
staví svou čáku, plavci podoben,
jenž, opilý na stežni, kývnutím
sklesává v jícen hloubky vraždivé.

Lovel. Již pojd'te! honem! nárek marný jest.

Hastings. Richarde krvavý! – Ty země strastná!
nejstrašnější ti časy zvěstuju,
jakých se dočkal kdy nešťastný věk. –
Veďtež mě k špalku; hlavu utněte:
však vám ze smíchu též krev pokvěte.
Odejdou.

Výjev pátý.

Tamže. Na hradbách Tow'ru.

Vystoupí Gloster a Buckingham v rezovatém havu, divně zpitvořeni.

Gloster. Pojd', strýčku! pojd'! Umíš-li třásti se
a měnit barvu, dech svůj zatajit
u prostřed slova, na to začít zas
a zase koktat, jako zděšený,
kterému strachem hlava zmatena?

Buckingham. Ó znám já zcela herce dělati:
mluvit a hledět zpět i po stranách,
se třást a děsit stébla šustěním,
zde maje domnění; zrak strašlivý
je v moci mé jak úsměch nucený,
a oboj hotov jest mi k sloužení
po každý čas k chytrému válčení. –
Leč kam se Catesby děl?

Gloster. Tu jest; a hle, i mayor přichází s ním.

Vystoupí Starosta městský a Catesby.

Buckingham. Lord-mayore...

Gloster. Hle, co to tam na mostě padacím!

Buckingham. Poslyš! to bubnování!

Gloster. Catesby, jdi,
prohlídni hradby kolem do kola.

Buckingham. Lord-mayore, proč jsme pro vás poslali ...

Gloster. Pozor! a záda chraň! to vrahové.

Buckingham. Ochraň nás Bůh a naše bezvina!

Vystoupí Lovel a Ratcliff s hlavou Hastingsovou.

Gloster. Neboj se! přátelé to, Ratcliff, Lovel.

Lovel. Zde hanebného zrádce hlava jest

Hastingsa, jenž, ač méně podezřen,
tím větším hrozil jest nebezpečím.

Gloster. Rád jsem ho měl, až musím zaplakat.

Pokládal jsem, že on upřímný jest
a bez viny, jako kdo na světě;
on byl mou knihou, v kterou duše má
svých skrytých myšlení děj vepsala:
tak chytře ctností líčil zlobu svou,
že – krom té viny světu patrné,
myslím ten spolek s ženou Shorovou –
zdál být se prostý každé poškvřny.

Buckingham. Ba ano; lichometný zrádce byl,

jaký se kdy přetvářel na světě. –
Zda byste myslil, ba jen uvěřil
(kdybysme nebyli tak bývali
pozorní, že to živi můžeme
vám sdělit), že zrádce prohnáný
se spiknul v radě dnes, by vévodu,
dobrého Glostra, i mne usmrtil?

Starosta. Jakž? on tak učinil?

Gloster. Myslíte pak,

že nevěřící jsme jak Turkové?
Aneb že bychom byli rychle tak
bídніка zabili vzdor zákonům,
kdyby nebezpečnoství zvýšené,
mír země, našich osob jistota
nebyly tlačily na odpravu?

Starosta. Nu, blaho za to vám! zasloužil smrt;

a dobře jste, Milosti, činili,
na zrádcův podobných to výstrahu.

Buckingham. Lepšího nic pro něj jsem netušil

od doby, co se spletl s Shorovou.
Přec nechtěli jsme dříve odpravu,
až byste vy byl k tomu přišel sem:
spěch přátel těch jen dobře míněný
vzdor naší vůli nás v tom předešel;
byl byste, pane, slyšel mluvit
sám toho zrádce, strachem vyznati
jak záměr tak i způsob zrady té;
byl byste mohl všechno sdělit
pak měšťanům, kteří to vezmou snad
nám za zlé, litující jeho smrt.

Starosta. Ó lorde, vaše slovo platí tak,

jak bych to byl sám viděl, uslyšel.
Bezpečte se, ctihodní princové,

že poslušným já sdělím občanům,
jak spravedlivě jste v tom jednali.

Gloster. A k tomu též ohlaste, jaký trest
každého čeká, kdo nás pohání.

Buckingham. Přišel jste pozděj' než jsme myslili;
i sdělte jim, co jsme obmýšleli.

A teď vás, milý pane, provod' Bůh.

Odejde Starosta městský.

Gloster. Jen, strýčku Buckinghame, za ním hned!

Starosta kvapí k radnici; nu tam
prohod'te v čas, že Eduardovy
děti nejsou manželsky zplozeny;
povězte dál, že Edward měšť'ana
dal odpravit pro pouhé vyřknutí,
že „synu svému jednou korunu
odkáže“, ač opravdu v mysli měl
dům svůj, kde říkaly „u koruny“.
Pak mluvte o jeho zlých rozkošech,
o podlém chtíči pořád měnivém,
co služky, dcerky, ženy dopadal,
když oko vilné, srdce divoké
kořistit prostopášně dychtilo.

Těž o mně zmínka buď dle potřeby:
povězte, když má matka pod srdcem
chtivého Eduarda nosila,
že v onen čas knížecí otec můj,
York statný, válkou byl ve Francii,
jenž počítáním času vyzvěděl,
že dítě to plod jeho nebylo,
což potom obličej i potvrdil,
jenž mému otci nebyl podoben:
o tom jen malou zmínku, jakoby
to vzdálná byla řeč, neb známo vám,
že moje matka posud živa jest.

Buckingham. Nebojte se; výřečně promluví,
jakožby zlatý díl mnou hájený
můj vlastní byl; – nu pane, s Bohem již!

Gloster. Zdaří-li vám se věc, přiveďte je
do Baynardského zámku, kde mne již
naleznete ve spolku učeném
velebných kněží, vzácných biskupů.

Buckingham. Již jdu; as ve tři, čtyry hodiny
čekejte na mou zprávu z radnice.

Odejde Buckingham.

Gloster. Pospěš mi, Lovele, kde doktor Shaw,
(*ku Catesbyovi*) ty zase, kde mnich Penker: řekněte
že oba žádám, by v tu hodinu
v Baynardský zámek mne navštívili.

Odejdou Lovel a Catesby.

Teď jdu, skrytého dát nařízení,

by oba Clarencovi změtkové
nebyli víc na světlo puštěni;
rozkážu též, že nikdo, kdykoliv,
nesmí víc k princům – žádným způsobem.

Odejde.

Výjev šestý.

Tamtéž. Ulice.

Vystoupí Písař.

Písař. Zde list, v němž dobrý Hastings obviněn,

jenž, rukou správnou čistě napsaný,
má čten dnes být v Pavelském kostele.

A hle, jak se to pěkně shoduje!!

Stál mne jen opis hodin jedenáct;
neb včera večer mi ho poslal Catesby.

Sepsání též tak dlouho trvalo;

a přece Hastings, prostý poškrvny,

před pěti ještě hodinami žil

v úplné svobodě, bez výslechu.

Krásný teď svět! – Kdo je tak zpozdilý,

by nepoznával podvod makavý?

Kdo smí však říci, že to prohledl?

Svět zlý; – však bídných konců tam se zkusí,

kde k činům těmto mlčeti se musí.

Odejde.

Výjev sedmý.

Tamže. Na dvoře v zámku Baynardském.

Vystoupí Gloster jednou branou, a Buckingham druhou.

Gloster. Nu kterak jest? co řekli měšťané?

Buckingham. Ty má rodičko Páně! němi jsou,
nešpetli ani slovem jediným.

Gloster. Řek' jste, že děti Eduardovy
jsou nemanželské?

Buckingham. Ano, zpomněl jsem
jim též manželskou smlouvu, kterou s ním

hraběnka Lucy měla, pak i tu,

již učinili posli z Francie;

a na to jeho vilné rozkoše,

kterak měšťankám činil násilí;

jak pro věc malou hned byl ukruten;

jak nemanželsky zplozen, protože

váš otec tehda ve Francouzsku byl,

a že mu také nebyl podoben.

Při tom jsem hned i pravil, kterak vy

úplnou máte k otci podobu

jak v tváři, tak i v mysli spanilé.

Pravil jsem, jak jste v Skotsku vítěz byl

ve válce přísný, moudrý v pokoji,

jak dobrý, ctnostný jste i pokoren;

ba vše jsem řek', co vám prospěšno jest,
neb aspoň podotknul to zdaleka.

A když mé řečňování skončeno,
žádal jsem jich, by ti, co milují
své země blaho, hlučně zvolali:

“Ať žije Richard, naší země král!”

Gloster. A učinili tak?

Buckingham. Ó nikoliv;
ať nejsem spasen! nikdo necekl:
co dumné sochy, dyšné kameny
na sebe jako stěny hleděli.
To spatřiv jsem jim domluvil, i ptal
jsem se starosty, nač to zaryté
umlknutí. I pravil mi, že lid
nezvyklý jest, by jiný mluvil s ním,
než mluvčí. Na to jsem ho k tomu měl,
by opakoval ona slova má: –
„To říká vévoda; to jeho řeč;“
však od sebe ni slova nepřidal.
Když končil, někteří se strany mé
v dolejších konci síně házeli
do výšky čepice a deset as
jich křičelo: „Ať žije Richard král!“
Té hrstky jsem se honem uchytil,
řka: „Díky, měšťané i přátelé;
ten tlesk povšechný, já sot veselý
svědectví dává, kterak moudří jste,
i kterak Richard u vás v lásce jest;“
a tu přetrhnuv řeč jsem odešel.

Gloster. Ty němé špalky – mluvit nechtěli?

A co starosta nejde s koňšely?

Buckingham. Je tu starosta. Vzbud'te nesmělost,
nedejte s sebou mluvit, jedině
na prosbu velikou; i hled'te tu
mít v ruce knihu modlicí a pak
po každé straně kněze jednoho,
načež posvátný výklad učiním.
Nedejte se tak snadno přemluvit
žádostem našim, a upejpavou
dělejte dívku, pořád říkaje
že nechcete, a přec to vezměte.

Gloster. Již jdu; a budete-li dobře je
přemlouvati tak, jak já povídat „ne“,
za jisto mám, že nám se zdaří věc.

Buckingham. Na pavlač jděte již! starosta klepá.

Odejde Gloster.

Vystoupí Starosta, rada městská i měšťané.

Vítejte, pane! Čekám zde, bych směl
svou činit poklonu; však se mně zdá,
že kníže nedá s sebou mluvit.

Catesby vystoupí ze zámku.

Nu, Catesby! co dí pán váš k prosbě mé?

Catesby. On, Vašnost-pane, prosí, byste jej navštívil zejtra aneb druhý den.

Je tam, s ním dva velební otcové,
kde v svatém rozjímání trvají;
i nechce žádným světským prošením
v posvátném cvičení být vytržen.

Buckingham. Vrat', milý Catesby, se ku knížeti, sděl mu, že já, starosta, raddové ve věci pilné, váhy veliké jsme přišli sem, s Milostí promluvit.

Catesby. V tu chvíli jdu, bych mu tu zprávu dal.
Odejde.

Buckingham. Tu hleďte! princ ten není Eduard: nedřímá on na loži rozkoše, leč v rozjímání klečí bedlivém; s párečkem záletnic nemilkuje, dva kněze má na svaté cvičení; nespí, by kojil marné tělo své, leč modlí se pro duše spasení. Ó blaze říši, kdyby ctnostný princ milostně přijal králův korunu; bojím se žel! že k tomu nesvolí.

Starosta. Bůh uchovej, by nám to odepřel!

Buckingham. Mám strach, že odepře. Tu Catesby jde.
Catesby se vrátí.

Co, Catesby, statný kníže na to řek'?

Catesby. Diví se, nač jste mu sem přivedl ten valný zástup všech tu měšťanů; nedostav zprávu dřív obává se, že, pane, dobře nesmýšlíte s ním.

Buckingham. Bolí mne, že můj vážný strýček má mne v podezření zlého smýšlení. Bůh svědek, z čisté lásky jdeme sem: proto se vrat' a řeč mou jemu sděl.

Odejde Catesby.

Když na modlitbách svatí muži jsou, přetěžko jest od nich je dostati: tak sladká pobožná je horlivost.

Vystoupí Gloster nahoře na pavlači uprostřed dvou biskupů. Catesby se vrátí.

Starosta. Hle vévodu, dva kněži u něho!

Buckingham. Dva sloupy nábožného knížete, by jej před marným pádem chránili; a hle, má v ruce knihu modlicí, pravou svatého muže ozdobu. – Slavný Plantag'nete, milostný kníže, rač přízniv prosby naše vyslyšet, a nám odpustit, že jsme rušili pobožnost tvou, tak vroucně horlivou.

Gloster. Zde, pane, netřeba té omluvy;
za odpuštění prosit musím sám,
jenž pro své snažné Bohu sloužení
nevšimnul jsem si přátel návštěvy.
Leč, toho nechajíc, co libo vám?

Buckingham. Jen to, co, doufám, Bohu milé jest
a všem, kteří na tomto ostrově
bezvládném jsou dobrého smýšlení.

Gloster. Bojím se, že jsem něco provinil,
co oku města k nelibosti jest;
a že teď jdete kárat chybu mou.

Buckingham. Tak, pane, jest; i račte napravit
na prosby naše tuto chybu svou.

Gloster. Zda bych byl hoden, dýchat s křesťany?

Buckingham. Tak vezte, velká chyba jest, že vy
nejvyšší stolicí, královský trůn,
velebnou správu žezla předků svých,
pak štěstí své i právo vrozené,
svůj královský posloupně slavný dům
necháte prznit rodem nepravým;
kdež vaší mírnou myslí dřímavou,
již teď budíme k blahu země té,
ten vzácný ostrov trpí v oudech svých:
tvář rušena mu hanby jízvami,
kmen králův jeho štěpen vlčinou,
a téměř hozen v jícen hltavý
pochmurné zapomínky skácené.
By se předešlo to, prosíme vás
převroucně, byste přijal na sebe
královskou vládu naší državy:
ne co protektor místo-vládce jen,
ne nižší správce jiným k prospěchu,
leč krve nástupem co říší svou,
jež vám dle rodu práva náleží.
V té příčině, spojen tu s měšťany,
kteří převěrně jsou vám oddaní,
na mocné vroucí jejich úsilí,
přicházím, bych vás k tomu naklonil.

Gloster. Nevím já, zdali zticha odejít
či trpkým slovem dát vám domluvu
líp jest pro hodnost mou i pro stav váš.
Kdybych nic neřek', snadno mysliti,
ctižádost nemá že v to svoluje,
to zlaté nosit jařmo koruny,
jež příliš vlídní na mne kladete;
kdybych dal domluvu za prosbu tu,
věrným tak milováním slazenou,
tuť bych své přátele zas urazil.
Bych tedy, mluvě první zamezil,
a řečí svou též v druhé nevběhl,

vám dávám odpověď tu určitou:
za lásku díky vám; však skromné mé
zasloužení musí odmrštit
tu žádost vaši tak převysokou.
byť všechna obtíž byla zmožena
a rovná cesta má ke koruně,
též právo rodu mého dospělé:
však skromný duch můj tak jest přechudý
a chyby mé tak hojné, veliké,
že radš před slávou tou se zahalím,
co loďka slabá k plavbě na moři,
než bych se měl v tu slávu zahalit
a dýmem slávy té se zadusit.
Však, Bohu díky, mne zde netřeba:
a byť i třeba bylo, nebyl bych
já k potřebě; kmen králův zanechal
nám svého královského ovoce,
které, až volně časem dozraje,
se dobře hodí v sídlo královo,
a jistě též tu říší oblaží.
Na něj já vkládám, co vy na mne teď,
co právo mu a štěstí soudilo.
Bůh uchovej, bych mu to ustranil.

Buckingham. V tom, pane, vidět vaše svědomí;
bez váhy však jsou tyto ohledy,
když kolem vše se vezme rozvahou.
Pravíte-li, že jest princ Eduard
syn bratra vašeho, pravíme též;
a však ne z choti právně snoubené.
Nejdřív hraběnka Lucy měla s ním
smlouvu manželskou; může dosvědčit
i matka vaše to zaslíbení:
pak plnomocí byla snoubena
mu Bona, sestra krále Francie.
On obě odpudil, a škemravá
chudinka, matka láskou trápená
již více synů, vdova ubohá
bled'oučká, na sklonu svých krásných dnů
zrak jeho marný lupem zajala,
a strhla jeho vážnou vznešenost
k podlému dvojmanželstva snížení.
Od ní, z nezákonného sňatku měl
Edwarda toho, jenž „princ“ nazvaný.
Moh' bych já ještě trpčej' žalovat;
však jedné, ještě živé, šetřením
na uzdu z ohledů již jazyk dám.
Protož, předobry pane, přijměte
královskou důstojnost vám podanou:
když ne pro nás i země zblážení,
to' aspoň aby rod přeslavný váš

vyrván byl z této spustlé potupy,
a v pravidelný běh se vrátil zas.

Starosta. Ó splňte, pane, prosbu měšťanů!

Buckingham. Neodstrkujte lásku podanou!

Catesby. Potěšte je žádosti splněním!

Gloster. Co tuto starost na mne kladete?

K tak velké slávě já se nehodím:
nemějte za zlé, snažně prosím vás,
já nechci, nemohu to učinit.

Buckingham. Když nesvolíte, – jen pro lásku svou

odloučit dítě bratra nechtěje
(neb známe vaše srdce citlivé,
útrpnost outlou, měkkost laskavou,
ne pouze příbuzným, též jiným všem
ve stejné míře v jevo dávanou) –
nu vězte: ať svolíte čili ne,
syn bratra vašeho král nebude;
a z cizích některý trůn zajme náš
v potupnou zkázu rodu vašeho.
A s tímto úmyslem teď jdeme dál.

Pro Bůh! již, měšťané, neprosme víc!

Gloster. Na věc tu, strýčku, Boha nevolej!

Odejdou Buckingham a měšťané.

Catesby. Volejte na něj, drahý vévodo!

Vyslyšte prosbu; nesvolíte-li,
zem celá toho bude litovat.

Gloster. To vnutit chcete mi starostí svět!

Jdi, volej je! vždyť nejsem z kamene;
rád vašich vroucích proseb vyslyším,

Odejde Catesby.

ač proti duši své a svědomí.

Buckingham a druzí se vrátí.

Aj, Buckinghame, vážní mužové!

Když jařmo štěstí na mne kladete,

ať bych je přijal čili nepřijal:

musím již trpěliv to břímě nést.

Když černá závist však a tupení

zlošklebné stihne vaši nutkavost,

to vaše nucení mně záštitou

buď proti kalu brudné potupy.

Bůh ví, a vám i z části viděti,

kterak jsem přání toho daleký.

Starosta. Bůh žehnej vás! to dobře známo nám;

a všude tak musíme zvěstovat.

Gloster. To zvěstujíc povíte pravdu jen.

Buckingham. Již královský ten mějte pozdrav náš:

„Měj slávu Richard, důstojný náš král!“

Všickni. Sláva!

Buckingham. Líbí se, zejtra přijmout korunu?

Gloster. Když libo vám, já rád se podrobím.

Buckingham. Tož zejtra přijdem úctu zase vzdát;
a teď již plesajíce půjdem dál.

Gloster (*k biskupům*). K svatému dílu nyní půjdem zas! –
Nu s Bohem, strýčku! s Bohem, přátelé!
Odejdou.

Jednání čtvrté.

Výjev první.

Před Tow'rem.

Vystoupí s jedné strany Králová Alžběta, Vévodkyně z Yorku a Markýs Dorset; s druhé Anna, Vévodkyně z Glostru, vedouc malou Kněžnu Marketu Plantagenetovnu, Clarencovu dcerušku.

Vévodkyně. Kdo cestou nás potkává? – vnučka má
Plantagenetová, již za ruku
zde vede její teta Glostrová.
Toť ona věru k Tow'ru putuje
v srdečné lásce prince pozdravit. –
Vítejte, dcero!

Anna. Bůh vám oběma
dej mile-šťastný a radostný den!

Králová Alžběta. Vám, dobrá sestro, též! – kam krok jde váš?

Anna. Nic dál než k Tow'ru, a jak za to mám,
tímž úmyslem upřímným, jako vy:
tam drahé prince přáním pozdravit.

Králová Alžběta. Ctná sestro, díky! půjdem pospolu:
Vystoupí Brakenbury.

Přichází tu dozorce v pravý čas. –
Aj, milý zástupníku, řekněte,
kterak se má můj princ? a syn můj York?

Brakenbury. Milosti, dobře jim! Odpusťte však,
že vás ku princům nesmím pustiti:
král opak toho přísně poručil.

Královí Alžběta. Jakž? král? a kdo to jest?

Brakenbury. Nu myslím já,
že zemský to ochránce pán.

Králová Alžběta. Chraň Pán,²¹ <trn>

by on byl králem nazván v zemi té!

Chce mě od jejich lásky odstranit?

Jsem jejich matka; kdo mi zbrání k nim?

Vévodkyně. Jsemť matka otce jejich: chci k nim též.

Anna. Dle příbuzenství jsem jim tetou jen,
dle lásky matkou též: i pust' mě k nim;
nebezpečí, hrozící přestupu
tvé povinnosti, vezmu na sebe.

Brakenbury. Milostná paní, to já nemohu:
odpusťte mi; jsem vázán přísahou.

Brakenbury odejde.

Vystoupí Stanley.

Stanley. Kdybych vašnosti potkal později,
o hodinu, tuť, kněžno Yorková,
bych s úctou vás co matku pozdravil

dvou královen, kteráž je před sebou
zde má. (*K Vévodkyni z Glostru*) Musíte, Milost-kněžno, hned
ve chrám Westminster, byste přijala
co Richardova choti korunu.

Králová Alžběta. Mých prsou vazbu rychle přetněte,
by těsné srdce mohlo volně bít;
sic omdlím na tu zprávu vraždivou.

Anna. Ó zlobyplná, truchlá novina!

Dorset. Matko, zotavte se! – kterak vám jest?

Králová Alžběta. Ó nemluv, Dorsete, již ujdi pryč!

Honí tě v patách zkázyplná smrt:
tvé matky jméno dítkám k strasti jest.
Bys ušel smrti, dej se přes moře,
a pekla vzdálen, s Richmondem buď živ;
ó skrej se před tím vraždy doupětem,
bys nedoplnil počtu vražděných.
Ať zemru v obět kletby Markety:
„ni choť, ni matka, ani králová.“

Stanley. Jest rada vaše moudře pečlivá. –

Užijte rychle hodin prospěchu:
dopis vám hned na svého syna dám,
by vám šel naproti ku pomoci;
však nemeškejte matným průtahem.

Vévodkyně. Ó zlobná bouře bídy strašlivé!

Ó kletý můj mateřský živote,
ty lůžko smrti, které pro ten svět
jsi basiliška zlého zplodilo,
jehožto náhlý zrak jen vraždu zná.

Stanely. Milosti, pojd'te! jsem já kvapně sem
poslán pro vás.

Anna. Půjdu – bez vůle své.

Ó kéž kruh zlatý, jenž má čelo mé
obtáčet, oceleem je žíznivým,
by rudý mně propálil skrání mou!
Královský olej buď mi smrti jed,
bych dříve skonala, než zvolají:
„Královně sláva“!

Králová Alžběta. Duše ubohá,
jdi, jdi jen! slávu ti nezávidím!
Jen však pro vášně mé nasycení
nepřej si sama truchlou záhubu.

Anna. Jakž ne? – Když ten, co nyní manžel můj,
přišel-tě ke mně, jak jsem kráčela
za rakví Jindřicha; – když sotva krev
osákla s rukou jeho vraždivých,
jež proudila se z mého manžela,
drahého anděla, svatého zde,
kterého s pláčem jsem provázela; –
když Richardu jsem hlídla v obličej:
tuť jsem mu zvěstovala přání své:

„Měj kletbu mou, žes v mládí učinil
starou mě vdovou! pojmeš-li kdy choť,
ať běsná starost hněte lože tvé;
a choťi tvá (bude-li která kdy
tak zpozdlá) bídnější s tebou buď,
než vraždou manžela's mne učinil.“

A než jsem kletbu mohla obnovit,
v tom krátkém času ženské srdce mé
medným se jeho slovům poddajíc
propadlo samo kletbě duše své.
Odtud mé oko nezná pokoje;
neboť na lůžko ani hodinu
mně zlatá rosa spánku nestlala,
ježž jeho strašné sny vždy bouřily.
Má též – pro mého otce Warwicka –
mne v záští, a mne brzo odklidí.

Králová Alžběta. Buď s Bohem, srdce ubohé! tvůj žal
budí též litost mou!

Anna. Ne víc, než já
pro vaši žalost cítím zármutek.

Dorset. Ó s Bohem buď, kteráž té slávě své
s bolestí trpkou kráčíš v ústrety!

Anna. I s Bohem ty, kterýž teď ubohý
se slávou svou se musíš loučiti!

Vévodkyně (*k Dorsetovi*). Ty k Richmondovi se ubírej již,
a dobré štěstí budiž vůdce tvůj!
(*K Anně*) Ty k Richardovi se ubírej již,
a dobrý anděl budiž chránce tvůj!
(*Ke králové Alžbětě*) Ty v chrám posvátný se ubírej již,
a dobrý smysl budiž vládce tvůj! –
Ját' půjdu do hrobu, kde dřímá mír!
Zřelát' jsem osmdesát žalných let,
a každou blahodatnou hodinu
přestrasný týden hned mi rozkotal.

Králová Alžběta. Ó hleďte se mnou ještě na tu tvrť! –
Obstárlý hrade, k dítkám litost měj,
jež závist ve tvé náspy zazdila;
kolébko, drsná pro ty rozmilé!
Šklebící kojná, společníku zlý
pro outlé prince, jež ti matka vzdává,
když běsná s hradbou tvou se rozžehnává!
Odejdou.

Výjev druhý.

Nádherná síň v paláci.

Hlahol trub. Richard co Král na svém přestolu, Buckingham, Catesby, Panoš a jiní.

Král Richard. Zůstaňte pozpět! – Strýče Buckinghame!

Buckingham. Můj panovníku přemilostivý!

Král Richard. Ruku mi dej. Tvou radou, pomocí
král Richard na to místo povznešen. –

Leč máme slávu tu jen pro den mít?
Či máme se v ní těšit trvale?

Buckingham. Ať stále trvá celým životem.

Král Richard. Teď, Buckinghame, zkoušku učiním,
zda ryzí zlato jsi. – Jest ještě živ
mladistvý Edward. Hádej, co chci říci.

Buckingham. Ó řekněte, milostný pane můj!

Král Richard. Rád bych já, Buckinghame, králem byl.

Buckingham. To, třikrát velebený pane, jste.

Král Richard. Já král? Tak jest; však Edward posud živ.

Buckingham. V pravdě, šlechtný kníže!

Král Richard. Vysledek

přetrpký jest, že posud Edward živ,
„v pravdě šlechtný kníže“.²² <trn> Strýčku, tys
v tak temných slovech jindy nemluvil: –
mám jasně mluvit? – Chci těch změtků smrt;
a rád bych měl, by se to stalo hned.
Co říkáš teď? tu hned i zkrátka mluv.

Buckingham. Dle vůle Milost vaše učiníž!

Král Richard. Aj hle! jsi led? již mrzne vřelost tvá?

Mluv, zdání tvé-li, aby zemřeli.

Buckingham. Nechtež mně, pane, chvíli oddechu,
než mohu zjevně o tom promluvit;
hned vám v tom sdělím svoje mínění.

Odejde.

Catesby (stranou). Král tuze hněviv jest; hle, kouše pysk!

Král Richard (sestupuje s trůnu). Chci tupé lidi kolem sebe mít,
nejapné chlapce; – nejsou pro mne ti,
co do mne hledí okem pátravým.
I Buckingham odvážný stal se teď
rozvážlivým. – Ty hochu!

Panoš. Pane můj!

Král Richard. Znáš koho, jenž by zlatem uplacen
odvážil se na tajný smrti čin?

Panoš. Znam nespokojeného šlechtice,
jehožto skromné jmění nestačí
hrdému duchu: zlato zmůže víc
nežli řečníků dvacet u něho,
a k skutku jej každému dožene.

Král Richard. Jak jeho jmeno?

Panoš. Tyrrel, pane můj!

Král Richard. Trochuť ho znám: jdi, hochu, pro něj hned!

Odejde Panoš.

Ten Buckingham chytře promýšlivý
nemá víc mysli mé být sousedem;
tak dlouho se mnou dlel neztýraný,
a teď chce oddechu? – Ba, stát se má. –

Vystoupí Stanley.

Nu, lorde Stanley, jaké noviny?

Stanley. Zda víte, pane náš, co slyším teď,
že markýs Dorset se na útěk dal
k Richmondovi, tam k jeho úkrytu?

Král Richard. Pojd', Catesby, blíž: jdi roztruš mezi lid,
že těžce stůně Anna, choti má;
již rozkaz dám, by ven mi nesměla.
Pak vyhledej bídného člověka
sprostého jen, jemuž bez prodlení
za choti dceru dám Clarencovu;
chlapec je blb, toho se nebojím.
Co blouzníš jako v snu? pravím, bys řek',
že Anna, choť má, jest na umření!
Hned do toho! mně na tom záleží,
bych odstranil již všechny naděje,
kteréž by mohly býti v ztrátu mou.

Catesby odejde.

Za choť si vezmu dceru bratrovu,
sic trůn můj by na křehkém skle jen stál.
Jí bratry vraždit – pak za choť ji vzít?
Nejistý krok to k zisku! Jsem však již
v krvi tak daleko, že hřích na hřích
nastoupí v patách. – Věru, v oku tom
útrpnost nepřebývá slzavá. –

Panoš se vrátí, s ním Tyrrel.

Jest Tyrrel jmeno tvé?

Tyrrel. James Tyrrel jsem,
nade vše poslušný váš poddaný.

Král Richard. Jsi v pravdě tak?

Tyrrel. Jen zkuste, vládce můj!

Král Richard. Troufáš si zabít mého přítele?

Tyrrel. Jak libo, raděj' dva nepřátele.

Král Richard. Ba toť – dva veliké nepřátele,
jenž ruší mír a sladký spánek můj;
ti jsou to, jež ti k dílu svěřuju:
ty změtky v Tow'ru, ty na myslí mám.

Tyrrel. Dejtež mně možnost, bych se dostal k nim,
a z bázně před nimi vás vybavím.

Král Richard. Pěješ mi sladkou hudbu; slyš, pojd' sem:
na toto znamení,... jen vstaň a slyš!
(*Šeptá k němu*) Jen to nic víc! Kýž řekneš: Hotovo!
A máš mou lásku, všechnu odměnu.

Tyrrel. Tu chvíli se do svého díla dám.

Odejde.

Buckingham se vrátí.

Buckingham. Rozvážil jsem já, pane, v myslí své
otázku, kterou jste mně učinil.

Král Richard. Nic o tom víc! Dorset k Richmondu prchnul.

Buckingham. Slyším tu zprávu.

Král Richard. Stanley! on je syn
manželky vaší: pozor dejte si!

Buckingham. Ted', pane, žádám dar mně slíbený
na vaší cti, věrnosti závazek:

Herefordské hrabství, pak i nábytek,
který jste slíbil mně, že bude můj.²³ <trn>

Král Richard. Stanley, na ženu pozor! přešle-li
Richmondu dopisy, chopím se vás.

Buckingham. Co vaše Výsost praví k věci té,
již právem žádám?

Král Richard. Ted' mi napadá,
jak Jindřich šestý činil předpověď,
že Richmond bude jednou král; v ten čas
byl Richmond ještě malý, bujný hoch.
On králem! – inu možná –

Buckingham. Pane můj!

Král Richard. Jakž to, že prorok (neb jsem při tom byl)
nemoh' mně říci, že ho usmrtím?

Buckingham. To hrabství, pane, mně přislíbené ...

Král Richard. Richmond! Když v Exetru jsem posléz byl,
starosta slušně mi ukázav hrad
nazval ho Rougemont: a tím názvem já
se zarazil; neb jednou Irský bard
mi věštil, že, když Richmond k pohledu
se zjeví mně, živ dlouho nebudu.

Buckingham. Můj pane...

Král Richard. No, kolik to hodin jest?

Buckingham. Jsem já tak smělý, že Vašnostem ted'
na paměť kladu vaše slíbení.

Král Richard. Nu dobře; leč kolik to hodin jest?

Buckingham. Hned bude deset bít.

Král Richard. Nu, nech je bít.

Buckingham. Je nechat bít?

Král Richard. Ba arci; nebo mne,
jakobys panák byl na hodinách,²⁴ <trn>
škemráním zadržuješ myšlení.
Nemám dnes chuti na rozdávanou.

Buckingham. Prohlaste se, zda ano čili ne.

Král Richard. Aj, mateš mě: nemám já k tomu chuť.

Král Richard a družina odejdou.

Buckingham. Tak tedy jest? tou splácí potupou
mé velké služby? proto zvýšil jsem
jej v krále? Hastings buď mi výstrahou:
tu chvíli v Brecknock²⁵ <trn> se na útěk dám,
dokud na týle plachou hlavu mám.

Odejde.

Výjev třetí.

To samé místo.

Vystoupí Tyrrel.

Tyrrel. Děj krutý, krvavý jest dokonán;
úhlavný čin žalného vraždění,

jakým se posud zem ta stížila.
Dighton a Forrest, jež jsem podplatil
k řeznictví tomu strašné odvahy,
ač vraždě zvyklí, feny krvavé,
litostí něžnou měkce pohnuti
tak zrovna jak dvě děti plakali,
nesouce smrti zprávu truchlivou.
„Tak,“ pravil Dighton, „chlapci leželi
ti outlí.“ – „Takto,“ pravil Forrest, „tak
nevinné a běloučné ruce své,
objímající sebe, drželi;
jich ústa byly čtyry červené
na jedné větvi růže, v létě své
lahodné krásy sebe líbajíc.
Modlitby na podušce ležely;
tím,“ pravil Forrest, „couvla mysl má;
však ďábel nám ...“ tu vrah se zamlčel,
a Dighton mluvil dál: „My zničili
nejspanilejší dílo přírody,
jaké kdy od počátku stvořila.“ –
Odešli oba s těžkým svědomím,
víc nemohouce mluvit; a tak jsem
je oba zanechal, bych strašlivou
tu krvavému králi zprávu dal.

Vystoupí Král Richard.

Tu jde. – Dobrého zdaru, králi můj!

Král Richard. Můj Tyrrele, jsem šťasten zprávou tvou?

Tyrrel. Když vykonání toho, co jste mi
byl uložil, vám štěstí působí,
to šťasten buďte; neb čin vykonán.

Král Richard. Viděls je mrtvé?

Tyrrel. Ano, vládce můj.

Král Richard. I pohřeb jejich, milý Tyrrele?

Tyrrel. Duchovní v Tow'ru již je pochoval;
leč kde, to v pravdě říci nemohu.

Král Richard. Přijď brzo ke mně, a po večeři
budeš mi vypravovat smrti běh.

Dotud přemýšlej, co bych tobě moh'
dobrého učiniti, a pak měj

svou celou žádost; zatím zdráv mi buď!

Tyrrel. Propouštění své беру s pokorou.

Odejde.

Král Richard. Syna Clarencova jsem zavřít dal,

a dceru jeho provdal v nízký stav.

Edwarda syni v Abrahamu spí,

a choť má Anna svět opustila.

Však vím, Bretaňský Richmond²⁶ měl by rád

mladou Elišku, dceru bratra mého:

k ní nyní půjdu, ženich veselý.

Vystoupí Catesby.

Catesby. Můj králi!

Král Richard. Dobré či zlé noviny,
že tak sem vrážíš prudkým způsobem?

Catesby. Milostný králi, zlé to noviny:
Morton²⁷ <trn> se k Richmondovi v útěk dal;
a Buckingham, jenž ku pomoci má
statečnost Walesských, táhne do pole,
a síla jeho v stálém zrůstu jest.

Král Richard. Ely a Richmond víc mne lekají,
než Buckingham i rychlý jeho voj.
Pojď, vím já, bázlivá že rozvaha
je tížná služka tupých odkladův.
Za odkladem jde bídná žebrota
hlemejždím krokem: – rychlá výprava,
co Merkur Joviši, buď perut' má;
tať králi příslušné poselství dá.
Prohlídni voj: štít ať mi radou slouží;
rychlosti třeba, kde se zrada plouží.

Odejdou.

Výjev čtvrtý.

Před týmž palácem.

Vystoupí Královna Marketa.

Královna Marketa. Tak nyní bujně štěstí zraje již,
by v ústa vetchá smrti sklesalo.
Na blízku zde jsem chytře zvidala,
jak tíhnou k pádu mí nepřátelé.
Spatřivši úvod již ten truchlivý,
jdu teď do Francie, též doufajíc,
že další hra takž bude černavá,
i trpká, truchlá. Však poodstup dál,
nešťastná Marketo! jde někdo sem.

Poodstoupí.

Vystoupí Králová Alžběta a Vévodkyně z Yorku.

Králová Alžběta. Ó princové! mé dítky ubohé!

Poupátka květná v čerstvé lahodě!
Drahé-li duše vám se povzduchem
tu ještě vznášejí, ve věčný stan
posud nepřešlé: chvějnou perutí
lítejte zde nade mnou do kola
a slyšte žalný nárek matky své!

Králová Marketa. Lítejte kolem ní; povězte jí,
že právem jen za právo ztemnělo
vám dětské ráno v starověčnou noc.

Vévodkyně. Tak mnohou strastí hlas můj sevřen jest,
že řeč mou váže tiché mlčení.

Edward Plantagenet – proč skončil již?

Královna Marketa. Za Plantag'neta zas Plantagenet:
za Eduarda platí Eduard
smrtný dluh.

Králová Alžběta. Zda, Bože, mohl jsi
beránky outlé ty opustiti
a vlku je do jícnu nadhodit?
Proč dřímá jsi při činu takovém ...

Královna Marketa. ... Když skončil Jindřich a můj drahý syn?

Vévodkyně. Ó slepý zraku, mrtvý živote!

Ó mrtvě-živý duchu ubohý,
jeviště žalu, světa potupo!
Ó hrobky dluhu, žitím zdržený!
Ó pojme a památka bídnych dnův!
Usedni, neusedlá, zde na té
posvátné půdě, která nesvatě
jest opojena krví nevinny.

Sedne.

Králová Alžběta. Ó kdybys mně tak rychle dala hrob,
jak dát mi můžeš truchlé sídlo zde:
pak bych své oudy skryla, a je sem
nekladla v úlevu. Kdož jako my
má k žalu příčinu tak velikou?

Sedne vedle ní.

Královna Marketa (*předstupující*). Když starší starost větší vážnost má,
popřejte mé většího stáří zisk,
a nechte, by žal můj zde přednost měl.

Sedne k nim.

Možná-li, by se spolčil zármutek,
na můj hledíce žal obnovte svůj:
Edwarda měla jsem, jej Richard vraždil;
manžela měla jsem, jej Richard vraždil; –
Edwarda mělas ty, jej Richard vraždil;
Richarda mělas ty, jej Richard vraždil.

Vévodkyně. Já Richarda též měla, jehož ty
jsi vraždila; Rutlanda měla jsem,
kterého vraždit jsi pomáhala.

Královna Marketa. Mělas i Clarence, jež Richard vraždil.

Tvé lůno porodilo hafana
všech pekel, co nás na smrt všechny štve.
Ten hafan, co měl zuby dřív než zrak,
by škrtě ovce lokal jejich krev,
ten bídny kazič božích stvoření,
jenž vládne očím bolně slzavým, –
ten vznešený pozemstva zuřivec
tvým puštěn lůnem, by nás k hrobu hnal. – –
Ó Bože spravedlivé odplaty,
jak děkuju ti, že ten kousavec
na vlastní matky dítky dělá hon,
ji čině družkou cizích svízelnův!

Vévodkyně. Ó Jindřichova choti, neplesej
nad strastí mou! ó jest mi svědek Bůh,
že jsem nad strastí tvou já plakala.

Královna Marketa. Odpusť mi, neboť pomsty lačna jsem,
a teď se sytím jejím pohledem.

Mrtev tvůj Edward, kterýž usmrtil
Edwarda mého; mrtev také jest
tvůj druhý Edward, by můj Edward též
byl odplacen, a jen co návdavek
pad' mladý York: neb cena oněch dvou
nemohla srovnat velkou ztrátu mou.
Mrtev tvůj Clarenc, kterýž probodl
Edwarda mého, a diváci ti,
kteříž na zuřivou hru patřili,
nevěrný Hastings, Rivers, Vaughan, Grey,
před časem sklesli ve svůj temný hrob.
Jen Richard živ jest, černý pekla dráb,
a zachován, by mu co jednatel
podkupně duše sháněl v jeho říš.
Však žalný konec neoželený
mu tíhne záhy: země zívá již,
vře peklo, ďábli řvou a svatí prosí,
by náhlým stihnutím byl odklizen. –
Zkrat', Bože, pásmo jeho života;
tak prosím, bych se toho dočkala
a mohla říci, vlk že mrtev jest!

Králová Alžběta. Ó zvěstovalas mi, že přijde čas,
kdy žádat tebe budu o pomoc,
by klet byl onen pavouk napitý,
ta jedem zlým napouchlá ropucha!

Královna Marketa. Tehda jsem pravila, že marným jsi
pableskem štěstí mého; řekla jsem,
žeš bídný stín; královna líčená;
jen obraz toho, co jsem byla já:
hry prázdné rejstřík matně lákavý;
do výši vznešená, bys klesla v hloub;
dvou krásných dítek matka škádlená;
sen toho jen, čímž bylas; kráslená
korouhev, dána v rány soptivé;
hodnosti znak, jen dech a bublina;
v divadle královna, jen k výstupu. –
Kde manžel tvůj? kde tvoji bratrové?
Kde synové, kde blahá rozkoš tvá?
Kdo kleče tebe prosí, velebí:
„Královně sláva“? kde jsou peerové,
by se ti s pochlebenstvím kořili?
Kde těsný zástup tvého průvodu?
Vše to ztrativši, hled', co nyní jsi:
z manželky šťastné vdova sklíčená;
z matky radovné ta, jež běduje
nad jmenem tím; z té jindy prošené
jsi ta, jež sama prosí s pokorou;
z královny otrokyně s korunou

žalosti; z té, co mnou jsi zhrzela,
jsi nyní ta, již pohrdávám já;
z té, již se báli všichni, ta, co teď
se bojí sama; z té, co velela
všem druhým, ta, již nikdo neslyší.
Tak spravedlivost, kruhem dospěla,
teď tebe času v kořist vydala;
bys, nemajíc leč bývalosti sen,
se trápila jen v tom, co nyní jsi.
Ty vzalas místo mé, a neměla
bys částku vzítí slušnou strastí mých?
Tvá šíje hrdá nese v půli již
mé těžké jařmo, z něhož právě teď
vyvlíkám uhnětenou hlavu svou,
bych celou tíži tobě nechala.
Loučím se s tebou, choti Yorkova
i královno truchlého osudu;
Anglické země žalné kvílení
se mně ve Francii v ples promění.

Králová Alžběta. Ty v kletbách znalá, postůj chvíli zde,
a uč mne kletbě též nepřátel mých.

Královna Marketa. Ať v noci nespíš, ve dne v postu mdlíš;
žal živý rovnej s mrtvým štěstím svým;
pomýšlej si, že outlé dítky tvé
jsou krašší nežli v pravdě, a že vrah
je horší ještě nežli v skutku jest;
čím krásnější to, co jsi ztratila,
tím horším buď ti zlého pachatel:
to rozvaž, kletbě se pak naučíš.

Králová Alžběta. Má řeč je mdlá; uspěš ji slovem svým.

Královna Marketa. Žal ti ji ostře zbrousí, jako mou.

Odejde.

Vévodkyně. Proč mívá zármutek tak hojných slov?

Králová Alžběta. Jsouť ona skleslé strasti oporou,
jsouť ona slastí neodkázaných
do větru veselí to dědici,²⁸ <trn>
řečníci žalu bídně dýchaví.

Ó nech jim běh: ač nejsou obsahem
nic platny, srdce v nich má úlevu.

Vévodkyně. Když tak, nebraňme řeči; se mnou pojd',
a dechem trpké kletby zadušen
buď zlotřilý můj syn, jenž oba tvé
mladinké syny vraždou zadusil!

Slyšeti hlahol trub.

Slyš hlahol trub! buď hlasná v kletbě své!

Vystoupí Král Richard a jeho družina, na pochodu.

Král Richard. Kdo tu překáží mému pochodu?

Vévodkyně. Ta, která, udusíc tě v těle svém
nežehnaném, by byla vraždění
vše překazila, tebou spáchané.

Králová Alžběta. Pokrýváš čelo zlatou korunou,
na němž by mělo býti znamení
po právu páleno, žes usmrtil
mi prince, jehož byla koruna,
a vraždil krutě syny, bratry mé?!
Mluv, bídný otroku, kde dítky mé?

Vévodkyně. Zlá ropucho! kde Clarenc, bratr tvůj?
Kde jeho synek, Ned Plantagenet?²⁹ <trn>

Králová Alžběta. Kde jsou stateční Rivers, Vaughan, Grey?

Vévodkyně. Kde Hastings laskavý?

Král Richard. Ať zavzní hlahol trub a bubnů hluk;
necht' nebe neslyší, jak tlachavé
ty ženské zde se tomu rouhají,
jenž Bohu zasvěcen! Ať hluk je hned!

Troubení a hlučné bubnování.

Pokojny buďte, v slušném smluvení;
aneb zde války hlukem bouřlivým
ten křiklavý váš povyk přehluším.

Vévodkyně. A to's můj syn?

Král Richard. To Bohu dík, pak otci a též vám!

Vévodkyně. Pokojně tedy snes mé zbouření.

Král Richard. Aj paní, mám část vaší povahy,
a proto výčitky snést nemohu.

Vévodkyně. Ó dej mi k slovu!

Král Richard. Bud'! však neslyším.

Vévodkyně. Má slova budou mírou kojená.

Král Richard. A zkrátka, matko! nebo pospěch mám.

Vévodkyně. Máš pospěch? Já tě jednou čekala,
Bůh ví, v smrtelně bolném zápasu.

Král Richard. A nepřišel jsem, bych vás potěšil?

Vévodkyně. Ó přísám Bůh, že ne; však dobře víš,
že zrozen zem v mé peklo's učinil.
Bolestně těžký mně tvůj porod byl;
zlé, svévolné již bylo dětství tvé;
tvůj školný čas nezbedný, divoký;
jinošství smělé, bujné, bouřlivé;
tvé mužství hrdé, klamné, krvavé –
ač tiché, však tím více sápravé,
kde rouchem lásky skryta zuřivost.
Můžeš mně říci chvíli útěchy,
kterou jsem blaze s tebou přežila?

Král Richard. Ba žádnou, tu jen, když vás Humphrey Hour
na snídání ode mne odvedl.³⁰ <trn>

Když očím vašim tak jsem nemilý,
nechtež mne, vzácná paní, dále jít,
bych neurážel vás. – Bubnujte jen!

Vévodkyně. Žádám tě, slyš mou řeč!

Král Richard. Mluvíte mi
až příliš trpkou.

Vévodkyně. Poslyš slovo jen;
neb více s tebou mluvit nebudu.

Král Richard. Nu buď si!

Vévodkyně. Buď Božím trestem ty dřív zahyneš,
než vítězem se vrátíš z války té;
buď zármutkem a stářím skonám já:
a tedy tě nespátřím nikdy víc.
Protož vem s sebou strašnou kletbu mou,
kteráž tě v bitvě více stýrat má,
než úplná tvá zbraň i brnění.
Modlitba má – ta válčí při straně
nepřátel tvých; a tam dušičky též
dítek Edwardových odpůrcům tvým
pošeptmo hovoříce zvěstují,
že oni v této válce svítězí.
Žes krvežízniv, krví dokonáš,
hanebně živ, hanebně zahyneš.

Odejde.

Králová Alžběta. Víc příčiny, ač menší zmužilost
ku kletbě mám; i pravím: Staň se tak!

Odchází.

Král Richard. Zůstaňte, Vašnost-paní, na slovo!

Králová Alžběta. Nemám již synův z krve královny,
abys je vraždit moh'; a dcery mé
budou na modlitbách řeholnice,
ne královny na pláči: proto již
nestíhej vraždou jejich života.

Král Richard. Vy máte dceru, zvanou Alžbětu:
je ctnostná, krásná vděkem královým.

Králová Alžběta. A proto umřít má? Ó, nech ji žít, –
a srdce jí a krásu poruším;
ztupím se sama, „že jsem zklamala
manželskou věrnost Eduardovi“,
a vhodím na ni závoj potupy; –
by vražda ji nestihla krvavá,
řeknuť, že „dcera krále nepravá.“

Král Richard. Netupte rod jí; dcerat' králova.

Králová Alžběta. Řeknuť jí k ochraně, že není tím!

Král Richard. Jí pouhým rodem život chráněn jest.

Králová Alžběta. Tou ochranou jí bratři zhynuli.

Král Richard. Nad jejich rodem byly hvězdy zlé.

Králová Alžběta. Na život jim zlí sáhli přátelé.

Král Richard. Čemuž se nelze uhnout člověku,
to bývá povždy výrok osudu.

Králová Alžběta. To pravda, záleží-li osud v tom,
že se kdo uhnul ctnosti spanilé.

Mým dítkám chystal osud lepší smrt,

kdybys ty v ctnosti lepší život měl.

Král Richard. Mluvíte, jakoby váš oboj syn,
oboj můj pobratim, byl padl mnou.

Králová Alžběta. Ba pobratim; neb ujec pobrat jim
dal blaho³¹ <trn>, království a přátele
příbuzné, svobodu i život sám.
Čí ruka koliv bodla srdce jim,
ve skrytu hlava tvá ji řídila;
vražedný nůž byl tupý, váhavý,
až broušen na tvém srdci z kamene,
by kvasil v utrobách beráneků mých.
Však stálá žalost krotí divý žal;
sic nevím, jak by mohl jazyk můj
tvým uším dřív mé dítky jmenovat,
než by se zakotvily nehty mé
v tvých očích, já pak v tomto zálivu
přehrozně smrti – co loď ubohá
bez plachet a stožáru – rozbila
se v kusy na tvých prsou skalnatých.

Král Richard. Jak sobě štěstí přeju v podniku
nejistém této války krvavé:
tak přeju vám i vašim blaha víc,
než jsem kdy vás i vaše zasmutil.

Králová Alžběta. Jaké mi blaho může nebe krýt,
kteréž by, odkryto, mne blažilo?

Král Richard. Vašich to milých dítek zvýšení.

Králová Alžběta. Na popravu, by hlav svých ztratily?

Král Richard. K hodnosti zdobné, čestně vznešené:
na veleslavný vrchol země té.

Králová Alžběta. Jen hlad' mou strast povídkou takovou!
Ó řekni, jaký čestný, slavný stav
dát můžeš některému z dítek mých?

Král Richard. Vše, co mé jest, ba víc, i sebe sám
chci jednomu z tvých dítek darovat;
a proto v Zábudu své duše hněvné
potop zpomínku truchlou všech těch křivd,
jež jsem, jak myslíš, tobě učinil.

Králová Alžběta. Mluv zkrátka, aby řeč o přízni tvé
delší, než sama přízeň, nebyla.

Král Richard. Nuž: dceru tvou od srdce miluju.

Králová Alžběta. To v srdci věří matka dcery mé.

Král Richard. A kterak věříš to?

Králová Alžběta. Že miluješ mou dceru od srdce;
tak dálně od srdce jsi miloval
též její bratry, začez láskou já
od srdce stejně dálnou děkuju.

Král Richard. Ó nemať kvapně moje smýšlení:
že v srdci svém tvou dceru miluju,
Anglicka královou ji učiním.

Králová Alžběta. Když tak, jakého krále pro ni máš?

Král Richard. Tohoť, jenž královou ji učiní;
kdož by to jiný mohl být?

Králová Alžběta. Jak? ty?

Král Richard. Tak jest; – jaké v tom vaše smýšlení?

Králová Alžběta. Jak můžeš o ni se ucházeti?

Král Richard. Jak? to bych rád se od vás naučil;
neb znáte nejlíp její smýšlení.

Králová Alžběta. To mnou se učit chceš?

Král Richard. Rád, v srdci svém.

Králová Alžběta. Pošli po člověku, jenž bratry jí
byl usmrtil, dvě srdce krvavá,
a na nich vyryto buď „Edward, York“;
a že as nad tím bude plakati,
tuť pošli také (jako Marketa
kdys otci tvému v krvi máchaný
Rutlandově) hned šátek; pověz jí,
že šátek ten jest krví napojen
z květoucích mrtvol bratrů; žádej pak,
by jím si z očí slzy utřela.
Když to vše lásku její nevzbudí,
pošli jí zápis pěkných činů svých:
že tebou strýc jí Clarenc usmrcen,
i Rivers, druhý strýc; žes pro ni jen
též dobrou tetu Annu odklidil.

Král Richard. Paní, tupíte mne; to není běh
k získání vaší dcery.

Králová Alžběta. Jiný běh
v tom není, leda bysi jiný byl,
ne Richard, jenž to všechno učinil.

Král Richard. Což, kdybych to byl činil z lásky k ní?

Králová Alžběta. Jakž může jinak, než tě v záští mít,³² <trn>
když za krev-peníz láska koupena!!

Král Richard. Zda minulost se nedá napravit?

Člověk se časem v činech překvapí;
však v tiché době toho lituje.

Vzal-li jsem vašim synům tuto říš,
pro napravení teď ji dceři dám;
a zabil-li jsem vám plod života,
aj v náhradu vám buďte dítky mé,
kteréž mi dcera krve vaší dá.

Babičky jméno stejně v lásce jest
jak sladký název matky rozmilé;
jsou dítky to o stupeň doleji,
krev pravát' vaše, celá podstata.

Budou vám v stejné péči, jednu noc
bolestnou vyjmouc, jižto přetrpí
ta, pro kterou jste stejně trpěla.

Vám dítky vaše starost činily
ve vašem mládí; dítky mé však vám
ve stáří budou hojnou útěchou.

Že syna krále jste vy ztratila,
tím dcera vaše bude králová!

Tak nahradit mi nelze, jak bych rád;

však přijměte, co možno lásce mé.
Dorset, váš syn, co s duší bázlivou
krok míří nespokojen v cizině,
tím krásným svazkem bude v domov zas
k hodnostem vznešeným zpět přivolán.
Král, jemuž vaše krásná dcera choť,
přátelsky bratrem nazve Dorseta.
Vy máte znovu matkou krále být,
strast bývalou pak má vám nahradit
bohatstvím dvojitým jasná blaženost.
Ó, mnohých se dočkáme šťastných dnů:
tuť krůpěje všech slzí prolitých
se v perle východu nám promění,
tak půjčku nahradíce s ouroky
blahostí desetkrátě zmnoženou.
Jdi, moje máti, jdi již k dceři své,
věk její stydlavý buď osmělen
tvým vážným zkušéním; ó, připrav ji,
by vyslyšela mluvu ženicha;
rozněť jí outlé srdce plápoem
zlatého vlády vínku; pověz jí,
jak sladká chvíle blahá manželů.
Když rukou mou pak bude pokořen
ten bídný buřič, blbý Buckingham:
pak se navrátiv slávou věnčený,
co vítěz pojmu k sobě dceru tvou;
jí vypravovat budu úplně
svůj slavný boj a ona jediná
vítězkou bude, Caesar Caesara.

Králová Alžběta. Jak říci mám? že jejím manželem
jejího otce bratr býti chce?
Aneb jí říci mám, že její strýc?
Či, jenž jí bratry, strýčky usmrtil?
Pod jakým názvem mám se pro tebe
u ní ucházet, jež by Bůh a právo,
má čest a její láska vítaným
outlému mládí mohli učinit?

Král Richard. Pověz, že v svazku tom dlí země mír.

Králová Alžběta. Jež ona stálým bojem koupit má.

Král Richard. Pověz, že král, jenž může poručit, ji prosí.

Králová Alžběta. Aby rukou dala to,
co zakazuje všem kralův Král.

Král Richard. Že velká, mocná bude králová.

Králová Alžběta. By nad tím zplakala, jak matka její.

Král Richard. Že neustálá bude láska má.

Králová Alžběta. Co slovo „neustálá“ znamená?

Král Richard. Vždy v jaré síle, až na skončení
jejího květoucího života.

Králová Alžběta. Však mluv jen bez květu, jak dlouho má
ten jarní její život potrvat?

Král Richard. Pokud ho zdlouží nebe, příroda.

Králová Alžběta. Dokud to budou peklo, Richard chtít.

Král Richard. Pověz jí, že, ač vládce její jsem,
se skloním jí co nízký poddaný.

Králová Alžběta. Však ona, jsouci vaše poddaná,
jen nízko cení vládu takovou.

Král Richard. Čiň mocnou řeč jí k mému prospěchu.

Králová Alžběta. Řeč přímé ctnosti nejlíp prospěje.

Král Richard. Upřímnou lásku přímo vypravuj.

Králová Alžběta. Přímý a beze ctnosti – příčný sloh!

Král Richard. Tvůj důvod, mělký, jde mně do živa.

Králová Alžběta. Můj důvod, hluboký, až k mrtvým jde:
k mrtvým to dítkám v hrobě hlubokém.

Král Richard. Té struny minulosti netkni víc!

Králová Alžběta. Té struny budu se dotýkati,
až prasknou všechny struny v srdci mém.

Král Richard. Při Jiří mém³³ <trn>, při modré pásce té,
při koruně...

Králová Alžběta. Onen je znesvětěn,
pás poškvrněn, ta třetí urvaná.

Král Richard. Jáť přísahám...

Králová Alžběta. Při ničem; není to
nižádná přísaha. Ten Jiří tvůj,
jsa znesvětěn, svou ztratil slávu ctnou;
pás modrý, poškvrněn, rytířskou svou
důstojnost zastavil; a koruna,
urvána, královský lesk pozbyla.
Žádáš-li víru, nuže přisahej
při věcech, kterých ještěš' nerušil.

Král Richard. Při světě tom...

Králová Alžběta. Plném tvých činů zlých.

Král Richard. Při smrti otce...

Králová Alžběta. Tu jsi poškvrnil
svým životem.

Král Richard. Tedy při sobě sám...

Králová Alžběta. Sám sebe jsi nejvíce porušil.

Král Richard. Nuž, přísám Bůh...

Králová Alžběta. Čin proti Bohu zlý
největší ze všech jest. Ó kdybys byl
se bál, svou zrušit Bohu přísahu,
nebyl bys kazil smír, jež učinil
můj manžel král, a též by nebyli
mí bratři zemřeli. Ó, kdybys byl
se bál, svou zrušit Bohu přísahu,
královský kruh, na hlavě tvé, by byl
skráň outlou zdobil mého dítěte;
a oba princové by žili zde,
co teď, přezáhy spíce pospolu³⁴ <trn>
v trupelném lůžku, červům dáni v lup
tvou nevěrou! Čím bys dál přísahal?

Král Richard. Při budoucnosti své.

Králová Alžběta. Ó, tu jsi již

v své minulosti těžce urazil.

I má budoucnost mnohé slzy má
pro minulost, kterou's mi pokazil.

Jsou dítky živý, jimžto otce jsi
povraždil; mládí jich bez vůdce jest,
by nad tím ve svém stáří zplakaly.

Jsou živi rodiče, jimž dítky jsi
pobíjel; staré, zvadlé byliny,
by nad tím ve svém stáří zplakali.

Při budoucnosti nic nepřisahej;
neb té's před užíváním zneužil
svou minulostí zle užívanou.

Král Richard. Tak napravit se hodlám zelením,

jak sobě přeju štěstí v boji svém
nebezpečném; zahanbím sebe sám.

Zaraz mi nebe doby blažené;
den neposkytuj světla, spánku noc;
překažte, mocné hvězdy, v činech mých

vše blaho: jestli v lásce pravdivé,
v oddání čistém, v svatém myšlení
nežádám ruky krásné dcery tvé!

Jen v ní spočívá štěstí mé i tvé;
bez ní však mne i tebe, ano též
i ji, tu zem a lidstva zástupy
smrt děsná stíhá, zkáza, pustota.

Jen tím to předejítí možno jest,
i nepředejde se to, nežli tím.

A proto, drahá matko (musím tak
již říkat), učiň u ní přímluvu
za lásku mou; důvodnou veď jí řeč,
jakým dál budu, ne jakým jsem byl,
ne minulou – budoucí zásluhu.

Představ jí tíseň země a těch dob,
a neber zlehka věc tak velikou.

Králová Alžběta. Musí mě ďábel lákat léčkami?

Král Richard. Ať láká, když to jen k dobrému jest.

Králová Alžběta. Mám sebe zapomenout – pro sebe?

Král Richard. Čiň tak, jestli zpomínkou na sebe
překážíš sobě v způsob škodlivý.

Králová Alžběta. A však zavraždil jsi mi dítky mé.

Král Richard. V tvé dcery lůno já je pochovám,
i zkrísím v nový plod k radosti tvé.

Králová Alžběta. Mám jít, svou dceru tobě naklonit?

Král Richard. Tak učiň, a buď šťastnou matkou tím.

Králová Alžběta. Nuž tedy půjdu. – Piš mi hned,
ať sdělím tobě její smýšlení.

Král Richard. Dones jí vroucí, věrné lásky mé
to zde políbení, – a zdráva buď!

Dá jí políbení. Králová Alžběta odejde.

Ta měkká bláznice! nestála to
a slabá žena! – – Nuže, kterak jest?

Vystoupí Ratcliff; Catesby za ním.

Ratcliff. Přemocný králi! v západ k pomoří

příplulo mocné loďstvo; ke břehům
se množství přátel tlačí vrtkavých
bez oruží, jich zahnat váhajíc.

Richmond prý loďstva toho vůdce jest,
a že tam trvající čekají
na Buckinghamu s jeho pomocí,
by jich uvítal již na pevnou zem.

Král Richard. Ať rychlý přítel kvapí k vévodě

Norfolkovi; – ty třebaš, Ratcliffe –
anebo Catesby radš; – kde jenom jest?

Catesby. Milosti, zde.

Král Richard. Spěš, Catesby, k vévodě!

Catesby. Nejspěšněji, Milosti, odkvapím.

Král Richard. Sem pojdiž, Ratcliffe; jdi pospěchem

do Sal'sbury, a když tam odkvapíš...
(*Ku Catesbyovi*) Co, chlape lenivý a pitomý,
co tady stojíš, nejdeš k vévodě?!

Catesby. Královský pane, sdělte vůli dřív,
co od Milosti jemu říci mám.

Král Richard. Můj věrný, dobrý Catesby, řekni mu,
by nejrychleji sehnal silnou moc,
a ke mně kvapně přispěl v Sal'sbury!

Catesby. Již jdu.

Odejde.

Ratcliff. Jaký mám rozkaz já do Sal'sbury?

Král Richard. Co bys tam dělal, než tam půjdu já?

Ratcliff. Ráčil jste říci, bych tam dříve šel.

Vystoupí Stanley.

Král Richard. Rozmyslil jsem se. – Stanley! jaké zprávy?

Stanley. Tak dobré nejsou, byste, králi můj,
se jimi potěšil; však nejsou též
tak zlé, by sděliti se nesměly.

Král Richard. Aj, hádanka! ni dobré ani zlé?

Nač plahočíš se v tyto okliky,
kde rovnou cestou zprávu podat máš?
Jaké jsou zprávy, ptám se poznovu.

Stanley. Richmond jest na moři.

Král Richard. Ať utone,
a bude moře na něm. Zbabělec
vyzábělý, odrodilý! co tu chce?

Stanley. Nevím, přemocný králi; hádám však.

Král Richard. Co hádáš?

Stanley. Dorset, Buckingham a Morton
jej popudili, že sem přirazil,
by Anglické si dobyl koruny.

Král Richard. Je trůn uprázdněn? je meč zastrčen?

Je mrtev král? je bez mocnáře zem?

Ký Yorkův dědic žije mimo Nás?

A kdo, než Yorkův dědic, král zde jest?

Nu pověz, co tu dělá na moři?

Stanley. Když pro to ne, tu' nevím, králi můj.

Král Richard. „Když pro to ne“ – však jde, by váš byl král.

Nevíte vy, proč Walesští táhnou sem!!

Tuším i ty se, buřič, k němu dáš.

Stanley. Nemějte, králi, tu nedůvěru.

Král Richard. Kde je tvé vojsko, bys ho odpudil?

Kde tvoji manové, tví zbrojnoši?

Nejsou na břehu v západě, by tam

ty buřiče z korábů vítali?

Stanley. To ne, mí přátelé jsou v severu.

Král Richard. Chladní to ke mně přátelé; proč teď

jsou v severu, když mají v západě

ve službě býti svého vladaře?

Stanley. Neobdrželi, králi, rozkazu;

raďte, Milosti, dovolit, i hned

voj přátel seberu, a pošlu jej,

kam a v který to čas vám k vůli jest.

Král Richard. Vid', abys přejít mohl s vojskem tím

k Richmondovi?! však já ti nevěřím.

Stanley. Přemocný králi, není příčiny,

abyste věrnost mou bral v pochybu.

Nebyl jsem nevěren i nebudu.

Král Richard. Jdi, seber vojsko; – však tu zůstane

syn tvůj, George Stanley. Nechať srdce tvé

jest pevné, sic mu hlavy jistota

na křehkém postavena základě.

Stanley. Učiňte s ním, jak věrný budu já.

Odejde Stanley.

Vystoupí Posel.

Posel. Milostný králi, jistou zprávu mám

od přátel, že teď v Devonshiru jsou

pan Edward Courtney, s ním vynášivý

těž biskup z Exetru, co starším jest

mu bratrem, pak i více spojených,

a všichni tito v plné zbrani jsou.

Vystoupí Druhý Posel.

2. posel. Guildfordové jsou v Kentu ve zbroji,

Milostný králi, každou hodinu

se více druhův pojí k buřičům,

a jejich síla v stálém zrůstu jest.

Vystoupí Třetí Posel.

3. posel. To vojsko, které mocný Buckingham...

Král Richard. Pryč mi, vy sovy! nic, než smrti zpěv?

Udeří ho.

Tu máš! až lepší zprávu přineseš.

3. posel. Mámt', Milost-králi, tuto zprávu vzdát,
že mocné vojsko Buckinghamovo
rozprášeno náhlými přívaly;
a že se sám dal v útěk: ale kam,
se neví.

Král Richard. Žádám, bys mi prominul;
zde měšec můj, bys ránu zahojil.
Zda který přítel o tom zpravený
prohlásil, odměnu že dostane,
kdo chyceného zrádce doručí?

3. posel. Milostný králi, již prohlášeno.

Vystoupí Čtvrtý Posel.

4. posel. Pan Thomas Lovel a lord markýs Dorset
jsou s vojskem prý v Yorkshiru, Milost-králi;
však nesu dobrou zprávu zároveň:
Bretaňské loďstvo bouří schvácano; –
tu Richmond v Dorsetshiru vyslal člun
na břeh se ptát, zda lid, jenž při moři
tam stál, mu na pomoc jde čili nic.
Dostal za odpověď, že k němu jdou
od Buckinghamu; leč on nemaje
k nim důvěry, vytáhl plachty své,
a ku Bretaňsku zpět se odplavil.

Král Richard. Do pole hned, co jsme tak ve zbroji!
Když ne proti odpůrcům z ciziny,
tož proti buřičům domácím zde.

Vystoupí Catesby.

Catesby. Milosti! Buckingham že chycen jest,
je dobrá zvěst; – že Richmond s velikým
na zem vystoupil vojskem u Milfordu,
chladnější sice jesti novina,
musí však rovněž býti sdělena.

Král Richard. Aj, vzhůru! k Sal'sbury! Co hovorem
tratíme čas, by mohla bitva být
o království vyhrána, – ztracena.
Ať někdo obstará, by Buckingham
bezpečně přiveden byl v Sal'sbury;
Ostatní se mnou půjdou do pole.

Odejdou.

Výjev pátý.

Pokoj v domě Lorda Stanleje.

Vystoupí Stanley a Kněz Christof Urswick.

Stanley. Vyříd' to, Christofe, Richmondovi,
že v krvavého kance klepetech
můj syn George Stanley vazbou zadržen;
odpadnu-li, odpadne hlava též
mladého syna mého: bázeň ta
mou pomoc ještě nyní zdržuje.
S tím šťastně jdi, a sděl mou poklonu.

Pověz mu dále též, že králová
od srdce svolila, by snoubena
s ním byla její dcera Alžběta.
Leč které místo jest, kde právě teď
statečný kníže Richmond byt svůj má?

Christof. Buď Pembroke, nebo Ha'rfordwest ve Walesu.

Stanley. Kteří slovutní muži při něm jsou?

Christof. To Walter Herbert, vojín slavený,
pak Gilbert Talbot, též i William Stanley,
Oxford, přestrašný Pembroke a James Blunt
a Rice ap Thomas, s mocným zástupem;
i mnozí jiní, jmenem vážení:
k Londýnu táhne jejich valná moc,
na cestě-li se v boji nesetkají.

Stanley. Spěš k pánu svému, sděl mu úctu mou;
to psaní jemu blíže vyloží
mé k němu smýšlení. Nu s Bohem buď!

Dá psaní Knězi Christofovi. Odejdou.

Jednání páté.

Výjev první.

Salisbury. Veřejné prostranství.

Vystoupí Soudce a stráž s Buckinghamem vedeným na popravu.

Buckingham. Král Richard nechce, bych s ním promluvil?

Soudce. On nechce, a s tím buďte spokojen.

Buckingham. Hastings, Edwarda dítky, Rivers, Grey,
král dobrý Jindřich, Edward jeho syn,
Vaughan i všickni, kteří zničeni
jsou zlým bezprávím skrytě rouhavým ...
Zarmoucené-li duše sklíčené
hledí na tuto chvíli s oblaků,
ať smějou se z pomsty ku zkáze mé! –
Vid', brachu, že je dnes „Všech dušiček?“

Soudce. Tak jest.

Buckingham. Tedyť je den „Všech dušiček“
den soudu tělu mému. Jest to den,
kterým – když Edward král na živě byl –
jsem se zaříkal, aby na mne pad',
kdybych měl dítky jeho oklamat,
neb choti jeho blízké přátele;
toť jesti den, v který jsem na sebe
přál zkázu rukou toho, na něhož
byl jsem spoléhal s celou důvěrou;
v den „dušiček“ má duše sklíčená
za hříchy své dochází odplaty.
Ten vševidoucí, s nímž jsem laškoval,
mou křivou prosbu vrátil v hlavu mou,
dal v skutku, oč jsem prosil v žertu jen.
Tak nutí on i meče zlosynů,
by zvrátily bod ve svých pánů hrud'.

Stihla mne tízně kletba Markety:
„Až on tvé srdce strastmi rozdrtí,
pak řekneš, Marketa že věštkyně.“ –
Již ved'te mne ku špalku potupnému:
zlý konec v podíl sluší činu mému.
Odejde Buckingham i průvod.

Výjev druhý.

Planina u Tamworthu.

Vystoupí s bubny a praporci Richmond, Oxford, Sir James Blunt, Sir Walter Herbert a jiní, se svými zástupy jsou na pochodu.

Richmond. Bojovní druzi, milí přátelé,
pod ukrutnosti jarmem shnětení!
Tak až do vnitřku země daleko
již bez překážky jsme se dostali,
a zde posílá Stanley, otec můj
mně psaní utěšené posily.
Ten kuníř – bujný lupem krvavým,
jenž rozryl vašich polí úrodu
i plodné vinice, a teplou krev
co pomeje z vás hltá, děláje
si z vašich pustých utrob koryto, –
ten bídný ježatec jest právě teď
uprostřed našeho tu ostrova,
u města Leic'stru, jak nám zpráva zní;
od Tamsworthu tam cesty pouze den.
Ve jmenu božím, statní přátelé,
radostně vzhůru, bychom konali
stálého míru žně tím jediným
krvutným ostré války zápasem!

Oxford. Každého mysl – tisíc mužův jest,
by hříšný vrah byl posléz překonán.

Herbert. Spojenci jeho jistě přejdou k nám.

Blunt. Nemá spojenců, leda z bázně jen;
když nejhůř bude, prchnou jemu pryč.

Richmond. Vše v prospěch náš; teď jménem božím dál!

Důvěrná čaka není váhavá:
na rychlých křídlech ona konce hledá,
a krále v bohy, – nižší v krále zvedá.

Odejdou.

Výjev třetí.

Bosworthské pole.

Vystoupí Král Richard s vojskem; Vévoda Norfolk, Hrabě Surrey a jiní.

Král Richard. Zde polem Bosworthským buď stánek náš,
mylorde Surrey, proč tak smutný hled?

Surrey. Mnohem-tě lehčí srdce, než můj hled.

Král Richard. Mylorde Norfolk!

Norfolk. Zde, králi, jsem.

Král Richard. Tot', Norfolk, zkusíme ran! či ne?

Norfolk. Budem je brát i dávat, králi náš!

Král Richard. Dělejte stan! Dnes tady budu spát.

Vojáci se dávají do dělání Králova stanu.

Kde zejtra v noci? – To vše jedno jest! –

Kdo skoumal, mnoho-li těch buřičů?

Norfolk. Šest, sedm tisíc jich na nejvyš jest.

Král Richard. Třikráte větší naše síly jsou;

a mocná věž je také jmeno „král“,

jíž naši nemají nepřátelé. –

Dělejte se stanem! – Nuž, pánové,

prohlídněme, jak dobrá poloha. –

Svolejte několik tu zkušených. –

Ať přísná kázeň; nebudiž meškáno:

neb zejtra dne ku práci horké dáno.

Odejdou.

Vystoupí s druhé strany pole Richmond, Sir William Brandon, Oxford a jiní důstojníci. Několik vojáků staví Richmondův stan.

Richmond. Mdlé slunce zašlo zlatým západem,

a dráhou vozu skvěle ohnivou

na pěkný ukazuje zejťka den. –

Vy, pane Williame Brandone, vy

můj poneseťe prapor. – Dejte mi

papír a ingoust tady do stanu:

tam naší bitvy rozvrh učiním,

a všechněm vůdcům úkol odměře

roztřídím slušně naši malou moc.

Lord Oxford – a pan William Brandon – pak

pan Walter Herbert – se mnou zůstaniž!

Že hrabě Pembroke jest při pluku svém,

milý setníku Blunte, sdělte mu

ode mne dobrou noc a řekněte,

by zejtra zrána ve dvě hodiny

do mého stanu sem se dostavil;

však, příteli, jen jednu ještě věc:

zda víte, kde lord Stanley bytem jest?

Blunt. Nemýlím-li se v jeho práporech

(a přesvědčení mám, že jistě ne),

půl míle nejmíň leží jeho pluk

na jih od mocných vojáků králových.

Richmond. Můj milý Blunte, bez nebezpečí

možná-li, hledte s ním jaks promluvit,

a dejte mu to snažné psaní mé.

Blunt. Odvážím na to svého života.

A tak Vašnostem Bůh dej klidnou noc!

Richmond. I vám, můj milý Blunte, dobrou noc! –

Již pojďme, pánové, se poradit

o tom, co zejtra nám na práci jest; –

do stanu mého! mlha sychravá.

Odeberou se do stanu.

Vystoupí k svému stanu Král Richard, Norfolk, Ratcliff a Catesby.

Král Richard. Kolik to hodin?

Catesby. Doba večere,
milostný králi: devět hodin jest.

Král Richard. Dnes nechci večeri. Přineste mi
sem papír, ingoust. – Je má přílbice
lehčejší teď, než byla? je má zbraň
do mého stanu všechna snešena?

Catesby. Tak jest, Milosti; všechno hotovo.

Král Richard. Norfolku milý, jdi na službu svou:
buď pečliv, a zvol stráže bedlivé.

Norfolk. Již, králi, jdu.

Král Richard. A se skřivánkem již,
Norfolku můj, na ráno vzhůru buď.

Norfolk. V tom buďte, králi, jistý.

Král Richard. Ratcliffe!

Ratclif. Milosti!

Král Richard. Pošli hlasatele hned
ke pluku Stanleje, by s vojskem svým
se dostavil před slunce východem,
jinak že pokvapí syn jeho George
do slepé jámy noci navěky. –
Chci číši vína. – Noční světlo sem!³⁵ <trn>
Na zejtný boj mi Surrey bělavý
osedlán buď! – Hleď, by mé oštěpy
dost pevné byly, přitom lehké též.
Slyš, Ratcliffe!

Ratcliff. Milosti!

Král Richard. Viděl jsi
Northumberlanda, jenž tak zasmušen?

Ratcliff. On a též hrabě Tomáš Surrey šli
hned večerem od pluku ke pluku,
by vojsku veselosti dodali.

Král Richard. Tak dobře. Teď mí číši vína dej:
má mysl není čilá tak, ni duch
tak veselý, jak jindy bývaly. –
Postav je tady. – Je už připraven
papír a ingoust?

Ratcliff. Již, Milosti, jest.

Král Richard. Ať stráž má bedliva! Odejděte! –
Slyš, Ratcliffe! ty přijdeš v půlnoci
do mého stanu, bys mě ozbrojit
pomáhal. Nyní pak – odejdi též!

*Král Richard se odebere do svého stanu. Ratcliff a Catesby odejdou. Richmondův stan se otevře,
čímž viděti jej i jeho důstojníky atd.*

Vystoupí Stanley.

Stanley. Vítězné štěstí s tvou buď přílbicí!

Richmond. Co míru dáti může temná noc,
buď s tebou, přešlechtný tcháne můj!
Pověz, jak naší dobré matce jest?

Stanley. Mým poselstvím žehná tě matka tvá,
za blaho Richmonda se modlí jen.
O tom však dost. – Již tiché hodiny
zvolna odcházejí a rounatý
tam úsvit postupuje východem.
I zkrátka – neb tak velí krátký čas –
hned časně ráno připrav k bitvě voj,
a štěstí své vlož v ruce výroku
smrtných ran a války krvavé.
Co možná já (mně nelze, co bych rád)
dle přízně času budu váhati,
a v bitvě nerozhodné na pomoc
ti přijdu. Zjevně nesmím k straně tvé
se hlásit teď; neb kdybych viděn byl,
byl by tvůj mladý bratr, outlý George,
před okem otce svého odpraven.
Nu s Bohem! Krátký, strachuplný čas
krátí obřadné lásky důkazy
a dlouhou směnu sladké rozmluvy,
při níž by dlíti měli přátelé,
odloučení tak dávno. Bůh nám dej
k těm lásky zjevům brzo pochvilí!
Nu ještě jednou s Bohem! – Držte se,
a štěstí přej vám dobré zdaření!

Richmond. Provoďte, pánové, ho k jeho pluku.

Podřimnu trochu – s myslí bedlivou –
aby mne zejtra těžká ospalost
nesklátila, kde se povznášet mám
po křídlech vítězných. Nu, pánové
převzácní, ještě jednou dobrou noc!

Odejdou Stanley s pány atd.

Ty, jehož bojovníkem sebe zvu,
shleď na mé pluky okem laskavým:
vlož v ruce jim své klíny hromové,
by tím k těžkému pádu sklátili
našich nepřátel vzdorné přílbice.
Učiň nás sluhy trestné pomsty své,
bychom svým vítězstvím tě slavili!
Poroučím tobě bdělou duši svou,
než zavru okenice očí svých:
ve spaní, bdění buď mou ochranou!

Usne.

Duch Královice Edwarda, syna Jindřicha VI., vystoupá vzhůru mezi oběma stany.

Duch (ke králi Richardovi). Přetěžko zejtra sklíčím duši tvou!

Zpomeň si, jak's mě zabil v Tewksbury
ve květu mládí! Umři zoufalý!
(K Richardovi) Richmonde, vesel buď! neb po boku
tvém bojují duše urážené
princů zavražděných: tu posilu
podává syn ti krále Jindřicha.

Duch Krále Jindřicha VI. vystoupá vzhůru.

Duch (*ke Králi Richardovi*). Když živ jsem byl, velebné tělo mé

jsi znakem smrti zbodal; zpomeň si

na mne a Tower! Umři zoufalý!

Dí Jindřich šestý: Umři zoufalý!

(*K Richmondovi*) Ty, ctnosti zasvěcen, buď vítězem!

Jindřich, jenž zvěstoval, že budeš král,

tě v spánku sílí: živ buď v rozkvětu!

Duch Clarencův vystoupá vzhůru.

Duch (*ke Králi Richardovi*) Přetěžko zejtra sklíčím duši tvou!

Já, jež jsi hnusným vínem utopil,

já Clarenc bídny, k smrti zrazený

tvým podskokem! Měj zejtra v paměti

mě v bitvě kruté; meč tvůj neplaten

bez ostří padej! Umři zoufalý!

(*K Richmondovi*) Ty z Lancastrova domu ratolest!

Urážení dědici Yorkovi

se modlí za tebe; ať andělé

tvou bitvu chrání: živ buď v rozkvětu!

Duchové Riversa, Greye a Vaughana vystoupají vzhůru.

Rivers (*ke Králi Richardovi*). Přetěžko zejtra sklíčím duši tvou,

já Rivers, jehož ty jsi v Pomfretu

zavraždit kázal. Umři zoufalý!

Grey (*ke Králi Richardovi*). Zpomeň na Greye! zoufej v duši své!

Vaughan (*ke Králi Richardovi*). Zpomeň na Vaughana! strach viny skloň

tvůj oštěp tupý. Umři zoufalý!

Všichni (*k Richmondovi*). Povstaň a zpomeň si, že Richarda

přemůže vědomí křivd spáchaných

na nás. – Povstaň a budiž vítězem!

Duch Hastingsův vystoupá vzhůru.

Duch (*ke Králi Richardovi*). Vinný a krvavý vstaň s vinou svou;

a v krvavé zhyň bitvě. Zpomeň tu

na Hastingsa i umři zoufalý!

(*K Richmondovi*) Ty duše mírná, tichá, vzhůru vstaň!

Pro krásnou bojuj zem a vítěz buď!

Duchové dvou mladých princů vystoupají vzhůru.

Duchové (*ke Králi Richardovi*). Měj ve snu strýčky v Tow'ru vražděné;

jak olovem ztížíme prsa tvá,

bys klesl v zkázu, potupu a smrt.

Hlas tvých bratrovců: Umři zoufalý!

(*K Richmondovi*) Měj tichý spánek a vstaň vesele;

od útokův kuníře chráněn buď

dobrymi anděly; buď živ a měj

rod šťastných králů. Eduardovi

nešťastní syni zdar ti zvěstují.

Duch Královny Anny vystoupá vzhůru.

Duch (*ke Králi Richardovi*). Tvá choť nešťastná, Anna žena tvá,

jež s tebou neměla ni hodinu

tichého spánku, nyní v nepokoj

mění tvůj sen! Měj zejtra v paměti

mě v bitvě kruté; meč tvůj neplaten
mdlou padej rukou! Umři zoufalý!
(*K Richmondovi*) Ty duše tichá, tichý spánek měj;
sen tvůj vítězstvím blahým kráslen buď:
odpůrce choť modlí se za tebe.

Duch Buckinghamův vystoupá vzhůru.

Duch (*ke Králi Richardovi*). Já první zjednal tobě korunu,
a poslední jsem pad' tvým zuřením;
na mysli v bitvě buď ti Buckingham,
a těžkou vinou strašný konec měj!
Měj sen, měj sen o vraždě zsinalé;
hynoucí zoufej, zahyň zoufale!
(*K Richmondovi*) Byl bych ti pomoh' rád před pádem svým;
však doufej pevně srdcem veselým:
Bůh, andělé Richmondu po bok stojí;
kdež Richardu zpupnému pád se strojí.

Duchové zmizí. Král Richard vyskočí ze spaní.

Král Richard. Jiného koně! – svažte rány mé! –
Smiluj se Bože! – – Byl to jenom sen. –
Ó svědomí ochablé, jak jsi mne
tu zděsilo! – Ty svíčky hárají
zamodrale. – Mrtvá teď půlnoc jest. –
Vyvstává mi po těle třesavém
pot studený ze strachu. Proč mám strach?
Před sebou? jiný nikdo není zde.
Mát' v lásce Richard Richarda: to jest,
že já jsem já. Je tady vrah? To ne;
ba ano: ten jsem já. Na útěk, pryč!
Jak? před sebou? Ó zdravý rozumě,
bych nebral pomstu!! Jak? na sobě sám?
Vždyť rád se mám! a proč? pro dobrotu,
kterou jsem sobě sám byl učinil?
Ó nikoliv! musím se v záští mít
pro zločiny ode mne spáchané.
Jsem zlosyn. Lež to; nejsem. Blázne, mluv
o sobě dobře! – Blázne, neklamej!!
Mé svědomí má tisíc jazyků,
a každý jazyk jinou vede řeč,
a každá řeč mne viní „zlosynem“.
Ó křivá přísaha v největší výšce,
ó vražda strašlivá v přehrozně výšce,
a hříchů všechněch dav na každé výšce
se tlačí k porotě, křičíce: „Vinen!“
Ach, musím zoufat! – Nikdo není víc,
kdo by mne miloval, a zajdu-li,
neustrneť se duše jediná;
a jakž by mohla která, když já sám
nad sebou ustrnout se nemohu?!
I bylo mně, jakožby duše všech,
které jsem usmrtil, v můj příšly stan,

a každá z nich na zejtřek hrozila
na hlavu Richardovu pomstění.

Vystoupí Ratcliff.

Ratcliff. Milosti!

Král Richard. Kdo to zde?

Ratcliff. Já, Ratcliff, to.

Již ranný kohout v blízké vesnici
dvakrát svým hlasem jitro pozdravil;
jsou vzhůru přátelé a berou zbroj.

Král Richard. Ó Ratcliffe! já měl sen strašlivý. —³⁶ <trn>

Co myslíš? budou věrni přátelé?

Ratcliff. Zajisté.

Král Richard. Ó bojím se, Ratcliffe!

Ratcliff. Neděste se tak stínů, králi můj!

Král Richard. Ó přísám Bůh! té noci stínové

víc duši Richardovu zděsili,
než deset tisíc bojem zkušených
vojáků, kterým Richmond neznalý
jest vůdce. Ještě nesvitá. Pojď se mnou;
po stanech našich budu zvídati,
hodlá-li mi kdo zrádně ukvapit.

Král Richard a Ratcliff odejdou.

Vystoupí Oxford a jiní.

Lordové. Richmonde, dobré jítro přejeme.

Richmond (*procitnuv*). Odpusťte, lordové a pánové

vy bedliví, že jste tu shledali
ospalce, který zmeškal vstáti dřív.

Lordové. Jaký byl, statný pane, spánek váš?

Richmond. Přesladký spánek, milokrásný sen,

jaký kdy blažil hlavu dřímavou,
měl jsem, jak mile jste se vzdálili.

I bylo mně, jakožby duše těch,
jichž těla Richard vraždil, přišly sem
do stanu volající: „Vítěz bud!“

Ó věřte, že mi v srdci veselo
zpomínkou na ten libojasný sen.

Jak, pánové, jest k ránu daleko?

Lordové. Jsou zrovna čtyry hodiny.

Richmond. To čas

se ozbrojit a všechno zříditi.

Postoupiv k vojsku.

Rodáci milí! více nežli jsem
již řekl, vám rozkládat nemohu
pro krátké chvíle tíseň kvapivou.

Zpomeňte však, že Bůh a dobrá věc
na naší straně v této bitvě jsou;

modlitby svatých, duší ztrýzněných
co mocná hradba hájí čelo nám.

Krom Richarda ti, kteří naproti
nám bojují, by radši měli nás,

než vůdce svého, války vítězem.
Kdo vůdce jejich jest? Ó přátelé,
ukrutník krvavý a lidstva vrah,
jenž krví vznešen, krví usazen
žalnými cestami si vzal co má,
a vraždil ty, co mu pomáhali;
špatný to kámen, trůnu obrubou
jen šlechtěn, v niž je sazen podvodem;
jen bídník, Bohu vždy na odporu.
Když na odpůrce Boha jdete v boj,
Bůh spravedliv ochrání vás co své
vojíny; tyrana kdy svrhnete
svou snahou, usnete pak v pokoji,
až tento tyran bude zhynulý.
Když jdete v boj na vraha země své,
zem vaši práci hojně odmění.
Když jdete v boj na hájení svých žen,
co vítěze vás v dům uvítají.
Vzdálíte-li od dítek vraždný meč,
splatí vám v stáří za to vnoučata.
Již jmenem božím, celým právem svým
ku předu s prápory! a meče ven!
Já v troufalého činu odplatu
ať chladné tělo složím v chladnou zem;
však svítěním-li, prospěch výpravy
i nejmenšímu z vás má v podíl být.
Již trub a bubnů zavzni statný hluk!
„Bůh, svatý Jiří, Richmond“ svítězí!
Odejdou.

Vystoupí opět Král Richard, Ratcliff a družina i vojsko.

Král Richard. Což o Richmondu řek' Northumberland?

Ratcliff. Že v zbrani nebyl nikdy vycvičen.

Král Richard. Má pravdu; a co Surrey na to řek'?

Ratcliff. Zasmál se tu a řek': „Pro nás tím líp.“

Král Richard. Má také pravdu; nebo v skutku tak.

Hodiny bijou.

Počítej hodiny, – a podej mi
sem kalendář. Viděl kdo slunce již?

Ratcliff. Já posud ne, milostný králi můj.

Král Richard. Tot' nechce svítit; neb dle knihy zde
vyjítí mělo již před hodinou.

Pro někoho to bude černý den. –
Slyš, Ratcliffe...

Ratcliff. Můj králi?

Král Richard. Nechce dnes
to slunce se ukázat: nebesa
na vojsko mé se mračí hněvivá.
Kéž slzy rosy půdou zmizely! –
Že dnes nesvítí? Co to pro mne víc,

nežli pro Richmonda? To nebe, jež
se mračí mně, i jemu mračné jest.

Vystoupí Norfolk.

Norfolk. Do zbraně, králi! již nepřátelé
se hrdí v poli.

Král Richard. Vzhůru! spěšte již!
Sedlejte koně mého! Ať se hned
lord Stanley se svým vojskem dostaví!
Já vojsko své do pláně povedu,
a šik svůj k bitvě takto postavím:
můj předvoj se roztáhne v dlouhý řad
z pěšákův a jezdeckva složený,
a lukostřelci budou v prostředu;
Jan kníže Norfolk, Tomáš hrabě Surrey
pěších a jezdných mají správu mít.
Když vše se rozstaví, postoupím já
do středa voje, jehož oboj bok
nejlepších jezdcův křídlem chráněn bud':
to vše a „svatý Jiří“ k tomu! Což,
Norfolku, myslíš?

Norfolk. Dobrá postava,
bojovný králi. Toto psaní zde
sem dneska ráno našel v stanu svém.

Dávaje mu zabalený list.

Král Richard (čte). „Nevěř ty, Jene, na svou pěst;
neb Richard, pán tvůj prodán jest.“
Vymyslíl chytře to nepřítel náš. –
Již jděte, pánové, na místa svá!
Nedáme dětským snem se poděsit;
neb „svědomí“ je slovo zbabělých,
vymyšlené, by silný udržen
byl v uzdě hrůzy. „Svědomím“
nám naše zbraň, a „zákonem“ náš meč;
aj, vzhůru! statně na ně v mocný ráz!
Když v nebi ne, to v peklo na pospás! –
Co víc mám říci, než co víte již?
Považte jen, s kým vám tu činit jest:
bídácká spřež tuláků zbabělých,
Bretaňská sběř a rabstvo snižené,
jež sytá jejich zem vyvrhla k nám,
by odvahou zde pošli zoufalou.
Náš tichý spánek oni zrušili;
svou máte půdu, ženy spanilé,
i přišli sem, vám loupit obojí.
A kdož je vede, leda bídný chlap,
který v Bretaňsku dlouho chován jest
na naší matky útratu, cintálek,
jenž, co je živ, víc zimy nezkusil,
než co mu nad stěvíce sněhu šlo.
Sběhlíky zpět bičujme přes moře;

sklepejme luzu Franků nadutých,
žebráky hladové, jež mrzí svět;
kteří, kdyby té krásné výpravy
nebyl je lákal sen, pro nouzi svou
by se, co krysy, byli věšeli. –
Když nám porážka, ať od mužů jest,
ne od Bretaňských změtků, kteří již
od otcův našich výprask dostali
na sklepanou ve vlastní zemi své,
v památku majíc hanbu zděděnou.
A ti by měli naši půdu mít,
a naše ženy, dcery loupit nám?

Ve vzdálí bubnování.

Slyš! jejich bubnů zvuk! Aj, vzhůru v boj!
Rodáci, statně spěšte v mužný voj!
Své, střelci, měřte luky v hlavy jim!
Bodejte bujné oře ostruhou
a v krvi broďte! lomte oštěpy,
až jejich tříštím strnou oblaka!

Vystoupí Posel.

Co praví Stanley? přijde s vojskem svým?

Posel. Milostný králi, on to odepřel.

Král Richard. Ať hlavu ztratí hned syn jeho George!

Norfolk. Nepřítel, králi, přešel bařiny:

ať mladý Stanley zemře po boji.

Král Richard. Tisíce srdcí rostou v prsou mých.

Praporce vzhůru! na nepřátele!
A „svatý Jiří“, heslo dávné nám,
vdechň nám oheň drakův zuřivých!
Již na ně žeňme statným útokem!
Vítězství dlí na našich přílbicích.

Odejdou.

Výjev čtvrtý.

Jiná částka válečného pole.

Hluk války: výpady. Vystoupí Norfolk s vojskem; k němu Catesby.

Catesby. Ó spěšte, lorde, spěšte k pomoci!

Nad lidskou sílu divy činí král
a v nebezpečí kvapí troufale.
Zabit mu kůň; on pěšky zápasí,
Richmonda v jícnu smrti hledaje.
Přispějte! sice všechno ztraceno.

Hluk války.

Král Richard vystoupí.

Král Richard. Sem koně, koně! říš za koně dám!

Catesby. Odstupte pryč! já koně obstarám.

Král Richard. Jdi, otroku! Vsadil jsem život svůj

na jedno koulení, a dokonám
odvážnou smrti hru... – Jest, jakoby
Richmondů šest v té bitvě řádilo:

pět místo něho jsem dnes usmrtil. –
Sem koně, koně! říš za koně dám!

Odejdou.

Množený hluk války. Vystoupí Král Richard a Richmond, i odcházejí šermující. – Pochod nazpět a hlahol trub. Nato vystoupí Richmond, Stanley přinášeje korunu, s mnohými pány jinými a vojskem.

Richmond. Bůh a zbroj naše bud'ěž slaveni,
vítězní přátelé! Jest prospěch náš
slavného dne: i zhynul krvavec.

Stanley. Richmonde mužný, statný zásluhou!

Ten králův znak, co dlouho urván byl,
s mrtvého těla právě sejmul jsem
krvavci tomu, bych jím ozdobil
tvé skráně: již jej mívej na čele
k radosti sobě, všechněm k prospěchu.

Richmond. Ó řekni, velký Bože v nebesích,
ke všemu tomu: „Staň se!“ – Řekněte
mi však, zda mladý Stanley na živu.

Stanley. Je živ a v městě Leic'stru chráněný:
tamť, vám-li libo, nyní půjdeme.

Richmond. Kteří slovútní padli mužové
po obou stranách?

Stanley. Norfolk vévoda,
lord Walter Ferrers, Robert Brakenbury
a William Brandon.

Richmond. Pochovejte teď
již těla jejich, jak jim přísluší.
Vojínům, kteří jsou na útěku,
prohlašte, že se jim vše promine,
když k nám se vrátí a se poddají.
Já pak, při slibu svatě konaném,
spojím již bílou růži s červenou:
na krásný spolek, nebe, jasně hled',
tak dlouho hněvivo na obou spor!
Kdo, zrádný as, by neřek': „Staň se tak?“ –
Zem sobě, matná, rány dávala:
proléval slepě bratr bratra krev,
zabíjen běsně byl od otce syn,
a otce vraždil syn zas, nucený.
York a Lancaster, v sobě rozdělen,
rozkácel všechny strašným různěním;
však nyní ať je Richmond, Alžběta
(královských rodův praví dědici)
dle vůle Boží sloučí vespolek!
Potomstvo jejich – jestlí vůle tvá,
Ó Bože jest – budoucí časy vše
čiň bohaté lahodným pokojem,
hojností jasnou, věkem blaženým!
Meč otup zrádcům, Pane laskavý,
kteříž by chtěli dobu krvavou
zas obnovit a zemi ubohou

přivést k pláči krve přivalem!
Ať blaha země nepožívají,
kteříž jí zrádně mír podrývají!
Navrácen pokoj, spor kde nevražil;
dejž Bůh, by dlouho nás tu oblažil!
Odejdou.

Připomenutí.

Ve věci dějepisného základu k „Richardu III.“ odkazujíc čtenáře na Tomíčkovy „Děje Anglické země 1849“ str. 135 - 145, a Pražské Noviny, leden 1855, následující o truchlohře stručně budiž připomenuto.

Co se týče doby jejího sepsání od Shakespeara, padát k roku 1593-94; neboť o „Richardu“ zmínku činí John Weever v jednom epigramu, jenž ovšem teprve r. 1599 uveřejněn a však již r. 1595 složen jest. (Drake II, 372 běře tu zmínku o Richardu třetím; Ulrici str. 449 o Richardu druhém.) Tragédie - která, ač nápis majíc „Život a smrt krále Richarda III.“, jen jeho života částku dvanáctiletou ojíma - vyšla poprvé r. 1595, kdež ji knihkupec Wise dal na svůj účet vytisknouti s předlouhým nadpisem dle zvyku doby tehdejší; nato v nových otiscích vydána byla r. 1598, 1602, 1612-13, 1622 a dvakrát 1629. Byl pak týž děj již před Shakesparem od několika spisovatelův ke zpracování obrán. Jest jeden starý divadelný téhož jména kus, jež Harrington ve své „Apology for poetry 1590“ připomíná, a kterýž někteří považovali za truchlohru Shakespearovu; Farmer však prokazuje, že Harrington na mysli měl truchlohru latinskou, kterou dr. Legge sepsal a která již několik let před r. 1588 ve Svato-Janské kolleji v Oxfodu (ne v Cambridgi, jak Gabriel Eckert omylem praví) byla provozována. Té samé latinské truchlohry předělání ač velmi dětinské, jež učinil r. 1586 jistý Jindřich Lacey, nachází se mezi rukopisy Britského musea (ve sbírce Harleyské č. 6926). V seznamu „knihkupeckého pořádku“ lze dočísti se i těchto ohlášení: „15. Srpna 1586; Truchlé vypravování o králi Richardu III., baláda;“ pak „19. Června 1594, Tomáš Creede; Interlude čili mezihra mající název: Truchlohra o Richardu III., kde smrt Edwarda IV. jest představena (is shown), spolu se zavražděním (smotheringe) obou princů v Tow'ru, žalostivým skončením Shore-ovy manželky, a spojením (contention) obou domů Lancastrovců a Yorských.“ Jediný exemplář této staré mezihry, kterou Boswell připisuje skladateli „Locrina“, nalézal se ve sbírce Rhodesa, jenž jej Boswellovi přepustil k vytištění posledního vydání Variorum of Shakspeare; leč Steevens a po něm Ulrici za to mají, že i ta mezihra jest spracování svrchu připomenutého kusu latinského. Též po Shakespearovi jiná divadelní hra téhož předmětu vyšla, tištěná r. 1666 a mající nadpis: „The English princes or the Death of Richard the third“ (Angličtí princové aneb smrt Richarda třetího); za skladatele jejího jest John Carel považován. - - Colley Cibber tragédii Shakespearovou značně ač na mnoze nešťastně změnil, mnohé výstupy vynechav, jiné zkrátiv i místa z jiných téhož básníka dramát (u př. z V. jednání

dílu třetího „Jindřicha VI.“) zde onde vloživ, čímž hře tu podobu dal, v které se na divadle anglickém (v Convent-Gardenu) provozovala. Skvělé dary anglických umělcův dramatických, jakož byli Burbage, Henderson, hlavně Garrick, Cooke a nejnověji Kean, dodaly úloze Richarda III. pověsti znamenité; tito umělci nemálo k slušnému ocenění tohož dramatu přispěli. * - - Ostatně se Richard III. ku trojdílnému „Jindřichu VI.“ téhož básníka těsně připojuje; nebo tam již v obou dílech posledních počíná se určitý nákras povahy Richardovy. Z prvních slov jeho onde pronešených souditi lze o jeho děsných činech budoucích; znamenité jeho dvě samomluvy v třetím dílu (jedn. III., výjev 2; a jedn. V., výjev 6.) otvírají předběžný výhled v duši jeho, a žalného naplnění dochází na konec oné veliké trilogie slovo věstné umírajícího Jindřicha VI. (jedn. V., výjev 6.), že po něm nastanou strastnější ještě události v truchlohře nové: - to v truchlohře, v kteréž jeho onde činové rozlícené zuřivosti, co hlavním rázem vládnou „pikle chladně zlomyslného bezboženství;“ - v truchlohře, která se před duši staví jako temná noci malba působení mohutného, aneb jako symfonie truchlých nápěvů uměle provedených duchem velikým. Dodávám, že tragédie „Richard III.“ na Pražském českém divadle dne 19. března 1854 poprvé byla provozována.

Zbývá podotknouti, že při tomto překladu svém slušný zřetel jsem vzal na opravy původopisu, které, jak známo, nejnověji objevil *J. Payne Collier*.

Co se pak vůbec mé práce týče, nemohu ji lepším opatřiti listem průvodným, než slovy katolického arcibiskupa a metropolity Ignáce Hořovinského, překladatele divadel Shakespearových na jazyk polský (*Dzieła Williama Shakespear. Wilno 1840. Tom pierwszy*): „Chęć przysłużenia się ojczystej literaturze i wysokie uwielbienie ku temu poecie były dla mnie silną pobudką, żem się ośmielił na tę wielką pracę. Miałem na celu, aby w prawdziwej tego największego drammatyka. ... Prawy tłumacz, który nietylko myśli oryginału przeniósł, może się pochłubić, że jest Jeniusza zwiastunem, co po za ścisłemi szrankami jakiejś jednej mowy ogłasza sławe i głębokie pomysły wielkiego człowieka.“ Slova ta předkládaje na uváženu, zůstávají soudu znalcův, podařilo-li se mně, co r. 1851 v jednom našem časopisu jest pronešeno: „Chce-li někdo z nás přístup zjednatí pravdám vykvětlým z ducha cizích národů, nutno jest, aby přemýšleje se vši opravdovostí, snažil se obléci je tak, že bychom je na první okamžení poznali a uvítali.“

* Jinde snad udá se příležitost k vytknutí toho, proč tak slavný velikán, jaký jest Shakespeare, brzo po smrti u svých krajanův upadl v zapomenutí, a teprva v minulém století na svůj vysoký stupeň byl postaven. Zatím podotknuto budiž toliko, že jedna z nejhlavnějších toho příčin byla zasmušilá nenávist Puritánů proti umění dramatickému, kteráž nenávist dědičně i na nynější sektu Methodistů přešla. Tak daleko v přepiatost náboženskou zabíhala sekta Puritánů, že i klassickou toho druhu literaturu v opovržení měli, každého, kdož se s ní zaměstnával, zavrhujece.

Poznamenání.

- Str. 1. ¹⁾ *Tím sluncem z Yorku.* Narážka na vojenské znamení Edwarda IV., jež představovalo obraz slunce.
- Str. 3. ²⁾ *Ona s vyprahlou vdovou.* Tou vdovou se míní králová Alžběta, která před svým zasnoubením s Edwardem IV. byla vdovou po rytíři Greyovi. Druhá („ona“) jest mistress Shoreová, králova milostenka.
- Str. 4. ³⁾ *Kdo zlé by pletl.* V původním textu je zde hra se slovy *nought* = nic, a *naught* = něco zlého, špatného. Brakenbury užívá prvního: *With this myself have nought to do*, t. j. s tím nic mně činiti není; a Gloster v odpovědi užívá druhého: *He, that doth naught with her*, t. j. ten, kterýž by zlé s ní činil. V českém to možná bylo dáti hrou ve slovech: *zlé* a *plésti*. – Částečně podobná hra ve slovech jest o několik řádků doleji ve výrazu „*královně zadaným*“ (jakoby řekl: „*jí zaprodaným*“ a od ní za nic neváženým) místo: „*jí poddaným*“, jichž by ona hájila; v původním textu *adjects* na místě *objects*.
- Str. 4. ⁴⁾ *Bycht' i vdovu měl Edwarda krále nazvat sestrou svou.* Gloster nazývá královou Alžbětu, Edwardovu choť, pouze jeho „vdovou“, to z potupy, poněvadž ji král jakož vdovu po Greyovi za manželku pojal.
- Str. 5. ⁵⁾ *Nejmladší Warwickovnu, totiž Annu, mladou vdovu po Edwardovi, králevici Walesském (synu Jindřicha VI. a královny Markety).*
- Str. 8. ⁶⁾ *Znovu krvácejíc.* Jest víra lidu valně rozšířená, že i studená již mrtvola zavražděného znovu krvácí ranami, jak mile se jí vrah dotkne, ba i pouze k ní se blíží.
- Str. 12. ⁷⁾ *Edmund hrabě Rutland* byl též syn Richarda z Yorku (tedy bratr Edwarda IV. a Richarda Glostra); v bitvě u Wakefieldu, 24. pros. 1460 od Markety vyhrané, byl jat a odpraven (v sedmnáctém roce věku svého) rukou vůdce Clifforda. – Srov. Glostrovu řeč jedn. I. výjev 3.; pak i v „Jindřichu VI.“ třetího dílu jedn. II. výjev 1.: „*I cannot weep etc.*“ (Mně nelze plakat atd.)
- Str. 13. ⁸⁾ *Crosby-place*, název domu v Londýně, jenž vévodovi z Glostru náležel, maje jméno po svém vystaviteli, jenž byl kupec Jan Crosby.
- Str. 14. ⁹⁾ *White-Friars*, doslovně „Bílí Bratři“ jest částka města Londýna.
- Str. 16. ¹⁰⁾ *Hraběnka Richmondka.* Její otec byl Jan Beaufort vévoda ze Somersetu; první její manžel byl Edmund Tudor hrabě z Richmondu, s kterýmž měla jediného syna, Jindřicha hraběte z Richmondu (napotomného krále Jindřicha VII.); její druhý manžel byl Jindřich Stafford (Buckinghamův ujec), a třetí Tomáš lord Stanley, veliký dvorní mistr krále Edwarda IV.
- Str. 18. ¹¹⁾ *Co včera sotva měli čestný groš.* V původním jest slovní hra: to *ennoble those, that scarce ... were worth a noble*, t. j. dáti šlechtictví těm, kteří dle ceny své sotva stáli za jeden *nobl*. Též o něco dále jest podobná hra ve slovech *what marry* (co

- asi, co že?) a *marry* (vdáti se), což věrně dáti jsem se snažil slovy *může* a *muže*.
- Str. 20. ¹²⁾ *Otce svého, Warwicka*, t. j. tchána svého; neboť Clarence měl za manželku straší dceru Warwickovu. Clarencovo „křivé přísahání“ vztahuje se na to, že zrušiv slib Warwickovi daný, přidal se zase k bratrovi Edwardovi. Srov. jedn. I. výjev 4.
- Str. 22. ¹³⁾ „*Změtku rýpavý*“ vztahuje se na to, že Gloster měl *kance* ve svém znaku.
- Str. 27. ¹⁴⁾ *V Burgund se přeplavit*. Clarence hodlal na pomoc jíti své sestře Marketě Burgundské proti králi Francouzskému; nebo ten sáhal na její vdovské statky, které jí připadly po jejím manželu Karlu Burgundském, r. 1477 u Nancy padlém.
- Str. 29. ¹⁵⁾ *Stín podobný k andělu*, totiž osmnáctiletý Edward Plantagenet (syn Jindřicha VI. a Markety), při jehož zavraždění v Tewksbury Clarence pomáhal Richardovi Glostroví.
- Str. 32. ¹⁶⁾ *Královský rozenec a královský stoupenec*; v originálu hra ve slovech: *royal* a *loyal*.
- Str. 47. ¹⁷⁾ *Kde je dítě král*. Jest to podle písma, Ecclesiastes či Kazatel X. 16: „Běda tobě země, jejížto král pachole jest.“
- Str. 48. ¹⁸⁾ *Oblak, oblek*; v originálu hra slov *clouds* a *cloaks*.
- Str. 52. ¹⁹⁾ *Vaší komoře*. Město Londýn mělo od doby normanského výboje přízev *Camera regia*, Komora královská.
- Str. 55. ²⁰⁾ *Tak, jako Nepravost přikuklená*. Nepravost (*the Vice*) byla – před dobou reformace – na divadlech anglických v moraliťách i mysteriích čili v divadelných kusech duchovních přikuklená osoba šprýmovná, která ustavičně svou hru vedla proti ďáblu, ve hrách oněch též velmi obvyklému a někdy i ve způsobě šaška vystupujícímu. Srov. Nebeského pojednání o Shakespearu v Čas. mus. 1852, I. str. 158-161. Dvojsmyslné hry ve slovech byly v těch moraliťách prostředek hlavní ke vzbuzení veselosti.
- Str. 82. ²¹⁾ *Chraň Pán* jakož odmluva ku předešlému *ochránce pán*. Dána tím hra ve slovech v původním textu se nacházející. Na Alžbětinu otázku, kdo že „králem“ jest, odpovídá Brakenbury: *the lord protector*, totiž Richard Gloster, jenž co bratr krále Edwarda IV. hned po jeho skonání přejal úřad protektora čili ochránce říše. Užaslá však Alžběta přejme jeho slova rychlým obratem: „*the Lord protect him from that etc.*“, *chraň Bůh*, aby on kdy měl králem slouti.“
- Str. 85. ²²⁾ *V pravdě šlechtný kníže*. Skladnost našeho jazyka opět připustila, věrně zde podati slovní hru: *True, noble prince*. Dvojí smysl ve slovech těch uložený tak se musí pojmouti. Buckingham ke králi Richardovi dí: „V pravdě, šlechtný kníže“, jakoby řekl: „V pravdě tak jest, vy kníže šlechtný! že mladý Edward posud žije.“ Leč král Richard ta slova převrací v druhý smysl, vyčítaje, jakoby Buckinghamovi při té řeči nebyl na mysli on král Richard, nýbrž k trůnu oprávněný mladý Edward jakož „v pravdě čili opravdivým právem šlechtný kníže“.
- Str. 88. ²³⁾ K Herefordskému hrabství pokládal sobě Buckingham právo mocí svého rodu, pocházející od někdejších jeho držitelů.
- Str. 89. ²⁴⁾ *Panáček na hodinách*. Tímto panáčkem (v orig. *Jack*, tolik co Honzík) míní se jakýsi druh sošek, nacházejících se na některých

starodávných věžích v Anglicku, u př., jak Hawkins poznamenává, nad kostelem u sv. Dunstana ve Fleet-street. Smysl toho místa jest: král Richard, přirovnávaje Buckinghamu k takovému panáku, žádá, aby udeření na zvon čili hodinový cimbál nezadržoval, nébrž pozatáhl již, by konečně odbila hodina a on tím svému myšlení dále hověti mohl. Cotgrave vykládá v článku *Fretillon* ten výraz jakož znamenající „dotíravého neposedu“.

Str. 89. ²⁵⁾ *Brecknock*, hrad ve Walesu, jenž náležel Buckinghamovi.

Str. 91. ²⁶⁾ *Jindřich Richmond* nazván zde Bretaňským od svého přebývání na ten čas v oné zemi.

Str. 91. ²⁷⁾ *Morton* bylo rodinné jméno biskupa Elyského.

Str. 97. ²⁸⁾ *Jsout' ona (slova) slastí neodkázaných do větru veselí to dědici*; t. j.: Slova v zármutku pronešená jsou takměř dědicové mrtvých radostí, které nejsou odkázány těm, jimžto by dle příslušnosti připadnouti měly. *Theobald*. Slasti jindy požívané ale pak zmizelé považovány jsou za nebožtíky, kteří skonali bez posledního pořízení, nemajíce čeho by odkázali; a marná slova jsou jejich dědicové, kterým se nedostává za podíl dědičný leda strastí. *Malone*.

Str. 97. ²⁹⁾ *Ned* jest prostonárodně tolik co Edward.

Str. 98. ³⁰⁾ *Humphrey Hour*. Steevens poznamenává: „Jest to nepochybně narážka na nějakou známost, které se do vévodkyně lidé domýšleli. V dějepisci Holinshedu nemohu to jméno naleztí. Oblíbením hry v slovech (totiž *Hour* a *hour*, které poslední právě před tím vzato ve smyslu ‚hodina‘ čili ‚chvíle‘) nebyl asi básník sveden k vymyšlení toho jména, aby tím *zosobnil* hodinu čili chvíli, v kterou Richardova matka byla odvolána.“ Jiní vykladatelové praví, že to narážka na průpověď „obědvati s knížetem *Humphreyem*“ čili nemíti nic k obědu (probably an allusion to the proverbial saying of dining with duke *Humphrey*; Shakesp. Works, Leipzig 1853); narážka však nepodobná k víře. Schlegel a po něm věrně E. Ortlepp to místo (dva verše) v překladu vynechali!

Str. 100. ³¹⁾ *Ba pobratim; - neb ujec pobrat jim dal blaho*.

V původním jest významná hra ve slovech *cousins* (synkové bratra) a *cozen'd* (ošizení). Nesnadné to místo, jehož přeložení v jiných jazycích velikou činí obtíž, ba v některých i nemožné jest, dalo se v našem jazyku úplným dostižením smyslu dáti.

Str. 102. ³²⁾ *V záští mít*: tak jsem přeložil dle obvykle přijatého čtení „but hate thee“. Někteří (u př. v „Observations on Shakespeare“ a dle toho též Gabriel Eckert) chtějí, aby se raději čtlo „but love thee“ (v lásce mít), totiž ve smyslu ironickém; nevidí se mi však, že by té změny na obrat ironický potřebí bylo. Jiné čtení zní „but have thee“ (tebe mít).

Str. 105. ³³⁾ *Při Jiří mém*. Míni se zde anglický rytířský řád sv. Jiří, jenž také sluje řádem modrého podvazku (order of the garter). Že zde král Richard podotýká dvojí, totiž: „Při Jiří mém“ a „při modré pásce“, tím se vyloží, že rytířové tohož řádu mívají nejen modrou pásku pod levým kolenem, ozdobenou zlatem, perlami a drahým kamením, nébrž při velkých slavnostech i zvláštní skvostné roucho, přes které převěšen zlatý řetěz, na němž visí obraz sv. Jiří.

Str. 106. ³⁴⁾ *Přezáhy spíce pospolu*. Místo obyčejného způsobu čtení „two tender bed-fellows“ (dva outlí lůžka společníci) navrhuje Roderick čísti: „too tender etc.“ t. j. *příliš outlí*; čtení tomu dáti lze přednost jakožto tklivějšímu, a nadto nevidí se potřebí zde opakovati *two*, kdežto v řádku předtím již kladeno *both* (oba). Smysl slova *too* vložil jsem ve výraz *přezáhy*.

Str. 117. ³⁵⁾ *Noční světlo*, druh svíček, na kterých byly čárkami naznačeny doby tak, že dle uhoření svíčky se vědělo, kolik jest hodin (*watch*).

Str. 124. ³⁶⁾ Běžným dosaváde čtením to místo znělo v ten způsob:

K. Rich. O Ratcliff! I have dream'd a fearfull dream. -
What thinkest thou? will our friends prove all true?

Rat. No doubt, my lord.

K. Rich. O Ratcliff! I fear, I fear, -

Rat. Nay, good my lord, be not afraid of shadows.

Avšak po nejnovějším nálezu, jejž učinil J. Payne Collier, toto připomenuto buď: První dva verše a třetího první polovici nacházeti jest pouze ve vydáních čtvercových („quartos“), nikoli ve vydáních foliových („folios“); starý *opravovatel* (od Colliera objevený) také jich *nedoplňuje*, mění však druhou polovici třetího verše „O Ratcliff! I fear, I fear, -“ na první verš vydání čtvercových „O Ratcliff! I have dream'd a fearfull dream, -“ načež Ratcliff jemu hned odpovídá: „Nay, my good lord, be not etc.“ Dle toho by to muselo býti v překladu takto:

Kr. Rich. Ó Ratcliffe! já měl sen strašlivý. -

Rat. Neděste se tak stínů, králi můj!

Ponechal jsem prvního čtení, nebo čtenáři snadněji lze ubíratí než dodávati.